KÜRDÜN MEYHANESİ

Fahir Aksoy

Fahir Aksoy

KÜRDÜN MEYHANESİ

CAN

ANILAR

TÜRK YAZARLARI

ISBN 975-8440-38-1
© Fahir Aksoy / Can Yayınları Ltd. Şti. (1999)
© Resimler: Turgut Zaim / Can Yayınları (1999)

Bu kitap, İstanbul'da Can Yayınları'nda dizildi,
Eko Basımevi'nde basıldı. (2000)
Cilt: ZE Ciltevi
Dizgi: Gülay Altunkaynak

Fahir Aksoy

KÜRDÜN MEYHANESİ

ANILAR

Resimler: TURGUT ZAİM

CAN YAYINLARI LTD. ŞTİ.
Hayriye Caddesi No. 2, 80060 Galatasaray, İstanbul

Fahir Aksoy

KÜRDÜN MEYHANESİ

Fahir Aksoy, 1916 yılında İstanbul'da doğdu. Fevziye ve Edirne liselerinde, İngiliz ve Amerikan Koleji'nde eğitim ve öğrenim gördü. Çalışma yaşamına gazetecilikle başladı (1935). *Vakit* ve *Edirne Postası* gazetelerinde ilk yazıları yayınlandı. Sonra birçok gazete ve dergide sanat konularında inceleme, deneme, öykü, eleştiri ve röportaj dallarında muhabirlik ve yazarlık yaptı. Bir süre Basın Yayın Dış Haberler Dairesi'nde redaktör olarak çalıştı. 1947'de siyasi bir gazete, 1974'te kültür ve sanat konularını içeren *Köken* adlı bir dergi yayınladı. Halk sanatı, Mevlevi sanatı, Bektaşi sanatı üzerine televizyon için üç filmin metnini yazdı, danışmanlığını yaptı. Ayrıca 6 tane belgesel film çekti. *Kürdün Meyhanesi* adlı bu yeni kitabından önce sanatla ilgili dört kitabı yayınlandı: *Sanatta Batı Öykünmeciliği ve Üç Yazarla Tartışma, Türk Resminde Değişme ve Yenileşme, Hacıbektaş Veli Yaşamı ve Sanata Yaklaşımı, Naif Sanat ve Türk Naifleri*. Ayrıca yurt içinde ve dışında 120 resim sergisi düzenledi.

İÇİNDEKİLER

Sunuş	9
Tipiyle Gelen	11
Bir Ses, Bir Nefes	17
Dünyanın Bütün Çiçekleri	21
Ressam Ömer'in Bıyıkları	27
Bir Avukat	32
Özgün Bir Ressam	39
İki Paşazade	43
Hodri Meydan	48
Meyhaneden Ameliyathaneye	53
Bir Garip Şair	58
Varlığı Bir Dert, Yokluğu Yara	63
Bin Birinci Kilometre	70
Karmakarışık Bir Gece	74
Umudun Gücü	79
Nusret Hızır	83
Bu Dünyadan Bir Orhan Peker Geçti	88
Sanatçının Aşkı	92
Mühendis Galip Bey	98
Dört Mülkiyeli	104
Sıradışı Bir Gazeteci	112
Üç Ressamın Ölümü	116
Bir Perdelik Curcuna	124

SUNUŞ

Bu yazılar, Ankara'da, 1944-1960 arası, yanan Milli Eğitim Bakanlığı'na çok yakın bir restoran-meyhane olan 'Yeni Hayat Lokantası' adında bir mekânda oluşan ilginç olaylar ve kişilerle ilgili anılardır.

Bu anı-öykü tarzında yazılanların içerikleri tümüyle gerçektir. Konuşmalar, sözcükler, cümleler, tıpatıp yazılardaki gibi değildi, ama özler, olaylar, konuşmaların önemli bölümleri tıpatıp öyleydi.

Köy Enstitüsü hocalarının, MEB Tercüme Bürosu'nda çalışanların, Ankara'da yaşayan şair, ressam, aktör, bilim adamı, edebiyatçı ve müzisyenlerin devam ettikleri bir tür kendiliğinden oluşan bir aydınlar kulübü idi bu mekân. Çoğunlukla *'Kürdün Meyhanesi'* diye anılırdı burası.

Aydınların dışında oraya, başta sivil polisler olmak üzere, jokeyler, küçük memurlar ve halktan kişiler gelirdi. Ayrıca benzerine zor rastlanır marjinal tipik müşteriler de vardı. On beş yıl sık sık gittiğim bu mekânla ilgili az da olsa tuttuğum notlardan da yararlanarak yazdığım anı-öykülerin bir bölümü 1960'tan sonra öykü yazarı *Salim Şengil*'in Dost Dergisi'nde yayımlanmıştı.

Adı geçen kişilerin bir kısmının karikatür katkılı resimlerini değerli ressam *Turgut Zaim* çizmişti.

Özellikle aydın kişilerin, bazen hoşluklar, bazen acılarla dolu yaşamlarının geçtiği belli bir mekânın, belli bir dönemin kesitini veren öykü-anılar sanırım yer yer sanat tarihçilerini de ilgilendirecektir...

FAHİR AKSOY
Erdek, 1998

TİPİYLE GELEN

Çetin Altan-Cüneyt Arcayürek-Şinasi Nahit

MONTÖR SABRİ

Son yıllarda pek rastlanmayan, Ankara'nın eski kış günlerinden biri. Sert bir bir poyrazın savurduğu karlar, kapı aralığından içeri giriyor. Pencereden dışarısı güç görünmekte. Yoldan geçenler, yakalarını kaldırmışlar, kaşkollarını iyice başlarına sarmışlar, tipiyle savaş halindeler.

Montör Sabri ile benden başka kimsecikler yoktu meyhanede. Saat sabahın onu. Biriyle buluşacaktık. Ne gelen var ne giden. Meyhanede de kahve içerek oturulmuyor. On buçuğa doğruydu, 'açılırım' düşüncesiyle bir bardak şarap istedim, bir dakika geçti geçmedi, Sabri de aynı düşüncede olduğunu kanıtlamakta gecikmedi.

Mehmet Kemal, onu şöyle betimlemişti:

"Montör Sabri'yi o yıllarda Kürdün Meyhanesi'ne giden tüm sanatçılar tanırdı. Orta boylu, kumrala çalan saçlı, göçmen görünümünde bir işçiydi. İmalat-i Harbiye fabrikalarında montördü. Meyhaneye gelir, geç saatlere dek içer, sarhoş olur giderdi. Bazen de yine barların bulunduğu caddede geç saatlerde koltuğunun altında eve götüreceği nevalesi ya da ekmeği ile görünürdü."

Orhan Veli de şöyle der *Montör Sabri* için:

Montör Sabri ile
Daima geceleyin
Ve daima sokakta
Ve daima sarhoş konuşuruz
O her seferinde
'Eve geç kaldım', diyor
Ve her seferinde
Kolunda iki okka ekmek.

Çıtır çıtır yanan bir soba. Ortalıkta tıs yok. Sabri, sobanın üstünde ekmek kızartıyor. Bir kedi yalanıyor. Şarap yavaş yavaş kanımıza karışıyor. Sabri ile daha dostça bakışıyoruz. Tatlı bir sıcaklık dağılıyor her yanıma. Yaşamak daha anlamlı olmaya başlıyor. Habis ruhlar yavaş yavaş çekiliyor, yerlerine neşe ve mutluk tanrılarının gönderdikleri yerleşiyor. Çiftehavuzlar'ı, deniz kıyısındaki yolu, sonradan delicesine âşık olacağım kızı, çiçek verme bahanesiyle elinden tutup kendime çektiğimde, "Aaa... Olmaz öyle şey," deyip nasıl kaçtığını, Selamiçeşme'deki köşkümüzü, çapaladığı yerlere bastığım için kızıp kovalayan bahçıvanı, heyecan duya duya anımsıyorum.

İkinci kadeh şaraptayız.

Derin sessizlik.

Sabri, kedi ve çıtırdayan soba, tipi... Birden kapı ardına dek açıldı. Gülüşerek gürültüyle üç kişi girdi içeri. Kedi bana, ben Sabri'ye, Sabri topal bacağına bakakalıyoruz. Kapının açılmasıyla içeri giren soğuk hava da cabası.

Gelenleri tanıyorum.

Masaya buyur ettim. Teşekkür ettiler, bir kadeh bir şey içip ivedi gideceklerini söylediler. İçimden hafifçe

güldüm. Çünkü hiç kimse meyhaneye bir kilo içki içmek, zil zurna sarhoş olmak için gelmez, "Şunun şurasında ölümlü dünyada bir kadeh bir şeycik içelim de açılalım," diye gelinir, zil zurna çıkıp gidilir.

Mahfice başlayan
Giderek bi-riya içer
Bir içen daim içer," der ozan.

Havaya uygun olarak fırtına gibi içeri girenler, çiçeği burnunda gencecik muhabirlerdi. Ulus gazetesinin üç taşkın zekâlı, dinamik, espri kumkuması muhabirleri. Bu fırtına gençler: *Çetin Altan, Cüneyt Arcayürek, Şinasi Nahit Berker.*

Çetin Altan, düştüğü yeri yakan ateş gibi bir gazeteciydi. Cüneyt'in öfkeli, coşkun kişiliği, yarının başarılı meslek yaşamını muştulayan bir öz taşımaktaydı. Matrak mastürbatörü, cin gibi zeki, insan yeme makinesi *Şinasi*'nin tüm açık seçik görünen yanlarının ardında yatan ince duygularla örülü cömert yönü herkesçe bilinmezdi.

Geldikten birkaç dakika sonraydı. Ulus Gazetesi'nin İstihbarat Şefi *İlhan Paniç* ivedilikle 'teşrih masası'na yatırıldı. Çok kısa bir süre sonra adamcağızın ruhundan eser kalmamıştı. Bu üç hınzır zekâya bin tane İlhan Paniç bile beş on dakikadan fazla dayanamazdı. İlhan Paniç'e çok kızmışlardı. Birinin ağzından çıkan sözcüğün daha son hecesinin çıkmasına bir salise kala sözü öteki alıyordu. Bu dizel motoru gibi işleyen kafaların içine düşmeyegörsün insan, yandığının resmidir. Ona kızmalarının nedeni, "Çocuklar, hava soğuk, size biraz şarap vereyim de ısının," diyerek dolap gözünden çıkarıp verdiği şarapmış. Birer bardak şarap verdikten sonra Paniç, "Bitti," demiş. Bir kez şarap ağızlarına değmiş, ikinci de gelmeyince deliye dönmüşler, 'terk-i vazife' edip soluğu Kürdün Meyhanesi'nde almışlar. Haksız

da değiller. Hem tattır, hem de arkasını getirme. Ya hiç verme ya da verince gerisini getir. Çocuk oyuncağı değil ki bu, şarap. İlhan Paniç'ten hızlarını alamayan üçlü, bu kez Ulus'un daha önemli kişilerini yer ile yeksan ettiler.

Hani ivedi bir kadeh içilip gidilecekti ya, yok efendim, ne gezer, bal gibi kadehler dörtlendi, saat de on bir otuza geldi. Tam bu sırada kapı açılıp İlhan Paniç kapıda gözükmesin mi? Buyurun bakalım ikinci raunda. Bizimkiler önce biraz bozulur gibi oldular, ama hemen kendilerini toplayıp, lehlerine olan farkı anımsayıp keyiflendiler. Adamcağız tezgâhta içmeye hazırlanırken adeta zorla masaya oturttular. İlhan, en yumuşak bulduğu Şinasi'ye döndü:

"Sen Dahiliye Vekaleti'ne gitmeyecek miydin?"

"Eee, gittim. Ne olmuş yani? Haberini yazıp vereceğim. Bir şey mi olmuş yani?"

Şinasi'nin sert çıkışı, Paniç'te ötekilere soru sorma cesareti bırakmamıştı. Üstelik meyhanede olduğunu da anımsadı galiba ki hemen konuyu değiştirdi.

İlk soru Çetin'den geldi:

"İlhan, sen şarabı çok seviyorsun galiba?"

"Eh, severim."

"Sözgelimi akşamüzeri gazeteden çıkınca meyhaneye gelip bir kadeh içsen, ikincisini de ister misin, yoksa, 'Bu bana yetti de arttı bile,' deyip çeker gider misin?"

İlhan başına gelecekleri sezinler gibi olmuştu, ama sorunun nereden çıktığını tam kestirememişti.

"Yoo, içerim. En az üç bardak içerim. Zaten birader, insan kafayı da üçten sonra buluyor. Öyle yarım yamalak şeylerden hoşlanmam."

"Bu hoşlanmadığın şeyi başkasına uygular mısın?"

"Asla."

"Ya uyguladıysan?"

Cüneyt daha fazla dayanamadı, patladı:

"Bir bardak verip insanın kafasını bozmanın anlamı var mı İlhan Bey? Biz senden şarap istemedik, sen kendin verdin. Birinciyi veren ikinciyi de verir, vermezse işte böyle olur. Kalkılır meyhaneye gidilir ve o günkü işler de yatar. Suç sende mi, bizde mi söyle bakalım?"

"Ama şey..."

Şinasi:

"Şeyi falan bırak da daha fazla aptikleşme."

Konuşma bir süre daha sürdü. İlhan birtakım kurnaz çıkışlarla işin içinden sıyrılmak istedikçe daha da battı. Onlar da acımasızca saldırılarını artırdılar. Ben bir ara biraz arka çıkayım dedim, ama baktım üçü birden bana döndü. Hemen sözü İlhan'ın üstüne sıyırtıverdim. Yaşları yirmi dolaylarında, kadeh sayısı altı, sinirler gerilmiş, yiyecek adam arıyorlar ve ben kendimi yemlik olarak ortaya atıyorum. Yok canım, yok yok. Nene gerek senin. Üstelik adam haksız.

Birden İlhan ayağa kalktı. Yüzü mosmordu.

"Ne bu yahu? Cinayet mi işledik sanki bir bardak şarap vermekle? Beni ...ilmiş sıpaya döndürdünüz. Yeter be!"

İlhan'ın bu çıkışı biraz şaşırtıcı olduysa da saldırılar nitelik değiştirdi. Sinirli hava matrak havaya döndü. Birbirlerine, İlhan'ı kastederek, fıkralar anlatmaya başladılar. Aslında bu öteki çıkışmalardan daha ağırdı, ama İlhan'ın adının geçmemesi ve işi vurdumduymazlığa getirmesi sonucu karşılık vermeyip suspus oturması ortalığı yumuşattı.

Şinasi, İlhan'a dönerek,

"Ceza olarak şimdi bize bir şişe şarap ısmarla bakalım," dedi.

Bu İlhan'ın canına minnetti. Bir değil, iki şişe bile ısmarlamaya razıydı. Ismarladı. İstediği etkiyi sağlayamadığını görünce daha fazla oyalanmayıp gazeteye git-

mek üzere ayağa kalktı. Fırtına gazeteciler de kalktılar. Aralarına İlhan'ı alarak geldikleri gibi güle söyleye gittiler.

Ortalığı gene o derin sessizlik kapladı... Sobanın çıtırtılı yanışı sürüyordu. Sabri artık ekmek kızartmıyordu. Kedi de yalanmaktan vazgeçmiş, bir deliğin başında fare bekliyordu. Benimse düşlerimin yerinde yeller esiyordu.

Başımı onlara çevirdim, bana bakıyorlardı; gülüştük.

Tipi dinmişti.

BİR SES, BİR NEFES

Suat Derviş

Suat Derviş, 1905'te sivil paşalardan Derviş Paşa'nın oğlu, Tıp Fakültesi Profesörü İsmail Derviş'in kızı olarak yaşama 'merhaba' demişti. Özel öğrenimle yetişti. Berlin Konservatuarı ve Edebiyat Fakültesi'nde okudu. İki dil biliyor, gazete ve dergilerde yazınsal ve politik yazılar yazıyor, çeviriler yapıyordu. Bir süre sonra da romanlar yazmaya başlamıştı.

Zeki, esprili, bilgili, çok güzel bir kadının Babıâli'de yaşamını sürdürmesi o tarihlerde pek kolay değildi. Birçok hayranı ve âşığı belirmişti çevresinde. Sanırım ilk evliliği gazeteci *Selami İzzet*'le olmuştu. Ondan ayrıldıktan sonra dönemin ünlü 'Kara Davut' romanının yazarı *Nizamettin Nazif*'in ısrarlı evlenme önerilerine biraz isteksiz de olsa 'evet' demişti. İsteksizce yapılan bu evlilik uzun sürmeyecekti, bir süre sonra ayrıldılar. Nizamettin Nazif'le kültürel bir birlikteliklerinin olmaması bir yana, ayrı yaşam biçimlerine, ayrı dünya görüşlerine, çok değişik kişilik yapılarına sahip olmaları, bu evliliğin kısa sürede noktalanmasına yol açmıştı.

Ankara'da sisli bir gün. Karpiç Lokantası'ndayız. Koridorda Sovyet Kültür Ataşesi'yle karşılaştık. İçkiliydi, görgü kurallarına uymayan biçimde Suat Derviş'in kolunu tutarak konuşmak istedi. Suat Hanım sert tepki

göstererek kolunu çekti. Tuhaf bir rastlantı, arkamızdan gelen Nizamettin Nazif, Suat Hanım'ın bu tepkisine tanık olmuştu. Hızla ataşenin üzerine yürürken kükreyen bir sesle, "Sapık, zevceme karşı bu laubalilik de ne?" diye bağırdı. Ataşe hemen toz olmuştu.

Suat Derviş, bir ara Sovyet Rusya'ya gitti. Bu onun yaşamında bir dönüm noktasıdır. Sol kanadın güçlü kişilerinden, Komünist Partisi'nin lideri *Reşat Fuat Baraner*'le evlenmesi, Sovyetler'le ilgili kitap yazması ve bu kitabın yayımlanması güvenlik güçlerinin boy hedefi olmasına yol açtı.

Reşat Fuat Baraner, Marksizmi Türkiye'de çok iyi bilen az sayıda kişilerdendi. Dürüst, erdemli, özverili, inançlarından ödün vermeyen, gözünü budaktan esirgemeyen, fiziksel ya da tinsel işkencelere boyun eğmeyen biriydi. Onu *Behice Boran*'ın kocası Nevzat Hatko'nun Karaköy'deki ABC çeviri bürosunda tanımıştım. Suat Derviş'le evlilikleri tam bir uyum içinde sürmüş, birbirlerine olan sevgileri hiç eksilmemişti.

Reşat Fuat, savcılıkça açılan bir dava sonucu uzun süreli hapse hüküm giymişti, Eskişehir cezaevindeydi. Suat Derviş, Eskişehir'e gidip gelmek kolay olur diye Ankara'ya yerleşmişti. Ankara Palas'ın en ucuz, küçük odalarından birinde kalıyordu. Gazeteci *Nusret Baban, Mehmet Kemal, Suphi Taşhan*, ziyaretine giderdik. Bültenleri gece hazırladığımdan gündüzlerim boştu. En yeni dış haberleri içeren bültenlerle giderdim Suat Derviş'e, çok sevinirdi. Ankara Palas'ın arka yanında bahçeye bakan 'Bodega' diye adlandırılan küçük salonda söyleşirdik. Söyleşilerimize zaman zaman Dost Dergisi'nin sahibi ve öykü yazarı *Salim Şengil* de katılırdı.

O yıllarda 'Din ve İlim'in yazarı eski siyasetçilerden Dr. *Adnan Adıvar*'la eşi *Halide Edip* de Ankara Palas'ta kalıyordu. Karşıt sosyal ve siyasal kutuplarda olan

Suat Derviş ve Halide Edip birbirlerinden uzak durur, birbirlerini görmezden gelirlerdi.

Suat Derviş, bir gün Dil-Tarih-Coğrafya Fakültesi'nde öğretim görevlisi olan *Behice Boran*'la tanışmak istediğini söylemişti. Behice Boran'a Suat Hanım'ın isteğini ilettim. "Çok memnun olurum," dedi. Suat Hanım'la, Behice Boran'ın Cebeci'deki evine gittik. Kırk yıllık tanış gibi sarmaş dolaş oldular. Arkadaşlıkları uzun yıllar sürdü.

Bodega'da oturmuş söyleşiyoruz ordan burdan. Söz döndü dolaştı, 'Kürdün Meyhanesi'ne geldi.

"Fahir, sizin şu Kürdün Meyhanesi'ni çok merak ediyorum, beni de bir gün götürür müsün?" demez mi?"

"Hay hay," dedim demesine, ama bir düşüncedir aldı beni.

Meyhanenin tarihi boyunca oraya bir kadının geldiği görülmemişti. Her yere özgürce giden *Azra Erhat*, *Nahit Fıratlı* bile buraya gelmemişlerdi. Orasının bir meyhane olduğunu, hiçbir kadının şimdiye değin gitmediğini, uygunsuz durumlarla karşılaşabileceğini anlatmaya çalıştımsa da inandıramadım.

Ve bir akşam meyhaneye gidildi. Kapıdan girdiğimizde her zamanki gibi uğultu had safhadaydı. Bizimkiler Suat Hanım'ı görünce şaşkınlık içinde ayağa kalktılar. Bu kalkış Suat Hanım'ın meyhane sakinlerince görülmesine yol açtı. Uğultu, yerini sessizliğe bıraktı. Çıt çıkmıyordu. Sessizlik tüm gece boyunca sürdü, küfürlü konuşmalar, bağırışlar son buldu. Aslında ayrı cinsten birinin gelişinden kimse hoşnut olmamıştı. Bu dile getirildi. Kürt Mehmet de durumdan hoşnut olmayanlar arasındaydı. Neredeyse yalvarıyordu:

"Fahir Bey, gözünü seveyim, o hanımı sakın bir daha getirme, huzurumuz kalmadı. Herkes, 'Tüm günün yorgunluğundan sonra içimizi dökmeye, gerektiğinde

sövmeye olanak bulamayız hanımlar gelirse,' diye yakınıyor," diyordu.

Olay günlerce konuşulmuş, tartışılmıştı.

Suat Derviş'in yazarlığı, politik etkinlikleri o günün Türkiyesi'nde şaşkınlıklarla karşılanmış, kadın oluşundan kaynaklanan tepkilerle övgüden çok yergiye hedef olmuş, davalar açılmış, tutuklanmış, çekmediği kalmamıştı. Ama o, yaşamının son dakikasına dek, yenik düşmemiş, yılgınlık göstermemiş; bir onur, bir erdem yazıtı gibi dimdik ayakta durmuştu. Tıpkı kendi gibi yapıtları da dimdik ayakta, onurluca duruyor: *Kara Kitap, Ne Bir Ses Ne Bir Nefes, Hiçbiri, Ahmet Ferdi, Behire'nin Talipleri, Fatma'nın Günahı, Beni mi, Buhran Gecesi, Gönül Gibi, Emine, Hiç, Çılgın Gibi, Ankara Mahpusu, Yalının Gölgeleri...* Ve *Fosforlu Cevriye:*

Karakolda ayna var, ayna var
Kız kolunda damga var.

Suat Derviş de damgalanmıştı. Radyo oyunları oynanmıyor, çeviri ve telif yazıları yayımlanmıyordu. Son zamanlarda 'damga'dan kurtulmak için başka adla yayınlıyordu yazılarını.

Denizlerin kumu, balıkların pulu, Suat Derviş özgün yapıtlarıyla yaşarken, ona zulmeden 'büyükler' (!) şimdiden unutuldu.

DÜNYANIN BÜTÜN ÇİÇEKLERİ

Ceyhun Atuf Kansu

Pencereden dışarıyı izliyorum. *Ceyhun Atuf Kansu*, eşi, çocukları ve yaşlıca bir hanımla birlikte bulvar kahvelerinden birine yöneliyor.

Akıllı uslu bir görünüşü var. Gülümsedim. Ele avuca sığmayan deli fişek Ceyhun'u anımsadım.

1945-1946. Ceyhun'la sık gider olmuştuk Kürdün Meyhanesi'ne. Numune Hastanesi'nde asistandı o zamanlar. Çok duygulu, şefkatli, cesur, coşkuluydu. Sanatı salt tatlı düşlere götüren bir araç olarak görmüyordu. Şiir ve öykülerini, çok gerilerde kalmış, bakımsız, yoksul yurdunun yararına yöneltmiş, onun sorunlarını ve dramını dile getirmeye tam bir içtenlikle yönelmişti. Bu bir savaştı. Şimdilerde de durmadan, dinlenmeden her türden çıkarları çiğneyerek bu savaşı sürdürmek gerekiyordu.

Salt Anadolu sorunlarını her şeye karşın dile getirme değildi savaşı, acıya karşı da savaş açmıştı. Bu savaş, dillenmemiş küçük insanların (çocukların) acılarını dindirme savaşıydı. Çünkü o doktordu, hem de çocuk doktoru. Bir yandan çocukların acısını dindirirken öte yandan küçük politikacılık oyunlarının ötesinde büyük toplum sorunlarını, en yalın en açık biçimlerde ortaya koyan, okuryazar Türklere kurtuluş yolunu doğru olarak gösteren Ceyhun, bu ülkeye gerçek bir aşkla bağlı,

gerçek ve örnek bir aydın, olayları ok gibi delip geçen, duyarlılığı olan özgün bir sanatçıydı. Coşkun, bazen gamlı, donuk kış güneşi olur, köyleri, yolları, dağı taşı avutur; bazen gamlı türküsüyle kendisini düşesiye, ölesiye, tepeden tırnağa aşağılara bırakır. Ona en çok koyan, ölümden habersiz bebelerin ölüvermesinden duyduğu acıdan sonra yeniden doğmaktır. Ama onu ayakta tutan aydınlardan, hekimlerden, öğretmenlerden, önlerine dikilip bu çocukları sormak duygusudur. Bir günde yirmi üç küçük çocuğun gömüldüğünü görmüştür. Bunun hesabını soracaktır:

Ah, ben bir gün tepelerden, tepelerden
Varıp önünüze, önünüze dikilip duracağım
Aydınlardan, hekimlerden, öğretmenlerden
Bir gün soracağım, bu çocukları soracağım.

O çaresiz, o yalnız, o karanlık günde
Siz nerdeydiniz diyeceğim, nerdeydiniz
Ben perişan, utanmış, bu köyün üstünde
Kahrolurken siz beyciğim, neredeydiniz?

Kürdün Meyhanesi'nde bir gece... Yurt sorunları üzerinde söyleşiyoruz. Ankara merkezine bağlı köylere gitmeyi kararlaştırdık. Neden, Ceyhun'un duyduğu acının benzeri. Amaç kültürel uyarma, sağlık taraması, muhtaç olanlara ilaç yardımında bulunmak. Yürüyerek gidecek, yiyeceklerimizi de yanımızda götürecektik.

Ah, ben gamlı kış güneşi, aydınlığın
Bütün suçlarını kalbimde taşırım
Görerek ah görerek, bilerek bir yığın
Karanlık gündüzün üstünde yaşarım.

Böyle deyip Kayaş'ın Kızılca Köyü'nden başladık işe. Köye vardığımızda davul zurna sesleri geliyordu. Düğün varmış. Bizi de buyur ettiler. Hoşbeşten sonra bir yandan sağlık taraması yapıyor, bir yandan da toplumsal konularda söyleşiyorduk. Düğüne biz de yiyeceğimiz, içeceğimizle katıldık. Akşam olmuş, epey de içmiştik. İzin istedik, bırakmak istemediler. Yine geleceğimizi söyledik, köy sınırına dek uğurladılar. Bu işe çok şaşırmışlardı.

"Hem hükümet adamı değiller, hem de doktoru, ilacı, yiyecekleriyle geliyorlar, bu ne iş böyle?"

Gerçi biz kim olduğumuzu, neden geldiğimizi anlattık ama, bin yıldan beri köye her gelen kentli bir şey alıp gittiğinden, kuşkuluydular. Bu kuşkuyu yıkmak kolay değildi. Dostluğu ilerlettik, kuşkulu gözlerden kurtulduk. Kayaş Deresi'nin yanı sıra uzayıp giden şosede:

Al hançeri kadınım
Vur ben öleyim

türküsünü söyleyerek yürüyoruz. Şevket Süreya'nın kurduğu sütevinde kısa bir mola veriyoruz, sonra Kayaş'a varıyoruz. İstasyona gidiyoruz. Gözümüze 'Demokrat Parti' levhası ilişiyor. İçeride oturanlar var.

Ceyhun:

"Girelim, bir merhaba diyelim," dedi.

Bülent Akyol ve ben onayladık.

"Girelim."

Girdik. Birlikte:

"Merhaba arkadaşlar," dedik.

Bir ağızdan:

"Merhaba," dediler ve buyur ettiler.

Toplantıları varmış, ama önemli değilmiş. Konuştukça dostluğumuz arttı. Dostluk arttıkça 'samimiyet,'

güçlendi. 'Samimiyet' güçlenince de biraz içki sunmak istedik:

"Dünyada olmaz, siz konuksunuz, biz size sunacağız, zaten bizim de niyetimiz vardı," demezler mi?

Köyden sonra bu 'takviyeli içki', durumu biraz nazikleştirebilirdi. Uzun masa bir anda içki ve mezeyle doldu:

"Yaşasın Türkiye Cumhuriyeti!"

"Yaşasın demokrasi!"

"Yaşasın!"

Her artan heyecan bizi birbirimize iyiden iyiye kaynaştırıyordu. Sanki kırk yıllık tanıştık. Toplantıyı görüp duyanlar da gelmişti. Orkestra şefi Ceyhun'du. Elindeki bastonu arada bir sözlerinin etkisini çoğaltmak için masaya vuruyor ve soruyordu:

"Niçin bu partiye girdiniz?"

Yanıtlar mitralyöz kurşunu gibi yağıyordu.

"Yeter ezilmemiz."

"Jandarmadan çekmediğimiz kalmadı."

"Ürün para etmiyor."

"Vergi ağır."

"Özgürlüğümüz yok, özgürlüğümüz."

"Fukaralık canımıza tak etti."

Bu türden verilen yanıtları Ceyhun yine soru ile karşıladı:

"Bu parti dertlerinize deva olacak mı? Parti kurucularının kimler olduğunu biliyor musunuz? Bu parti alın teriyle çalışanların partisi mi? Bu noktaları iyice derinliğine incelediniz mi?"

Bir anda herkes suspus oldu. Öyle ya, bu noktaları incelemiş değillerdi ki. 'Gerçekten acaba bu parti bizim partimiz miydi, yoksa o da öbürü gibi kodamanları biraz daha varlıklı mı edecekti?' Derken içlerinden biri:

"Öyle diyorlar, iyi olacak, diyorlar, biz de cahiliz inanıyoruz. Bir de onu deneyelim dedik. Zaten bizim

çoğumuz okuryazar değiliz, neyi inceleyeceğimizi de bildiğimiz yok ki. Ziraat Bankası kredi verecekmiş, tohumluk dağıtacakmış, her mahallede bir cami yapılacakmış. Ürün para edecekmiş, vergiler kalkacakmış, diyorlar, biz de inanıyoruz."

Bir başkası Ceyhun'a:

"Yani bunlar gubuz mu atıyo diyon sen?" dedi.

Ceyhun, sert bir sesle:

"Evet, bunlar sizi kendi çıkarları için basamak olarak kullanacaklar, bu parti ötekinin doğurduğu bir partidir. Birbirlerini sevmedikleri, birbirlerinin çıkarlarına dokunduğu için ikinci bir kin partisi kurdular. Bu parti sizin partiniz değildir ve olamaz. Zenginlerin partisi," der demez her kafadan bir ses çıkmaya başladı.

"Anam avradım olsun doğru söylüyo lan.

"Doktor Bey haklı."

"Biz galiba gene yaşa bastık."

"Tüü, Mustafa Ağa'yı görüyon mu sen, bize ne etti?"

Derken biri şu zorlu soruyu sordu:

"Peki ama biz şimdi ne edek? Hangi partiye girek?"

Gözleri şimşek gibi parlayan genç Doktor Bülent Akyol ayağa fırlayarak hâkim bir sesle ve hiç tereddüt etmeden,

"Sosyalist Parti'ye!" diye kükredi.

Biri ikisi dışında yeni duyuyorlardı bu adı da, böyle bir parti olduğunu da. Aralarında konuşmaya başladılar. Gruplaşmalar oldu. Bir grup Bülent'e, öbür grup bana, bir başka grup da Ceyhun'a sorular yağdırıyordu. Bir saatlik bir tartışmadan sonra ilçe başkanı:

"Ömer, Ali'yle indirin Demokrat Parti levhasını. Bundan sonra fakir fukaranın partisi olan Sosyalist Parti'ye geçtik," dedi.

"Yaşasın fakir fukaranın partisi!"

Kadehler kaldırıldı.

"Yaşasın!"

Yüz yüz elli kişilik bir kafile bizi son trene zor yetiştirdi. Tren 'yaşa, var ol' sesleri arasında yavaş yavaş kalkarken ağlaşarak birbirimizden ayrılıyorduk.

Sonra ne mi oldu? Pek iyi şeyler olmadı elbette. Neden mi? İyi niyetli (!), ileri görüşlü (!), bilgili (!) yöneticilerin varlığından.

Belki bir gün...

Not: Aslında 'durum vaziyeti' daha kötü olurdu, Ceyhun'un babası *Nafi Atuf Bey*, Cumhuriyet Halk Partisi Genel Sekreteri olmasaydı.

RESSAM ÖMER'İN BIYIKLARI

Ressam
ÖMER ÜÇÜNCÜ

Ömer Üçüncü'nün son yılları. Yakasına yapışan hastalık ve yoksulluk korkunç; günlerin çoğunu cebinde kalan simit kırıntıları ile geçirmekte. Kışın Sümerbank'ın kalorifer dairesinin bulunduğu yerde, gazete kâğıtlarına sarılarak büzülüp uyumakta. Yazın bekçiler engel olmazsa parkta sıraların üstünde yatmakta. Anımsadıkça hâlâ ürperiyorum. Bu ne müthiş bir yaşama direnci, bu ne müthiş bir ölüme meydan okuyuş; Ömer açlığı, veremi, yenilgiyi kabullenmemekle, her şeye karşın iradesini, yaşama gücünü yitirmemesiyle yendi denebilir.

İnce yapılı ve çok duygusaldı. Resim yapar, şiir yazar, parayı pulu umursamaz, toplumsal sorunlarla yakından ilgilenir, düşüncelerini büyük bir yüreklilikle söylemesini bilirdi. İnsan hakları –ki şimdilerde Anayasa'da yerini aldı, uygulanmasa da– ile ilgili düşünceleri yüzünden adı 'solcu'ya çıkmıştı. Polis arşivlerindeki adı '*Solcu Ömer*'di. İnsancıl düşünceleri onun ölümünü hazırlamış, umarsızlıklar içinde tükenmesine yol açmıştır. Tıpkı *Gaffar Güney*, tıpkı bağımsızlık savaşının kahramanlarından Keskinli Maslup Rıza Bey'in oğlu *Yusuf Silsüpür* gibi.

Ömer çalıştığı yerden atılmış, kendisine iş verilmemiş, yapayalnız bırakılmıştı. Sanat kimi yaşatmıştı ki onu yaşatsın. Kaç ressam bir odacının maaşından fazla kazanır? Sürekli gülümseyen yüzü derin kederlerini saklayamazdı. İçli ve yumuşak bakışlar uzaklara dalar, bilinmeyen bir güçten umar beklerdi. Ozan *Melih Cevdet*, ona duyarsız kalamamıştı:

Zavallı Ethem,
Çok çekti geçen kış
Bütün kışı parklarda geçirdi
Şimdi vaziyeti iyi
Senatoryumda
Verem.

Oysa asıl şimdi vaziyeti iyi. Mezarlıkta bir avuç kemik.

Adına yaşam denilen zorlu uğraşa hazırlanmamış, imgelerini salt renklerin süslediği bir insan ortaya bırakılıverirse ne yapar? Tutunacak bir dal, sığınacak bir saçak arar. Bulamazsa kendinden kaçma, kendini unutma yollarına başvurur. Bu yola varmanın en kestirmesi ise 'alkol'den geçer. İşte Ömer böyle yaptı, en kestirmesini seçti.

Alkol çok tatlı dilli, iyi bir dost görünür önceleri. Tüm sıkıntıları, dünya dertlerini unutturur insana. *Metin Eloğlu*'nun dizelerinde olduğu gibi, '*Tutar, insana yaşamayı sevdirir.*' Bu dostluğa mesafe konmaz da sıkı fıkı olunur, onunla bir 'aşk' yaşanırsa, ansızın kılık değiştirir. Artık vazgeçilmez, onsuz yaşanmaz dost, düşman kesilmiştir size. Ama bitirmek zordur bu birlikteliği, alır götürür sizi dilediği yere. Bazen istemeye istemeye bazen isteye isteye, ne olacağını bile bile sürüklenir gidersiniz peşinden.' *Cahit Sıtkı, Orhan Veli* bu aşkı yaşayanlardandı.

Ömer'i tanıdığımda alkol duvarını çoktan aşmıştı. *Fethi Giray, Mehmet Kemal* ve öbür arkadaşları onu bu sevdadan kurtarmak için ellerinden geleni yapmışlardı, ama 'Atı alan Üsküdar'ı geçmişti.' Kürt Mehmet'e onun bu sessizliği çok dokunurdu. Arada sırada portresini yaptırır ve 'Senin sanatın parayla ödenmeyecek denli büyüktür, ama biz bunu takdir etmekten aciziz,' der, onurunu incitmeden ona yardım ederdi.

SUPHİ TAŞHAN

Ömer, Kürdün Meyhanesi'nin gediklilerindendi.

Suphi Taşhan, Cahit Sıtkı, oturmuş konuşuyoruz. Tartışılan günlük sorunlar.

Ömer içeri girdi, masaya yöneldi, Suphi'ye çıkışırcasına:

"Sen arkadaş değilsin," dedi.

Herkes şaşırmıştı. En önemli sorunlar karşısında bile soğukkanlılığını yitirmeyen Ömer'e ne olmuştu? Suphi ne yapmıştı da Ömer bu denli sinirlenmişti? Şaşkınlıktan donakalmıştık. Suphi:

"Hayrola Ömer, ne oldu ki?" diye sordu.

Ömer bu kez her zamanki gülümser yüzü ve yumuşayan sesiyle,

"Sen kardeşsin," demez mi?

Herkesi bir gülmedir aldı. Masaya buyur ettikse de oturmadı. Kuytu bir köşeye çekilerek gazetesini okumaya başladı.

O sıralarda Yenişehir'de türemiş küçük çapta asi, şımarık bir grup genç vardı. Bunların yapmadığı kalmıyordu. O dönemin önemli zevatının mahdumlarının da içlerinde bulunduğu bu grup, sokaklarda kadınlara sataşıyor, gittikleri lokantalarda yiyip içip para vermeden, üstüne üstlük garsonları bir temiz dövdükten sonra çı-

kıp gidiyorlardı. Nasıl oluyorduysa cezaya mezaya da çarptırılmıyorlardı. Astıkları astık, kestikleri kestikti.

Kürdün Meyhanesi'nde oturuyoruz. Kapı açıldı, on beş yirmi genç doğruca bizim masaya geldiler.

"Davranmayın," dediler ve çevremizi sardılar.

Kıpırdamak, bir şeyler yapmak olanaksızdı. Dörde karşı on beş, yirmi kişi. Küfretmeye ve bizi tartaklamaya başladılar. "Ey ehl-i vatan... Kürdün Meyhanesi'ne solcular geliyor. Ne duruyorsunuz, analarınız sizi bugünler için doğurdu," deyip salmışlar üstümüze. Cahit,

"Biz bu memleketi gerçekten seven ülkücü insanlarız, yanılıyorsunuz, kendinize gelin," dediyse de para etmedi.

Ne Kürdün yalvarıp yakarması, ne de Suphi ile benim karşı koymaya kalkışmamız işe yaramadı. Gemi azıya almışlar, bir tür günahlarının kefaretini çıkarma coşkunluğu içinde isteri nöbetine tutulmuşçasına saldırıyorlardı. İçlerinden biri,

"Ulan Stalin bıyıklı herif, seni gebertirim," diye bıyıklarından tutup çekmeye başladı.

Biri de benim paltomun yakasına yapışmış,

"Ben Türk'üm ulan, Türk'üm," diyor, sökülen yakamdan çekiyordu. (Sonradan, 'Ben Türk'üm' diye bağıran bu gencin bir hafta önce bir evin kurşun borularını çalıp satmış olduğunu öğrendiğimde Türk'lüğümden utanmıştım.)

Tam bu sırada,

"Durun!" diye bir ses yükseldi ve bu sesin sahibi bana yaklaşarak, "Sen Selçuk'un ağabeyi misin?" diye sordu.

"Evet," dedim.

Aynı genç, birdenbire oradakilere dönerek,

"Dokunamazsınız onlara!" diye kükredi.

Ortalık iyice sinmişti. Kürt bu andan yararlanarak gençleri dağıttı. Ömer'e baktım masada yoktu.

"Herhalde çıktı gitti, dedim kendi kendime.

Bu ara tuvalete gidecek oldum, mutfak kapısı açıktı, bir de ne göreyim? Aşçıbaşının elinde kocaman bir bıçak, Ömer'i et kestikleri kütüğün yanma çökertmişler, bıyıklarını kütüğün üstüne yatırmışlar, ha babam kesmeye uğraşıyorlardı. Hey gidi günler hey!

Ömer daha fazla dayanamadı, verem oldu, kısa bir süre sonra da öldü.

BİR AVUKAT

Şakir Ziya Karaçay

Avukat
ŞAKİR ZİYA

İkinci Dünya Savaşı'nın sürdüğü yıllardı. Ünlü Alman Mareşali Rommel, Tunus'a çıkartma yapmış, İngiliz ordusunu önüne katmış, Mısır kapılarına dayanmıştı. Basın-Yayın'ın haberler servisinde redaktör olarak bulunduğum o günlerde çalışma saatleri alabildiğine uzuyordu. Bülten üstüne bülten çıkarıyorduk. Her gün ortalığı allak bullak eden haberler geliyor, genç yaşta kaybettiğimiz müdürümüz *Zahir Törümküney*, "Aman çocuklar şunu da halledin de öyle gidersiniz," diyor, her gün en azından üç dört saat geç çıkıyorduk. Zahir Bey iyi bir insandı, bazen zamanından önce iş bitince, "Hadi boşu boşuna oturmayın, gidin," derdi. Onu sever ve kırmazdık.

O gün işin çokluğu 'gık' dedirtmişti. Beşte çıkacakken dokuzda çıkmıştık. Acele bir kadeh bir şey içip kendimize gelmek üzere soluğu Kürdün Meyhanesi'nde aldık. Kapıdan içeri girince şöyle bir bakındım. Bizimkilerden kimse yoktu. Garson Hafız yanımdan geçerken,

"İçerdeler," dedi.

Meğer Tarık Abi oradaymış, yanında da tanımadığım biri oturuyor.

"Ooo, gel bakalım, Fahir. Önemli bir haber var mı? Akşam gazetelerinin yazdığına bakılırsa Montgomery getiriliyormuş Mısır'daki Ingiliz Ordusu'nun başına. Ne dersin doğru mu?" dedi.

"Valla Tarık Abi, bir kadeh bir şey içmeden benden hayır yok," dedim.

Tanımadığım kişi,

"Yahu Tarık, sen şu politikadan vazgeçsene. Üstelik senin ona aklın da ermez. Gel seninle edebiyattan konuşalım," dedi.

"Politikaya aklımın ermediğini nereden biliyorsun? Sen daha mahallede çelikçomak oynarken biz politika alanında at koşturuyorduk."

"Ahmet Haşim'le mi?"

"Hayır babanla."

"Kızma Tarıkçığım, ben yeni gelen arkadaşa nefes aldırtmak için mahsus öyle söyledim. Yoksa senin hepimizden iyi bildiğini bilmez miyim."

"Estağfurulah, her şeyin en iyisini zat-ı aliniz bilirsiniz."

Ben kadehimi yudumlarken şimdiye kadar bu meyhanede hiç görmediğim bu kişinin kim olduğunu merak etmeye başlamıştım. Tipik bir adamdı. Güzel konuşuyordu. Neden sonra Tarık Abi,

"Yahu siz tanışmıyorsunuz galiba, dedi.

Adam bana döndü:

"Avukat *Şakir Ziya Karaçay*," dedi.

Ben de kendimi tanıttım. Sohbet koyulaştıkça adamı daha çok sevdim. Bir kere son derece zeki, hem de hınzırına zeki bir adamdı. Tarık Abi de ondan aşağı kalmadığına göre düello eşit koşullar altında geçiyordu. İğneli esprilerini, laf cambazlıklarını insan zor izleyebiliyordu. Birbirlerini açmazlara sürüklüyorlar, mantık tu-

zakları kuruyorlar, en tatlısından bir tartışmadır gidiyordu.

O günden sonra birçok kere sohbetinde bulunduğum Şakir Ziya Karaçay, hayatımda tanıdığım ölümsüz serserilerin başında gelir. Onu serseri olarak nitelemiş olmamdan küçümsediğim anlamı çıkarılmamalı. Her insanın biraz serseri yanı vardır. Kimi bu yönünü gizler, kimi irade ve çevre zoruyla bu duygusunu baskı altına alır, bir ömür eza içinde yaşar. Kimi de Şakir Ziya gibi hiçbir şeyden çekinmeksizin dünya vızgelir deyip bu duygularını 'tam yol'la koşturur. Biraz sonra kural dinlemeyen, korku nedir bilmeyen, inanılmayacak şeyleri bir an tereddüt etmeden yapan, ceza hukukunu değme hukukçulardan daha iyi bilen, benzersiz bir zekâya sahip olan, genel felsefeyi, siyasal bilimleri derinden kavramış bulunan Şakir Ziya'yı daha iyi tanıyacaksınız.

Şimdilerde mezarının yeri bile kaybolmuş olan Şakir Ziya, Kürdün Meyhanesi'nin anıtlaşmış müşterilerinden ve siyasi davalar literatürünün unutulmaz kişilerinden biriydi. Hayatı da dramatik koşullar içinde son bulmuştu. Öldüğü zaman daha gençti. Ölümle yaşam arasında bir ayrım tanımazdı. Sanki ölümün üstüne yürürdü. Nitekim böyle bir yürüyüşte can vermişti.

Onun beni ilk şaşırtan davranışı şöyle olmuştu: Gene Kürdün Meyhanesi'nde oturduğumuz bir sıra Şakir Ziya çıkageldi. Oturduktan bir süre sonra bir şişe votka istedi. Elindeki paketi açtı, içinden vişne çıktı, bir kilo kadar vardı. Yarım saat içinde votka ile vişneyi bitirdi. Bir şişe votka daha istedi, bir kilo da vişne aldırttı. Onu da yarım saat ya da en çok kırk beş dakika içinde bitirdi. "Ne oluyor," demeye kalmadan,

"Ha şimdi oturup doğru dürüst rakımı içebilirim," demez mi?

Garson Hafız'a cacık, çiroz salatası, arnavutciğeri ve bir şişe rakı ısmarladı, kalkıp tuvalete gitti. Ben Tarık'a dönüp:

"Bu adam sabaha çıkmaz," dedim.

Tarık o her zamanki biraz alaycı, bıyık altı gülüşüyle,

"Hayır," dedi, "ona bir şeycikler olmaz. Emme basma tulumba gibidir, o şimdi votka ile vişneleri tuvalette hal yoluna sokmuştur."

"Anlamadım,"

"Anlaşılmayacak bir tarafı yok, çıkartmıştır."

"Affedersin, ama bu ne demek oluyor?"

"Valla Fahir, ne senin ne benim mantığımızla bu işi çözmeye imkân yok. Bu böyledir işte."

"Tarık Abi sana bir şey söyleyeyim mi, bu adam resmen deli."

"Geliyor."

Sustuk, sustuk, ama ben bütün gece bu davranışını anlamak için kafamı zorladım durdum. Meyhaneden çıktıktan sonra köşedeki tütüncüden bir şişe de konyak aldığını görünce şaşkınlığım büsbütün arttı.

Bir gün edebiyata meraklı taşra avukatı numarasıyla içimize giren bir polisin numarasını ilk sezen, yarım saatlik çetin bir yaylım ateşinden sonra gerçek niteliğini ortaya koyan da o olmuştu.

Alman Büyükelçisi Von Papen'e Kavaklıdere yolunda bir suikast yapılmış, Von Papen kurtulmuş, ama suikastı yapan paramparça olmuş, inceleme yapan ilgililer ölenin kimliğini cinsel organının sünnetli oluşundan çıkarmışlar, Yenişehir'de bir berber olduğu anlaşılmış. Derinleştirilen soruşturma sonucunda işbirliği yaptığı kişiler de ortaya çıkarılmıştı. Ve o yılların en önemli siyasi davası olan Pavlov-Karnilov davasında en büyük rolü Şakir Ziya oynamıştı. Gerek duruşmadaki uyarıcı

ERTUĞRUL ŞE

atakları, gerekse savunmada gösterdiği olağanüstü başarı, ceza hukukçularına parmak ısırtmıştı.

Ünlü fıkra yazarı *Naci Sadullah*, Ankara'ya gelmiş, nasılsa kayıp düşmüş, ayağı kırılmış. Ulus yakınlarında eski bir otelde ayağı alçılı bir halde yatıyor. Akşamları dostları toplanıp görmeye gidiyorlar. Yatağa yaklaştırdıkları masada birlikte 'dem' üzerine çalışıyorlar. Gidenler arasından Tarık Abi, *Yusuf Silsüpür*, *Ertuğrul Şevket* var. Kadehlerin arttığı, sohbetin koyulaştığı, Ertuğrul'un sarhoşlamaya başladığı bir anda kapı çalınır ve Şakir Ziya gelir. Şakir Ziya, Ertuğrul hariç odadakilerin hepsini tanıyor. Buyur ediyorlar, Ertuğrul Şevket'e tanıştırıyorlar:

"Avukat Şakir Ziya."

Ertuğrul:

"Avukat mı?"

"Evet."

"Bütün avukatlar namussuzdur."

Ortalık buz kesiyor. Şakir Ziya,

"Beyefendi istisnaları kabul ederler herhalde," diyorsa da islimi almış olan Ertuğrul,

"İstisnası yoktur, sen de dahil bütün avukatlar namussuzdur," diyor.

"Ertuğrul Bey, bu genellemenin belki tutarlı bir tarafı vardır, ama beni daha yeni tanıyorsunuz, yargınız dayanaksız ve yanlış. Ben mesleğimde namussuzluk ettiğimi hiç hatırlamıyorum. Elinizde somut bir örnek olmadan bu çok ağır suçlamada bulunmakla haksızlık ediyorsunuz doğrusu."

Çevreden de bu düşünceyi destekleyenler oluyor, ama Ertuğrul, öğüt falan dinlemiyor.

"Hem sen yalnızca namussuz değil, bir ukala, bir şarlatansın da."

"Ertuğrul Bey, kendinize gelin. Sözünüzü geri alın. Ben size bir şey yapmış değilim, rica ederim."

"Çık git ulan buradan. Yoksa kafanı kırarım senin."

"Peki Ertuğrul Bey, şu kadehimi içip gideceğim."

Böyle diyen Şakir Ziya, kadehini içtikten sonra ayağa kalkıyor, gözlüğünü çıkartıyor, cebine koyuyor, ceketini çıkartıp askıya asıyor ve Ertuğrul Şevket'e dönüp,

"Gel, kır bakalım kafamı, diyor.

Araya girmek isteyen Yusuf'la Tarık'a tabancasını çıkartıp,

"Engel olursanız ikinizi de vururum!" diyor.

Ertuğrul Şevket'i iyice patakladıktan, bitkin bir halde yere serdikten sonra ceketini giyiyor, gözlüğünü takıyor, Naci'ye dönerek:

"Afedersin Naci kardeşim, ben yarın uğrarım," deyip gidiyor.

Yerden kaldırılan, yüzü yıkanan Ertuğrul, Tarık'la Yusuf'a,

"Hadi Naci'nin ayağı kırık, ama sizler niye engel olmadınız da Allah'ın ayısına beni dövdürttünüz, ha? Namussuz oğlu namussuzlar, söyleyin bakim?" diyor.

Tarık'a yaklaşıp bir de tokat atmaya kalkışıyor. Tarık karşılık vermiyor, vermeye kalksa bir de Tarık'tan dayak yiyecek.

"Allah hepinizin belasını versin," diyor, çıkıp gidiyor.

Şakir Ziya'nın çok sevdiği bir kadın vardı. Günün birinde ihanet ettiğini öğreniyor, deliye dönüyor, ama belli etmiyor. Son derece çirkin bir şekilde intikam almak niyetiyle kadını çağırıyor, kadın gelmek istemeyince,

"Bu son görüşmemiz olsun, diyor. Geldiğinde çok iyi davranıyor ve "Ne yapalım kısmet böyleymiş, kaderin önüne geçilmiyor. Hem sana unutamayacağın, sürprizli bir de hediye vereceğim, bana çantanı ver," diyerek vereceği hediyeyi göstermemek için odadan çıkıyor, biraz sonra, "Hadi şimdi al git, evde açarsın çantanı," diyor.

Kadın gülerek çantasını alıp gidiyor.

Çantasına hediye olarak koyduğu şeyin –haşa huzurdan– büyük aptesti olduğunu söylersem belki inanmayacaksınız, ama bu gerçekten böyle olmuştu.

Bilmiyorum, Şakir Ziya'yı size biraz tanıtabildim mi?

ÖZGÜN BİR RESSAM

Cihat Burak

Çok eski yıllardan birinde, Ressam-Şair *Bedri Rahmi*'nin Ankara'da düzenlediği bir sergisinde, oturmuş dereden tepeden konuşurken söz döndü dolaştı *Cihat Burak*'a geldi; Cihat'ın ne denli alçakgönüllü ve çelebi bir kişiliğe sahip olduğunu ileri sürmem üzerine Eyüboğlu:

"Bence en alçakgönüllü görünen kişi aslında en iddialı ve en haris bir yapıya sahiptir," dedi.

Bu tanımlamayı Cihat'a bir türlü yakıştıramamıştım. Gerçi yaşamını, resimlerini, öykülerini, seramik-heykellerini ele alıp analitik bir süzgeçten geçirdikten sonra Bedri'nin sözü geçen iddiasıyla ilgili ögelerin bir kısmının doğru olduğu kabul edilse bile bir türlü onu tam olarak 'en haris, en iddialı' kaideye oturtamıyordum; sanki eşyanın doğasına aykırıymış gibi geliyordu.

Psikoloji Profesörü *Nerıman Samurçay*'ın kulakları çınlasın. Cihat Burak, Kürdün Meyhanesi'nin, *Orhan Peker* gibi son müşterilerindendi. Orasını çok sevmişti, ama son zamanlarda değişen müşteriler ve ortam, artan gürültü, onu soğutmuştu buradan... Yenişehir'de Sakarya Caddesi'nin sonunda Nil Lokantası'na gider olmuştu. Orhan'la beni de oraya alıştırdı.

Cihat, o tarihte, yani sanırım 1958'lerde, Bayındırlık Bakanlığı Fen Heyeti Başkanı idi. Orta öğrenimini Galatasaray'da, mimarlık öğrenimini Güzel Sanatlar Akademisi'nde bitirmiş, bir ara Paris'e de gitmişti. Bir türlü anlaşamadığı karısından bütün uğraşlarına karşın ayrılamamıştı. Karısı karşı koyuyor, boşanmak istemiyordu. Cihat, ayrılma işini başaramayınca bakanlıktan istifa etmiş, kimseye haber vermeden, adres bırakmadan Paris'e gitmişti. Yıllarca izledikten sonra karısı izini bulmuş, Paris'te de yakasına yapışmıştı. Gene habersizce Paris'ten ayrılarak Bursa'ya yerleşen Cihat'ı bir yıl sonra karısı gene buldu. Sekiz yıl süren bu koşuşturma İstanbul'da anlaşmalı bir ayrılıkla son bulmuştu.

Cihat bu kez İstanbul Nafia Müdürlüğü'nde bir iş buldu. Resim çalışmaları da hızlı bir tempoda sürüyordu. Aynı odada çalışan bir hanıma âşık olan Cihat, yıllarca bu aşkı yaşattıysa da korkudan bir türlü onunla evlenmedi; sütten ağzı yananın yoğurdu üflemesi gibi.

Ben daha Ankara'da ayrılmamıştım. Sık sık İstanbul'a gidiyordum. Her gidişimde Cihat'ın Cağaloğlu'ndaki bürosuna uğrar, onunla önce Nuruosmaniye'de adını bile şimdi anımsayamadığım bir Osmanlı lokantasına gider, sonra da sahaflarda bir avluda, onu bekleyen kedilere ciğer alır, hakça dağıtırdı. Bir süre kitapçılarda dolandıktan sonra Beyazıt avlusundaki Çınarlı Kahve'de oturur, keyif kahvesi içerdik... Bu yıllarca sürdü. Bazen keyifler, ekonomik güç yerinde, zaman bizden yana ise Moda'daki Koço'ya giderdik 'rakılamak, balıklamak' üzere. Yani sizin anlayacağınız zamanın üstün kaliteli Altınbaş rakısı ile kalkan sefasına dalar giderdik; genellikle güzel, sevimli, zeki kız arkadaşı da gelirdi.

Cihat Burak'ın çokça ahbabı yoktu. Arkadaş seçiminde çok titizdi. Yeni tanıdığı ya da az tanıdığı biri varsa masada, suspus olurdu: Bu yanı biraz *Orhan Ve-*

li'ye benzer. Ama ortam onun istediği gibiyse bülbül kesilirdi.

Resimlerinde nostaljik bir havanın estiğini, tarihsel yerlerin, olayların, güncel siyasi kişilere eleştirel yaklaşımların yer aldığı çok görülmüştür, ama slogana düştüğü, estetik açıdan ödünler verdiği hiç görülmemiştir. Denebilir ki, dikkatle izlerseniz tüm resimlerinde gizli bir ironinin varlığını algılamakta güçlük çekmezsiniz. Örneğin Aliye Berger'in resmi, bu doğrultuda en tipik olanlardan biridir. Resim konusunu çok az kişiyle konuşurdu. Akademik resme karşı oluşunu, kendine özgü bir resim dili oluşturduğunu konuşarak değil resimlerini inceleyerek anlayabilirdiniz. Resimlerinde naif unsurlar ağır bassa da o kendini naifler sınıfına sokmak istemezdi. Ama üç yılda bir Bratislava'daki dünya naifleri trienaline resimleri hemen kabul edilmiş, buna karşılık *Hüseyin Yüce*'nin resimleri reddedilmişti. Bence naif resim, bilgiden, bilgisizlikten çok naif duyarlığın varlığı ya da yokluğu ile açıklanabilir. O duyarlık ise onda bol bol vardı. Büyük sanat felsefecisi *Jakowsky* 'naif sanat yitirilmemiş çocuksu duyarlığın egemen olduğu bir sanattır' diye tanımlardı. Yalnız bu duyarlıkta yapılan resimleri, çocuk resmiyle karıştırmamak gerekir.

Cihat Burak genellikle yalnız başına Beyoğlu Balıkpazarı'ndaki Cumhuriyet Lokantası'na gider, kuytu bir köşe seçer, orada hayal kura kura, eskizler çize çize bulunduğun ânı yaşardı.

Sonradan gene oralarda bir sokak içerisinde Mösyö Lambo'nun Meyhanesi'nin karşısında bir yere gidiyordu. Oranın demirbaşı, keman, ut, def çalan üç Çingene vardı. Bu saz heyetiyle ilgili yaptığı resimler şaheserdi. Oraya çoğunlukla yalnız giderdi. Bazen çok sevdiği Galatasaraylı eski bir arkadaşıyla ya da şair *Hayalet Oğuz*, şair *Ece Ayhan*'la birlikte olurdu. Meyhanede oturduğu

süre tekir kedi kucağından hiç inmezdi. Kedilere aşırı bir sevgisi vardı.

Onun Paris'teyken görüştüğü ressamlar da sayılıydı: *Abidin Dino*, *Selim Turan*, *Avni Arbaş*, *Fikret Muallâ*... Herkesle kavga eden *Fikret Muallâ*'nın, onunla hiç dalaşmadığını söylerdi Cihat.

Son zamanlarda pek çıkmıyordu, rahatsızdı.

Bir gün *Fikret Otyam*'la, Kadıköy'de bir meyhaneye gitmişler, Cihat fazla kaçırdığı için Fikret onu evine götürmek üzere taksiye bindirmiş. Cihat bir süre sonra Fikret'e dönerek:

"Siz kimsiniz, ne işiniz var burada, şoför efendi indirin bu adamı," demiş.

Fikret şaşkına dönmüş, önce şaka sanmış.

"Şaka mı ediyorsun Cihat Abi, ben Fikret Otyam'ım," dediyse de,

"Tanımıyorum efendim, ininiz efendim, diye tutturmuş.

Taksi şoförü de şaşırmış ne yapacağını. İnersin, inmem tartışması içinde eve gelmişler. Fikret inmesine yardım etmek istemiş, ama Cihat,

"Dokunmayın efendim, siz kim oluyorsunuz," dediyse de Fikret'le şoför güçlükle dairesine kadar götürmüşler.

Ölümünden üç dört ay önceydi, *Selçuk Togul*'la evine gittik. Çok halsiz olduğunu söylüyordu.

Bir ara odada kedilerden biriyle bir farenin koşuştuğunu gördüm:

"Cihat odada fare var," dedim.

Güldü:

"Onlar birlikte büyüdüler, çok iyi arkadaştırlar," demez mi?

İKİ PAŞAZADE

Paşazadelerden biri

Kimse ahbaplık kuramamıştı onlarla. Terslerlerdi yaklaşmak isteyenleri. Arada bir gelirler, masaya oturmazlar, bir süre tezgâh başında içerler, ne konuşurlarsa konuşurlar, çekip giderlerdi. İkisi de altmışın üstündeydi. Biri sürekli siyah elbise, beyaz gömlek giyer, siyah kravat takar, dik durmaya çalışır, meyhanedekilere küçümseyen bir tavırla bakardı. Ve tam yedide gelirdi. Dişleri olmadığından leblebiyi *garson Mustafa*'ya şişe ile ezdirir, un haline geldikten sonra yudumladığı şarabının ardından kaşıkla yerdi. Öyle mağrur bir duruşu vardı ki Gazi Osman Paşa'nın seryaveri sanırdınız. Oysa İstanbul Oteli'nde kâtiplik edermiş, sonradan öğrendik. *Naki Beyefendi*'ye neyle meşgul olduğunu sorarsanız, "Kitabet'le," der ve lafı hemen keserdi. *Naki Bey*, Serez Mutasarrıflarından Nail Paşa'nın oğluymuş. Sultaniye'yi bitirdikten sonra ömrünü Frengistan'da geçirmiş, peder vefat edip bir devr-i cumhuriyet açılınca onun da mali durumu kötülemiş, önce Beykoz'daki köşk, sonra Erenköy'deki arsa derken Fermeneciler'deki dede yadigârı han birer birer satılmış, ama hazıra ne dayanır, gün gelmiş, bıçak kemiğe dayanmış,

"Ee, ne olacak Naki Bey oğlumuz?" demiş kendi kendine. Çalışsa çalışamaz, dilense dilenemez. Darülaceze'ye de girmeye gururu engel, sonuç olarak galiba intihara karar vermiş, ama tam o sırada Paşa'nın uşaklarından biri karşısına çıkmış ve bir miktar borç namı altında para yardımında bulunduktan sonra dayısı olan otelcinin yanma kâtip olarak atanmış.

Otelci anlayışlı adam, ona bir iş buyurmak gerektiği zaman söze 'Naki Beyefendi' diye başlayıp 'rica edeceğim efendim' diye biten cümlelerle hitap edermiş. Naki Bey hiç evlenmemiş. Yalnız 'İtalya' sözü geçtiği zaman yüzünün rengi değişir, konuyu hemen kapatırdı. Rivayete göre orada bir sevgilisi, ondan da bir çocuğu varmış; yalnız arada bir, "Şu Sultanhamam'daki gayrimenkulün izale-i şuyu davası bir bitse ben ne yapacağımı bilirim. İnsan yaşamak isterse Avrupa'ya gitmeli, hatta ölümü de orada olmalı. Orada insanın ölüsüne bile değer verirler," der, gözlerinde bir umut ışığı belirirdi. İşte Kürdün Meyhanesi'nin, İstanbul Oteli'nin 'kitabet işleriyle müştekil' paşazadesi Naki Bey'in yaşamöyküsü burada bitiyor. Şimdilerde Cebeci'de mezarı kaybolmuş bir merhumdur o. Talih bu ya, Sultanhamam'daki miras eline geçmediği için Avrupa'da ölemedi zavallım.

Meyhanemizin öbür paşazadesi *Ferit Bey*, Naki Bey kadar zengin bir aileden gelmediği için zamanında bir meslek edinmiş, PTT'de çalışmış ve emekli olmuş, emekli maaşı yetmediği için gündelikle Merkez Bankası'nda çalışırdı. Babası Köstenceli Hüsamettin Paşa... Türk-Rus Harbi'nde hayli hizmeti geçmiş, nişanlar almış bir zat. Oğlu Ferit Bey babadan kalma nişanını tam kalbinin üstüne, ceketinin iç cebine yerleştirirdi. Çok samimi olduğu kişilere, ikinci kadehten sonra olmak üzere gizlice gösterirdi. Onun için büyük bir anlam taşırdı bu nişan... Sanki ikinci bir yüreği haline gelmişti. Arada bir yerinde duruyor mu diye elini oraya götürür-

du. O da bekârdı. Yaşlı teyzesiyle otururdu. Bir ara İstanbul'a gitti. Gidiş o gidiş, bir daha ne gördüm, ne de bir haber alabildim.

Bir rastlantı sonucu onlarla ahbaplık kurdum. Tek görüştükleri kişi bendim. Onlarla konuşmaya bayılırdım. Osmanlı tarihinin canlı bir örneği gibiydiler. İkisi de edebiyata son derece meraklıydı. Zaten çoğunlukla edebiyattan konuşurlardı ve daima son kadehte tartışma çok şiddetlenirdi. Tartışma konusu da hep aynı idi. Biri Ahmet Mithat yanlısı, öbürü Ahmet Rasim'ciydi. Gelin sözü onlara bırakalım:

Genellikle biraz geciken Ferit Bey,

"Efendim, akşam şerifler hayrolsun, maşallah erkencisiniz," derdi.

"İmzaya geç kalırsam mubassır Kambur Hafız Bey yani garson– tarafından tecziye edilme korkusuyla tam vedide vazifeme mübaşeret ediyorum. Zat-ı aliniz için gösterilen müsamaha nedense bendenize gösterilmiyor."

"Aman efendim..."

"Evet Ferit Beyefendi, itimat buyurun ki doğru söylüyorum."

Naki Bey, Ferit Bey'in gecikmesine biraz kızardı. Onlar iki sevgili gibiydiler. Açık, iğneli laflardan sonra ortalık düzelirdi, genellikle sözü Ferit Bey değiştirirdi:

"Peki beyefendi, ahval-i siyasiye gene keşmekeş bir manzara arz etmekte. Manzuru âliniz oldu mu bilmiyorum. Hatay, Suriye tarafından geri istenmekte imiş. Bu işin içinde gene İngiliz parmağı var. Bu keferelerden de yakamızı bir türlü kurtaramadık."

"Bana kalırsa Balkan Harbi'nin de, Harb-i Umumi'nin de müsebbibleri İngilizlerdir, beyefendiciğim. Yunanlıları Anadolu'ya sevk eden onlar değil miydi? Siyaset ahlak üzerine değil, menfaat üzerine kurulurmuş, sözü galiba bu millet için uydurulmuştur. Zaten bendeniz oldum olası o soğuk nevaları sevmem; mütarekede

Paşazadelerden öbürü

köşkümüzün yanına çadır kurmuşlardı; iyi bilirim onları."

Bu, 'Bendeniz, zat-ı âliniz, sohbet-i muallânız, manzur-ı âlileri, olduğu üzere, derkâr buyurduğunuz gibi,' sözlerinin yanı sıra 'yuh be, Beşiktaş gene mağlup, vay ağzına... ulan kepçe kulak, öyle bakma, alırız paçanı aşağı, asfalttan yavrum asfalttan, a be ayko, ne bakarsın be ağana öyle, haçan bilmezsiniz, kızarsa kafam n'aparım, Ali Bey'e bak Ali Bey'e, züüüt, Kürt kumarda gene kaybetti galiba, çarşamba pazarına dönmüş suratı, vay anam geçen karıya bak, diritnot gibi avrat, aftos, piyos edip gene şaraba sulanmayalım bakalım, beri bah lan, sen ni dimek istiyosun lan!' laflarının uçuştuğu havada tam, ama tam tamına bir uyum vardı, denebilir mi bilmiyorum. Bir de bizim masada tartışılan şiirsel, müzikal, sosyal deyimleri de buna eklersek, ayıptır söylemesi Çingene bohçası denmese bile paşazadelerin deyimiyle 'tezepzüp' içinde bir meyhane denebilirdi, gibime geliyor. Biz gene dönelim Naki ve Ferit Beylerimize.

Kadehler artmış, tartışma da şiddetini artırmıştı. Ama gene de terbiyelerini bozmadılar. 'İçki mihenk taşıdır', sözüne güzel birer örnektiler.

Naki Bey sorardı:

"Ne bulduk efendim, ne bulduk Servet-i Fünun'da, rica ederim, biraz münsif olun. Koskoca bir Divan edebiyatının fersude kalıntılarından başka bir şey olmayan bu saçma nağmeleri bendenize bir kıymet halinde göstermeyiniz, rica ederim."

"Naki Beyefendi, öfkeniz, hiddet buyurmanız, selabet-i fikriyenizi haleldar etmekte olduğunun farkında mısınız?"

"Evet beyefendiciğim, evet, her şeyin farkındayım, hatta evet, zat-ı âlinizin fark edemediğiniz şeylerin de

farkındayım. İsnatlarınızı biraz kontrolden geçirirseniz çok daha isabetli mülahazalara varacağınızı umarım."

"Bu tavsiyeyi biraz da kendi kendinize telkin etseniz pek faydalı olur zannındayım."

"Benim ihtiyacım yok.

"Bendenizin de öyle."

"Sathi bir şahsiyetten başka bir şey olmayan Ahmet Rasim hakkındaki iddialarınız da umumiyetle bu halet-i ruhiyye içinde olduğunuz zamanlar ileri sürülmekte. Demek ki dimağen bir zaafa düşmektesiniz."

"Vasf-ı âlinizi bendenize izafe etmekte hünerli olduğunuza hiç şüphem yok. Bir tuhaf tesadüf Ahmet Mithat Efendi'nin 'deruni bir edip ve mütefekkir' olduğunu ayrı ve farklı bir şahsiyet olan Ahmet Rasim Bey'le mukayese etmek gibi delalete düşmeniz hep üçüncü kadehten sonra neşet etmekte."

Öbür masalardan da kulağıma şu sözcükler gelmekte gecikmiyordu:

"Sosyal dinamizmi ülkemize bir an önce getirmek artık kaçınılmaz bir hal almıştır."

"Şiirin tarifi yoktur, ama bir şaire göre: 'Şiir bir kafa ihtilalidir.'"

"Ulan dümbük, zırtullah-i kirmani, vay yavru vay, Kel Nazım'ı içeri atmışlar. Bu sabah moruğu bir piyazladım, onluğunu kestim, anam avradım olsun Fenerbahçe yenilmezse bu hafta, hey Mustafa, kes şu zımbırtıyı!.."

Bu çok sesli orkestranın sesi hoş değil gibi gelirse de 'o mukassi görünen meyhaneye' bir girip dinleyen yıllarca ayrılamaz...

Sözü yazının kahramanlarıyla bitirelim: Kavgaya dönüşen tartışmadan sonra dışarıya birlikte çıkılır ve kapıda birkaç dakika, 'Siz buyurun, hayır imkânsız siz buyurun,' diye birbirlerine sonsuz saygı gösterilerinde bulunmaktan kendilerini alamadıkları gibi ertesi akşam gene aynı saatte, aynı yerde, aynı mizansen içinde günlerini gün ederlerdi paşazadeler.

HODRİ MEYDAN

Orhan Veli ile Erzurumlu Ozan

ORHAN VELİ

'Yaprak Dergisi'nin yeni çıkmaya başladığı günler. *Orhan Veli,* meyhanenin karşısındaki Büyük Postane'de bir posta kutusu kiralamıştı. Derginin tüm mektupları, yazıları, paraları o adrese gelirdi. Orhan'la meteliğe kurşun sıktığımız günlerden biri... Kürdün Meyhanesi'ne oturmuş, sirkeden biraz daha iyice olan şarabımızı içiyoruz. Arada sırada posta kutusuna gidip bakıyoruz, para gelmiş mi diye. Ne gezer, her seferinde eli boş dönüyoruz. O sıralar Kürt'le aramız açık olduğundan, 'Sonra veririz' de diyemiyoruz. İkimizin de sinirleri gergin. İşin içinden nasıl çıkacağımızı düşünüyoruz. Paralı dostlardan da gelen giden yok. *Mütercim Galip* geldi bir ara, ama onda da para suyunu çekmiş. Bizden bir şarap içti, para bulmaya gitti. Hesap durmadan kabarıyordu. "*Şu bizim hesabı gör yavaş yavaş,*" diyemiyorduk. Orhan'ın *Melih*'e, *Cevdet*'e, benim Basın-Yayın'a telefonlarımız da boşa çıktı. Zaman ilerliyordu. Sinirlerimiz gerilmiş yay gibiydi. Garsonlar durumu sezmiş gibi bardaklarımızı isteksizce dolduruyorlardı. Umarsızdık, meyhane kapanıncaya

dek kalacak, bir yardım eli bekleyecektik. Kimden bilinmez...

Böyle bir anda masaya hiç tanımadığımız biri yaklaştı. Önce polis sandık. Sevimsiz bir yüzü vardı. Siyasi şubenin komiser yardımcılarından Kara Nizam'ın masasından kalkmıştı sanki. Kendini tanıttı:

"Ben Doğulu bir ozanım. Yeni geldim. Sizi şiirlerinizden tanırım. Oturduğum masada adınız geçti. Sizi nerede bulabileceğimi sordum. Bu masayı ve sizi gösterdiler. İzniniz olursa bir-iki dakika konuşmak arzusundayım."

Öp babanın elini. Bir bu eksikti. Tam da şiir konuşmanın sırasıydı. Ben, Orhan'ın, "Biraz rahatsızım, başka bir zaman konuşalım," diyeceğini sandımsa da yanıldığımı anladım. Orhan, ozanı buyur etti.

Leblebi, bayırturpu ve şaraptan başka bir şey bulunmayan masamızın sefaleti dikkatini çekmiş olacak ki hemen bir şişe şarap, arnavutciğeri, şişkebabı ısmarladı.

"Efendim, ben şiirlerimi hece ve aruz vezniyle yazarım. Ölçüsüz şiirin ise ucuz bir oyun olduğu düşüncesindeyim. Bilmem siz ne dersiniz?"

Orhan sıkıntısından köpekmemesi çıkarmak üzereydi, ama her zamanki nezaketi ile adamın sorusunu yanıtsız bıraktı:

"Görüş meselesi beyefendi," dedi.

"Yanıtınız kaçamaklı Orhan Bey. Doğrusu bunu size yakıştıramadım."

Adam küstahlaşmaya başlamıştı. Ben bir şey söyleyecek oldum, Orhan aldırma der gibi ayağıma bastı, aynı soğukkanlılıkla:

"Olabilir," dedi.

Şişeler üçleşti, piyazlar, koç yumurtaları fırtınalaştı. Masaya durmadan bir şeyler geliyordu. Diyeceklerini dinletmek için miydi, neydi, anlayamıyorduk. Birçok polisin bu biçimde sokulduğuna, içip sarhoş olduktan

sonra da polis olduğunu ve ısmarladıkları içkinin tahsisattan verildiğini açıkladıklarına tanık olduğumuzdan, böyle bol keseden ikramın bir nedeni olsa gerek, diye düşünüyor ve içimizden bir an önce şu adam gitse, diyorduk. Kafaların iyiden iyiye tütsülendiği bir anda adam sonunda içini boşalttı:

"Orhan Bey, kusuruma kalmayınız, size tüm içtenliğimle düşündüklerimi söyleyeceğim. Tekrar ediyorum, sakın bana gücenmeyiniz," dedi.

Durdu. Söyleyeceklerini toparlamaya çalışıyordu. İyiden iyiye sarhoş olmuştu. Sözcükler ağzında kayıyor, çatalına taktığı mezelerin yarısı masanın üzerine düşüyor, ama o, buna boşverip düşenleri eliyle toplayıp güçlükle ağzına atıyordu. Nereden çıkagelmişti; ısmarladığı içkiler de mezeler de yerin dibine batsın, diyordum. Hem üstelik bizim ödemek zorunda olduğumuz hesapla da ilgisi yoktu ki bu ısmarlamaların.

Nutukçu adaylar gibi kendini şöyle bir geriye çekti, kaşlarını çattı, dirseğini masaya koyacak oldu, beceremedi. Kolu boşluğa kaydı. Moral için hafifçe öksürdü. Yeniden dirseğini masaya dayadı. Orhan'a dönerek,

"Sen ve arkadaşların o güzelim Türk şiirini mahvettiniz," dedi. "*Nurullah Ataç* denilen o deli de sizi bir matahmışsınız gibi öne sürdü. Bu kof ününüzün çok süreceğini sanmayın. Gerçek çok kısa zamanda aydınlanacak, dejenere ettiğiniz şiirin yıkıntıları altında harap olacaksınız. Bu aslında ölçülü şiiri bilmemenizin sonucudur. Bilgisizliğinizi örtbas edebilmek için Fransız şiirinin gölgesine sindiniz ve böylece kendinizi bu ülkeye yutturdunuz."

Adamı yakasından tutup meyhaneden dışarı atasım geliyordu, ama Orhan durmadan dürtüyordu. Üstelik

bunu yapamayacak denli parasızlığın verdiği eziklik içindeydim.

Adam sürdürüyordu:

"Aruzla yazdığım bir şiirimi okusam ölçüsünü bulamazsın. Okuyacağım şimdi, bul bakalım. Böylece bilgisizliğini de kanıtlamış olacağım. Hodri Meydan!"

Erzurumlu ozan, kükreyen bir aslan gibiydi. Yanılmıyorsam otuz dizelik bir şiir okudu. Şiir bir felaketti, ama o okudukça açılıyor, yengisini kutlarcasına çevresine bakarak sesini yükseltiyordu. Çevre masalar kulak kesilmişlerdi. Heyecanla tartışmanın sonunu bekliyorlardı. Sevgili Orhancığım hiç istifini bozmadan, soğukkanlılığını yitirmeden:

"Şiirinizin 4, 9, 17, 23 ve 30'uncu dizelerinde ölçü kusuru var beyefendi, demez mi?

Bu açıklama ozanın çileden çıkmasına yetti de arttı bile. Çılgına dönmüştü, elleri titriyor, kekeliyordu:

"Benim şiirimde ölçü kusuru ha? Vay babu! Orhan Bey, Orhan Bey, mugalatayı bırak, aczini ikrar et. Sen bunun daha ölçüsünü bile söyleyemedin. Ben Erzurumluyum, yemem bunu. Söyle bakalım, biliyor musun, bilmiyor musun? Söyle bakalım, bilmiyorum, de. Doğruyu söylemek ayıp değil. Ayıp olan yalan söylemektir."

"Biliyorum beyefendi."

"Biliyorum demek yetmez, açıkla."

"Peki efendim, söyleyeyim. Kullandığınız ölçü, 'failatün/failatün/failün'dür. Yalnız dediğim gibi, beş kusur var şiirinizde."

Çevrede gülüşmeler oldu. Şair-i azam (!) mosmor kesilmişti.

"Bir rastlantı efendim, bir rastlantı!" diye bangır bangır bağırıyordu.

"İsterseniz düşük ölçülü dizeleri de açıklayayım."

"Şey... Neyi, neyi? Kusurlu dize? Olanaksız, olamaz... Şey... Peki açıklayın bakim."

Kâğıtlar, kalemler çıkarıldı. On beş dakika sonra sorun çözülmüştü. Ozan hüngür hüngür ağlıyor ve:

"Meğer ben bir bok bilmiyormuşum," deyip duruyordu.

Hesap meselesi ne mi oldu? Doğulu ozanı yatıştırdıktan sonra hesaplar istendi; onun ve bizim hesap pusulalarımızı ayrı ayrı getirdiler. Ama ozan bizim pusulayı Orhan'ın elinden kaptı,

"Sizi çok yordum, size haksızlık ettim. Hesabı bana bağışlayın, çok rica ederim," dedi.

İçinizden geçeni biliyorum. Ya ödemeseydi? Ödemeseydi, "Hesap yarına!" diye yürüyecektik. Öbürlerinde de olduğu gibi arkamızdan, "Ulan, gerçekten bunlar gomonist," diyeceklerdi.

MEYHANEDEN AMELİYATHANEYE

Hüseyin Şehsuvar – Doktor Bülent Akyol

İLHAN TARU

Ankara. Soğuk bir kış akşamı. Tezgâhta şarap yudumlayanlar ellerindeki kadehlerle arada bir sobanın çevresine toplaşıyorlar. Masalarda oturanlarsa paltolarına sarınmış, birbirlerinden yardım umarcasına yaklaşmışlar birbirlerine. 'Yeni Hayat' öteki adıyla Kürdün Meyhanesi'nin kendine özgü gürültüsü bu kez sessizliğe bırakmış yerini. Dışarıda kar yağıyor.

Bir beyaz lerze, bir dumanlı uçuş
Eşini gaip eyleyen bir kuş gibi kar
Geçen eyyam-ı nevbaharı arar.

deyip *Cenap Şehabettin*'i anıyoruz. Kar tanecikleri vitrin camına çarpıyor, eriyor, aşağı kayarken görüntü değişiyor. Camda kalan gümüş parıltısındaki taneciklere bakıp eğleniyoruz. Ya karlar, onlar da eğlenir mi? Yoksa uçarken ölen kelebek gibi semadan düşer düşer ağlar mı?

Meyhane kapısı her açıldığında içeriye üstü başı karlı kişilerle birlikte soğuk hava da giriyor, içeridekiler ürperiyor. Kuytu bir köşede eski İstanbul gazetecilerin-

den *Hüseyin Şehsuvar*, ozan *Fethi Giray*, opera orkestrasından *Kemancı Behzat*, roman yazarı *İlhan Tarus* oturmuş o günkü siyasal sorunları tartışıyoruz. Yüksek sesle konuşan *İlhan Tarus*'a karşılık ötekiler fısıltıyla konuşuyorlar, kanlar donmuş sanki. Her şey ağırdan gidiyor.

Hüseyin Şehsuvar, gerçek anlamda İstanbul efendisi. Türk dilini çok iyi biliyor, başarılı bir düzeltmen. Sessiz, dürüst, sorumluluk bilinci taşıyan, sevimli, hoşgörülü, küçük yapılı bir kişi. Serüven romanları da yazan Şehsuvar'ı İstanbul'dayken gazeteler paylaşamazdı. Gecikmiş askerliğini yapmak üzere Ankara'ya gelmiş, orada kalmıştı. Gözler camda, kulaklar Şehsuvar'daydı. Patronlara kızmıştı, işinden istifa etmişti. El arabasıyla zeytinyağlı dolma satışını anlatıyordu.

Burunsuz Tevfik'i düşündüm. O da birinci sınıf gazetecilerdendi, istihbarat şefiydi. Yaşlanınca kapının önüne koyuvermişlerdi. Belki bir iş bulurum umuduyla Ankara'ya gelmişti. *Kemal Zeki Gençosman*'ın kurduğu Ankara Ajans'ta boğaz tokluğuna çalışmaya başlamıştı. Bir süre sonra ajans kapanınca yoksulluk, hastalık tüm ağırlığıyla üzerine çökmüş, çok kötü koşullarda yaşamını yitirmişti.

Tipi artmıştı. '*Yağmurlu, karanlık bir düşünceden kar yağıyor*'du *inceden. Dörtnala dümdüz bir mavilikte*'n kar baba gibi gelenler arasında *Doktor Bülent* de vardı. Masamıza yöneldi, oturdu. Bir-iki kadeh içti. Şehsuvar'ı göstererek,

"Bana beyefendiyi tanıtmadınız," dedi.

Tanıştırdık.

Kadehler arttıkça söyleşiler, şakalar da artıyordu. Espriler birbirini kovalıyor, soğuğun etkisi azalmış gibi geliyordu. Bir ara baktım, Bülent gözlerini dikmiş, Şehsuvar'ın başındaki küçük yumurta büyüklüğündeki şişe bakıyor. Dayanamadı sordu:

"Hüseyin Bey, başınızdaki şiş eskiden var mıydı, yoksa yeni mi oldu?"

"Yeni oldu."

"Ağrı sızı var mı?"

"Hayır."

Kadehler birbirini kovalıyordu. *İlhan Tarus*, sanatın politikadan arındırılamayacağı üzerine nutuklar çekiyor, bir sürü gereksiz ayrıntıya dalıyor, susmak bilmiyordu. Fethi Giray'ın canı sıkılmıştı.

"Yahu İlhan, bizim fıkra ustası *Şinasi Nahit*, 'Osmanlı İmparatorluğu uzun konuşmadan battı,' derdi. Sen de şu konuyu kısa kessen, Aydın havası yapsan olmaz mı?" dedi.

İlhan,

"Bitiriyorum Fethi!" deyip gene bıraktığı yerden devam ediyordu.

Fethi baktı ki olmayacak, yanında oturan Doktor Bülent'le çocuğunun hastalığı üzerin konuşmaya koyuldu. Ben de komşu masada oturan *Ruhi Derviş* ve dış siyaset yazarlarından *Mücahit Topalak*'la söyleşiye daldım. İlhan'ın tek dinleyicisi kalmıştı: Hüseyin Şehsuvar. Doktor Bülent'in gözü Şehsuvar'ın alnındaki şişteydi.

Bülent Akyol, Cebeci Tıp Fakültesi Birinci Hariciye Kliniği'nde ihtisasını yapıyordu. O tarihte, aynı klinikte Profesör *Hüsnü Göksel* başasistan. Hüsnü Göksel yaşamı boyunca hümanizmanın, erdemli insan nasıl olur sorusunun somut örneğini vermiş, ressam, ozan, öykü ve deneme yazarı, Ortadoğu'nun en başarılı göğüs kanseri operasyonlarını yapmış bir hekim, eşsiz bir insan, eşsiz bir dost.

Doktor Ozan *Ceyhun Atuf Kansu* gibi Bülent Akyol da sanatçıların ve ailelerinin hastalıklarına koşan, elden geleni esirgemeyen kişiydi. Coşkulu ve ataktı, kendine özgü bir yapısı vardı.

"Hüseyin Bey, bir ara hastaneye kadar uğrayıverin de alalım onu," dedi.

"Sağolun, önümüzdeki günlerde gelirim."

Demokrat Parti'nin Cebeci Meydanı'ndaki mitingi anımsadım. Doktor Bülent coşkulu ve akılcı bir konuşma yapıyor. Miting dönüşünde *Samet Ağaoğlu, Nusret Baban*'a, Bülent'e olan hayranlığından söz ediyor, "Bu nitelikteki gençlerle sosyal demokrasinin kurulması kolay olacak, ülkenin buna büyük bir gereksinimi var, zemin oluştuktan sonra kurumlaşmanın zor olmayacağı kanısındayım," diyordu. Oysa 1950'de yönetime geldikten bir yıl sonra tüm bu söylenen iyi ve doğru görüşler yerini gerici ve despot bir yönetime bırakacak, bu gidişin kaçınılmaz sonu yıkımla noktalanacaktı.

İlhan, hâlâ konuşuyor. Bu kez Maliye Bakanlığı'nın bahçesine bakan havuzlu kahveye gidip tavla oynamayı ve nargile içmeyi öneriyor. Öneriye kimse sıcak bakmıyor.

İlhan gitti. Bülent yanında oturan Şehsuvar'ın başındaki şişi eliyle yokladı.

"Bunun bir an önce halli gerekir," diye mırıldandı. Biraz daha içildi, biraz daha söyleşildi. Bülent, Şehsuvar'a dönerek:

"Hüseyin Bey, bu işi hemen bitirelim."

"Nasıl yani?"

"Nasıl olacak canım, hemen hastaneye giderek."

"Gecenin bu saatinde?"

Çevreden bu işin yarma bırakılması gerektiği nedenleriyle anlatılmaya çalışıldıysa da Bülent kafasına koymuştu bir kez: Bu iş bu akşam olacaktı. Hüseyin de çoktan razı olduğunu söylemişti üstelik. Tüm karşı çıkmalar para etmedi ve Fethi'li, Doktor Bülent'li, Hüseyin'li kervan yola koyuldu. Ben eve döndüm, ama içim içimi yiyordu. Kendi kendime söyleniyordum: Bir aksilik olmasa! Gecenin bu vaktinde nereden çıkmıştı bu?

Gecenin ikisi. Evin kapısı şiddetle çalınıyor. Kalktım, kapının önünde konuşmalar... Kapıyı açtım. Hüseyin'in başı sargılar içinde. Fethi ve Bülent kahkahalar atıyor, koro halinde,

"Hani olmaz, diyordun, bak oldu işte."

Gürültüye dairelerin kapıları açılıyor.

"Ne oluyor, olay mı var?" sesleri geliyor. Neylersin, "Zafer biraz da hasar ister," demişler.

Hastaneye gidilmiş, ameliyathane açtırılmış, hemşire uyandırılmış, nöbetçi asistan *İlhan Bumin*'le Doktor Bülent ameliyatı gerçekleştirmişler.

Kadehler doktorun şerefine kaldırıldı.

BİR GARİP ŞAİR

İlhan Berk

Şen, şakrak, alaycı, mutluluğun en somut öğesi olan gülmeyi bir yaşam biçimi olarak seçen, yenilikçi, ilerici, kendini durmak dinlenmek bilmeksizin aşmak isteyen, bir elinde Herodot tarihi, öteki elinde bitkiler külliyatı, kafasında bin bir imgenin oluşturduğu şiirleriyle sarmaş dolaş yaşayan, arada bir bilinçaltını dile getiren erotik özlü çizgi-resim denemelerine girişen, egosantrik bir tinsel yapının belirgin özelliklerini taşıyan bu taşkın zekânın sahibi *İlhan Berk*'ten ilk ağızda görünen küçük tepelerdir bunlar... Daha derinlerde olan 'manzaratül-fil-bahırlar' pek ortalıkta gözükmezler.

Bu tanım denemesi İlhan'ı tam olarak ortaya koyar mı, demeye bile gerek yok; anlatmaz, ama belki bir-iki ipucu verir. Onun derinlerine inmek, bilinçaltına sokulmak ancak psiko-analizlerle Rorschach gibi projektif tezlerle olanak kazanır. Bu da Prof. *Nerıman Samurçay*'ın üstesinden geleceği işler. Bizimkisi kişisel gözlem.

İlhan Berk'le çoğu Ankara'da, azı İstanbul'da olmak üzere uzunca süre birlikteliğimizde, unutulmaz anılar yaşandı. Onun olduğu bir toplantıda sıkıntı nedir bilemezdiniz; birçok kişinin bamteline basar, kızdırır, sürekli bir devingenlik yaratırdı. Çoğunlukla neşe dağıtır, ama arada bir kıyasıya kavgaya da girişirdi. Özellik-

le *Özdemir İnce* ile. Sinirli bir mizaca sahip olan şair ve sanat tarihçisi *Sabahattın Batur*'la ilişkilerinde bitmeyen tatlı-sert tartışmalar, İlhan'ın Sabahattin'e takılmasıyla başlardı.

İlhan'ın aşırı duyarlılığının, çocuksu mizacının ve çoğunlukla içgüdülerinin doğrultusundaki gidişatının zaman zaman ortaya koyduğu tinsel ya da maddesel hasarların giderilmesi, akılcı ve matematiksel bir platforma 'intikali', onun yaşamında büyük yeri olan eşi *Edibe*'nin varlığı ile olanak kazanır ve başarının yolu gözükür. Edibe, Berk Ailesi'nin temel taşıdır; yüzü gibi içi de güzelliklerle dolu olan bu insan, yaşam sevincinin bir simgesi gibidir. Dur-durak bilmeyen İlhan'ın yaramazlıklarına karşın, eşi *Edibe*'nin istenç ve akıl dolu yapısı, her cinsten gelen zarar ve tehlikeleri eritmesini bilir, olayları doğal konumuna oturtur. Sürekli kendi kendini aşma çabasından vazgeçmeyen, belli bir yaşta Fransızca ile yetinmeyip İspanyolca öğrenen Edibe, yalnız İlhan'ın değil yakın çevresinin de bir denge unsuru ve insana huzur veren bir kişiliğe sahipti; ekonomik frenler de onda idi...

İlhan'ın şiir serüveni, zıtlıklar, çelişkiler ve cesur atılımlarla doludur. Yaşamı boyunca, bilgi ve kültür dağarcığını doldururken molozlarla has olanları ayırt etmesini büyük bir hünerle başarmıştır. Ve her kaynaktan yararlanarak şiirlerini tazelemesini bilmiştir. Fantezileri, denenmemişi deneme eğilimleri, ne ölçüde aşırılık ve başkalık taşırsa taşısın, bayağılığa düştüğü görülmemiştir. Açık, somut, bilinçli siyasal ve sosyal ögeler taşıyan 1940-1950'lerdeki şiirleri, bugünkü şiir anlayışına göre acemiliklere rastlansa bile, bunlar bir daha yinelenemeyeceği tatlar, güzellikler, coşkular içeriyor. Belli bir amaca, kitlelerde bilinç uyandırmaya yönelik işlevsel ve eleştirel şiirlerinden estetiksel ödünler verdiği, slogana kaydığı söylenemez.

Kabına sığmaz İlhan Berk, şiirlerinde de kalıplara sığmamış, onları zorlamış, devirmiş, alışılmışın ötesine geçmiş, diyalektik bir çizginin altına düşmemiş; Türk dilinin bütün tatlarını ağacın özsuyunu elde edercesine sözcükleri imbiklerden geçirmesini başarmış, mayası gerçekçilik olan ender şairlerden biridir. Onun düzyazı ve şiir çevirileri de üstün düzeydedir. Bakın aşağıda okuyacağınız *Antonin Artaud*'dan çevirdiği şiir ne denli başarılıdır:

Hayır uyuyamıyorum
Yememeyi bilmek için tertemiz olmak gerekir
Ağzı açmak, bir yığın pis kokuyla karşılaşmak
demektir
İyisi mi kapamak ağzı
O zaman artık ne ağız
Ne dil
Ne diş
Ne gırtlak
Ne yemek borusu
Ne mide
Ne karın
Ne makat
Kendimi yeniden yaratacağım

İlhan Berk'in 1968 yılında yazdığı, 'Aşıkane' adlı şiir kitabından seçtiğim, adı 'Şiir' olan ilginç şiirini aşağıda okuyacaksınız:

Sarı o çok-güzel, giriliyor kentime
koyuyor sesini balıkçıl ve yalnız
Nehirlerleyin o, yavaşça etime.
Kırmızı, karışıyor ağızlarımız.
Göğü, bir ormanı gidiyoruz. Uzun

duyuyorum bunlar kirpiklerin. Buğday.
Sonsuz Temmuz yüzün, o ihtiharım. Bunlar
oraların, Ey aşk yüzlüm benim,
Ey.
Bir aşkı gitmek var, şimdi sen osun
Cinselliğimizi büyütmek büyütmek
Dağlamak çıplaklığımızı göklemek
Böyle seni suya göğe tutuyorum
Seni artık korkunç karıştırıyorum.

– Uzar şimdi bizden bir gece upuzun.

1960 yılında şiirde, 'İkinci Yeni' adıyla ortaya çıkan akımla ilgili olarak Yeditepe Dergisi'nde yaptığım anket, İlhan Berk'in yanıtından bir bölümü buraya aktarmak istiyorum:

"Şiir sanatı, kuruluşundan bu yana, iki büyük yol üzerinden gitti: biri usa bağlı şiir· Sophokles'ten Valéry'ye değin olan; ikincisi: Rimbaud'an Dylon Thomas'a değin olan us dışı, yeni yol. Çağımız bu yeni yola bağlanmışa benziyor. Bu çağ Homeros'larını verecek bir gün. Daha sonra da: 'İkinci Yeni' dediğimiz, şiiri yeni yapan ilkelerin başında, anlamın, şiirden çok nesre vergi olduğudur."

Nitekim, 'ikinci yenicilerin' hızla girdikleri bu yolda hayli yandaş buldular, bu yönde birçok yapıt verdiler, ama aynı hız sürmedi ve birçok değişmelere uğradı. Bu akımın zararından çok yararı dokunmuştur şiire ve Türk diline...

İlhan Berk, Kürdün Meyhanesi'ne sık gelenlerden değildi. İstanbul'dan ya da uzun süre kaldığı Kırşehir'den (orada bir süre şair *A. Kadir* de kalmıştı, sürgün olarak) geldikçe uğrardı bu meyhaneye. Bir zaman sıklaştırdı bu gelip gitmeleri, çünkü İstanbul'da solculukla ilgili açılan bir davası vardı. Kırşehir'den İstanbul'a giderken ve dönüşünde mutlaka uğrardı Ankara'ya.

Ankara'ya yerleştiği tarihte Kürdün Meyhanesi, dinamizmini yitirmiş, son günlerini yaşıyordu. İlhan'la ilgili abartılı ya da sahici birçok öykü vardır.

Günlerden bir gün, meyhanede, Şair *Fethi Gıray*, Şair *Mehmet Kemal*, Şair *Suphi Taşhan*, editör-hikâyeci *Salim Şengil* oturmuş tatlısından söyleşide bulunduğumuz bir sırada, İlhan Berk çıkageldi. İlhan'ın gelmesiyle söyleşi daha da kızıştı. Onun olduğu yerde hemen bir tartışma ortamı doğardı zaten... Önce Suphi ile, sonra da Mehmet Kemal'le hafiften kapıştı. Sanırım şiirde işlevsellik konusu tartışıldı. Bir ara İlhan,

"Hadi Üçnal'a gidelim," diye tutturdu.

Üçnal dediği yer, Karaoğlan Semti'nde yeni açılan meyhanemsi bir lokantaydı. Orhan Veli'nin sınıf arkadaşlarından Şinasi açmıştı bu yeri... Daha önceleri Şinasi'nin babasının ahırıymış, eşeğini bağlarmış.

Gidildi. Üçnal kalabalıktı: *Sabahattin Eyüboğlu, Azra Erhat, Cahit Sıtkı, Nahit Hanım, Melih Cevdet, Orhan Veli, Azra*'nın Macar eşi *Sabo* (Sabo, İkinci Dünya Savaşı bittiğinde, Macaristan'da başbakan yardımcılığına değin yükselmişti) neşeli bir söyleşiye dalmışlardı. Uzaktan selamlaşıldı, ayrı bir masaya oturuldu, İlhan'a hoş geldin denildi. Kafalar iyice tutulmuştu. Uzaktan gelen seslere göre Orhan Veli'nin Tercüme Dergisi'nde çıkan 'Çirozname' adlı şiir çevirisi tartışılıyordu. Kafayı iyice bulan İlhan Berk birdenbire ayağa kalkarak,

"Orhan!" diye seslendi ve masaya meze olarak gelen çirozlardan birini kapıp, "Al sana çirozname," diyerek fırlattı.

Önce ortalık biraz tatsızlaşma 'istidadı' gösterdiyse de sonra gülmeler ve karşılıklı şakalaşmalarla tatlıya bağlandı.

İşte size İlhan'la ilgili bir 'enstantane'

VARLIĞI BİR DERT
YOKLUĞU YARA

Ali Nizami Bey - Şinasi Nahit

Ali Nizamı Bey,

"Limit doldu oğlum *Şinası Nahıt*, dedi.

Ali Nizami Bey'in yüzü kızarmıştı. Her halinden fena halde öfkelendiği belliydi.

Şinasi Nahit,

"Ama bakın üstadım, zat-ı âlilerine borcum otuz iki buçuk lira. İki buçuk lira daha verdiniz mi eder otuz beş lira. Hem siz buçuklu alacakları sevmezsiniz ki."

Ali Nizami Bey oralı olmadı. Önündeki şarap bardağından bir-iki yudum içti. Masanın öte ucunda kuzu başı yemekte olan sabık evkaf müdürlerinden *Ata Bey*'e dönerek,

"İşte böyle kardeşim, artık bizden geçti, dedi. "Genç bir baytar olarak hayata atıldık, anlaşıldı mı efendim, ola ola bir bankacı olduk. Bizim memlekette ihtisasa mihtisasa kulak asılmaz. Tıp doktorundan sigorta prodüktörü, mühendisten maliyeci gibi birbirine taban tabana zıt işler yapılır. Şimdi Paris'te olan Ressam *Fikret Muallâ*'nın başına gelenleri bilirsiniz. Adamcağız Alman Güzel Sanatlar Akademisi'ni birincilikle bitirmiş, memlekete yararlı olmak için koşa koşa gelmiş, Maarif Vekaleti'ne başvurmuş, ne teklif etseler beğenir-

sin? Kadro yetersizliğinden şimdilik Ulum-u Diniye Müderris Muavinliği. Adamcağız aklını kaçırmış, soluğu Mazhar Osman'da almış. İyileşince ver elini Paris. Gidiş o gidiş; hâlâ orada. Valla ben sana bir şey söyleyeyim mi Ata Bey, uzun sözünü kısası, bu dünyada gemisini kurtaran kaptan. Eh yaş da elliyi geçti hani, şunun şurasında emekliliğe de bir şey kalmadı. Alır başımı giderim, otuz yıldır hasretliğini çektiğim İstanbulcuğuma. Harb-i Umumi derken efendim İstiklal Harbi, gençliğimizden de bir şey anlamamıştık ya... Bendeniz Çengelköy'de..."

Şinasi sözünü kesti:

"Abi, dedi. Siz gençliğinizde para sıkıntısı çektiniz mi?"

"Çektik, ne olacak? Yani zat-ı âlinize tediyatta mı bulunmaklığımız icap etmekte?"

"Hayır, hayır. Aklıma geldi de, şöyle bir sorayım dedim."

Ali Nizami Bey'in gene yüzü kızarmıştı. Gene sinirlenmişti:

"Oğlum Şinasi Efendi," dedi, "sen şu votkanı içtin mi, içtin, iyi. Kuzum Allah aşkına işin gücün yok mu senin?"

"Yok abi, gideceğim gitmesine de... Ajanstan dün altıncı kez kovuldum. 'Matbuat Hazretleri' adında bir kitap yayımlamak istiyorum. Hazırlıklarım da tamam. Yalnız işte falanca bankayla fişmanca vekâletten gidip reklam paralarını alacağım, ama otobüs gibi, pul parası gibi bazı masum masraflarım var da."

"Allah Allah. Sözü evirip çevirip gene paraya getiriyor. Yok evladım, yok dedik, anlaşıldı mı efendim? Hem senin kredin de tamamlandı. Benim Çengelköylülüğümü tutturmayın Allah aşkına."

Söze karıştım:

"Maşallah beyefendi, kaç gündür görünürlerde yoktunuz, nasılsınız, vallahi meraklanıp duruyorduk."

"Yok canım, hasta falan değildim. Yalnız yengeniz hanım, gene ağzınıza layık enginarlı kuzu pişirmiş, yanında hindibağ salatası, anlaşıldı mı efendim, arkasından da evde kesilmiş erişte, eh olmuştu yani. Biraz fazla kaçırdık galiba, hafif bir su-i hazım biraz da ishal, anlaşıldı mı efendim, oysa yağı da Urfa'dan getirtmiştik amma..."

Çekingen bir sesle:

"Şey beyefendi, çok acele on beş liraya ihtiyacım var. Onu istirhama geldim. Akşama takdim ederim," dedim.

"Hoppala... Al birini vur ötekine. Yahu ben hacıağa mıyım, yoksa banknot fabrikası mı? Ben neyim ben? Şuraya bir kadeh zıkkımlanmaya geldik, zehir etmeyin yahu..."

Bu çok sert çıkışmaya canım sıkılmıştı. Yüzüm gerilmişti.

Ali Nizami Bey, bedeni gibi ruhu da ipince bir adamdı. Ne de olsa İstanbul'da doğmuş, büyümüş bir paşazadeydi. İleri gittiğini anlamıştı:

"Nedir bu telaşınız? Tam yumurta kapıya gelince mi beni arar bulursunuz? Hele bir kadeh bir şey iç de kendine gel."

Ali Nizami Bey sözünü bitirir bitirmez bardağına sarıldı, bir-iki yudum içti. Bir şeyden kurtulmak istercesine hızla Ata Bey'e döndü.

"Ha, nerde kalmıştık? Evet, İstanbul'da denize nazır, artık Boğaz'da mı olur, Kadıköy'de mi olur şöyle iki odalı bir yer tutar, ahir ömrümüzü orada geçiririz. Zaten ne olacak, bir köroğlu bir ayvaz..."

Öğlen oluyordu. Meyhaneye yeni yeni müşteriler geliyor, kimi Ali Nizami Bey'i başı ile selamlıyor, kimi de 'Afiyet şeker olsun,' gibi sözlerle iltifatlarda bulunu-

yordu. Ben votkamı ısmarlarken, Şinasi, yalnız garsonun duyacağı bir sesle:

"Bana da bir tane," dedi.

Kırk yılın Halimesi Garson *Kambur Hafız*:

"Kimden?" diye sordu.

Yüksek sesle sorulan bu soru Şinasi'nin canını sıkmıştı. Bir an duraksadı. 'Kendimden' dese parası yoktu, 'Nizami Bey'den' dese ona da yürek gerekti.

Ali Nizami Bey sinirli bir sesle:

"Kimden olacak canım, tabii bizden," dedi.

Bu Şinasi de çok oluyordu artık. Hem sabahtan beri bedavadan içiyor, hem de her vesile ile para istiyordu. Ali Nizami Bey, 'Ne oluyoruz, yani, yoksa bizi enayi yerine mi koyuyor?' diye düşünse haksız da sayılmazdı. Hoş Şinasi'nin de dünya nimetlerinden yararlanmaya hakkı yok değildi. Borçsa, borcunu ödüyordu. İçkiyse onu da paralı günlerinde son meteliğine kadar herkese ısmarlardı. Bu kadar öfkeye değer miydi?

Havayı yumuşatmak için atıldım:

"Nizami Abi, hani siz geçenlerde umum müdürün bir öyküsünü anlatmıştınız. Bir konuğu varmış da gitmek isteyince, 'Kalın diyorum, oturmuyorsunuz,' diye başlayan bir öykü. Onun sonu nasıl bitiyordu?"

Sabahtan beri bankadaki birtakım uygunsuz işlerden tutun da, tezgâhta ileri geri konuşan Dayko'ya, garsonlara, oturduğu apartmanın kiracılarına, caddede itişip kakışan, sözüm ona şakalaşan hamallara, yerli yersiz daha bir sürü şeylere durmadan sinirlenen Ali Nizami Bey, kahkahayı bastı. Gülmekten alı moruna karışıyordu. Artık buzlar çözülüyor demekti. Bu işe en çok sevinen Şinasi olmuştu. Tepeler aşılmış, ufuk görünmüştü. Şimdi tüm sorun Ali Nizami Bey'in neşesini sürdürmekteydi. Son kozlar oynanmalıydı.

Ali Nizami Bey,

"Oğlum Fahir Efendi, o öykü anlatıldığı kadardır. Başı kıçı yoktur," buyurdu.

Bu arada neşeli bir şekilde ikinci öyküye başlamıştı. Çok severdi konuşmasını. Gerçi Şinasi de ondan aşağı kalmazdı, ama Ali Nizami Bey'in iktisadi üstünlüğünden olacak, onu bastırırdı. O sinirli, gergin hava gitmiş, cümbüşlü hava gelmişti. Komşu masalar da kulak kesilmiş, Ali Nizami Bey'in açık saçık öykülerini dinliyorlardı. Arada sırada,

"İçin çocuklar için, bu dünyaya bir daha geleceğimiz yok, insan ânını yaşamalı, anlaşıldı mı efendim, için," diye ikramlarının dozunu yükseltmişti.

Şinasi birden ayağa kalkarak.

"Eh, bana müsaade," dedi.

Ali Nizami Bey, Şinasi'nin kolundan tutarak,

"Canım efendim, iç bir kadeh daha, gitmenin sırası mı şimdi? Saat on ikiyi geçti. Paydos saatinde de iş görülmez ya," dedi. "Sen hele bir otur. Allah Allah, senin o makbul, o mualla arzunu, muhterem Fahir Beyefendi'nin emirlerini yerine getirmek için biz dünyaya geldik, anlaşıldı mı efendim, elbet bir kolayına bakarız. Ölmedik ya..."

Şinasi hâlâ ayaktaydı. Dayatıyordu, tam zamanında. Biraz sonra koşullar değişebilirdi. Ali Nizami Bey cebinden eski, ama temiz bir defter çıkardı:

"Her ne kadar yirmi seneden çok zaman oluyor ki şu defterde bakiye alacak yekûnu bir hayli kabardıysa da sizler verirsiniz, sizler kökten sürmesiniz, asalet her yanınızdan şapur şupur dökülmekte. Hadi hadi sen hele bir otur, sonrası kolay. Efendim, ben elhamdülillah varlıklı bir insanımdır. Borç vermesine veririm, ama meselenin en mühim noktası şudur ki borç zamanında ödenmeli. 'İade-i itibarda' bulunmalı. Yoksa..."

Şinasi oturdu. Kadehler tazelendi. Bu meyhanenin meşhur mezelerinden bayırturpu ile leblebiler yenilen-

di. Ali Nizami Bey 'Bir dakika,' diyerek tuvalete doğru yöneldi. Bunun anlamını bilen bilirdi. Yani bu şu demekti ki herkes içinde para vermekten kaçındığı, cüzdanın içinde kaç lira olduğunun bilinmesini istemediği için ödeme kenefle mutfak arasında olurdu. Öğütler orada verilir, nutuklar orada çekilirdi.

Önce Şinasi, sonra da ben çağrıldık. Yirmi-yirmi beş dakikalık bir 'muameleden' sonra hiçbir şey olmamış gibi, ama gene yüzünün hatları sinirliliğe dönmüş olarak masaya gelirken ayakta şarap içmekte olan Dayko, Ali Nizami Bey'in yolunu kesti:

"Beyefendi," dedi. "Allah'ın inayeti ile önümüzdeki mübarek cuma günü bizim müteveffa valide için mevlit okutacağım da... Affınıza mağruren..."

"Kısa kes..."

"Yani şunu siz kıymetli ağabeyime bilakis arz etmek isterim ki, efendimiz bir kart yazma lütfunda bulunursa, bankadan birkaç kuruş borç almak istiyorum."

Ali Nizami Bey'in yüzü gene kızarmıştı. Gene sinirlenmişti.

"Zaten kaç kez şu meyhaneye gelmeyeyim diye ant içmiştim, ama olmuyor işte. Eş dost geliyor, bir-iki laflıyoruz. Ama illallah artık, kart mart yazamam, kime yazdıysam zamanında ödemedi. Duçar oldum; mahcubiyeti bir ben bir de Allah bilir. Yazamam."

Ortalık gene karışmıştı. Ali Nizami Bey müthiş sinirli bir şekilde masaya dönmüştü. Ardı ardına nutuklar başlamıştı. Vermesine verecekti. Kartı da verecekti. Daha başkalarına borç da verecekti, ama o bir tür bu sinirlenmelerden zevk alırdı. Aslında hiçbir isteği geri çevirmezdi. Eninde sonunda verirdi.

Yan masaya yeni gelmiş olan *Orhan Veli*, Ali Nizami Bey'e dönerek:

"Beyefendi, demin *Dayko* ile konuşurken *and içme* sözcüğünü kullandınız. Bu bana *Baki*'nin bir beytini anımsattı. İzin verirseniz söyleyeyim."

Ali Nizami Bey, Orhan'ı çok severdi. Onun için, 'Efendi adam, Osmanlı terbiyesi görmüş adam,' derdi. Gerçi şiirlerinden hoşlanmazdı, ama, 'Bu çocukta iş var,' demekten de kendini alamazdı.

Baki adını duyunca, üstelik Orhan'ın ağzından duyunca yeniden neşelendi, Dayko'yu unuttu.

"Ee, söyle bakalım Orhan Bey oğlumuz. Söyle de şu ufunetli hava kaybolsun. Biraz da sanattan dem vuralım."

Orhan kalın sesiyle yavaş yavaş beyti okudu:

"Bakı mey içmemeye andiçti demişler
Deli mi kı o mey dururken içe andı."

Ali Nizami Bey sevincinden deliye döndü ve 'şair' olmak isteyip de niçin olamadığının öyküsünü anlatmaya başladı. Öykülerini felaket denecek derecede uzatır, nokta, virgül nedir bilmezdi. Bu çok uzun sürebilirdi, ama meyhaneci Kürt Mehmet geldi:

"Nizami Abi, elektrik tahsildarı geldi, bulup buluşturup ödeyememiştik. Elektriği kesecekler, eğer mümkünse..."

BİN BİRİNCİ KİLOMETRE

Mehmet Kemal

Bilmediğim bu şehirde, şu köşe başında,
Telaşlı kalabalıklar arasında
Şimdi tam aklımdan geçtiğin anda
Karşıma çıkıversen hey dost
Nerelerdesin desen
Ne kadar göreceğim geldi.

MEHMET KEMAL

Bundan kırk, kırk beş yıl önce Ankara'da, Ulus'ta, Akba Kitabevi'nin önünde Gazeteci *Ertuğrul Şevket* tanıştırmıştı bizi. Kahverengi şapkası, çerçevesiz gözlükleri, karakteristik yüzü insanı etkiliyordu.

Dostluğumuz ilerledikçe onu daha çok sevdim. Toplumcu düşüncelerin sıkı bir savunucusu olduğu ölçüde namuslu, içten, gerçekçi bir vatansever, halkını seven, halkını her şeyin üstünde tutan, sanatını da onun emrine verecek kadar elseverdi. Zaman zaman kendini duygularının akışına kaptırır, sevinçlerini, gözyaşlarını bir çocuk saflığıyla ortaya döker, insanı içlendirirdi. Onu bu durumda gördüğümüzde bu denli

aykırı, bu denli sivri uçların aynı insanda var olabileceğine güç inanırdık.

Bir tencere kaynar ocakta
Et mı kaynar, dert mı kaynar
Bilinmez.

Derken, halkına karşı kendini borçlu saydığından ve bu borcu öderken birçok dünya nimetlerinden yoksun kaldığının bilincindeydi, bilincinde olmasına rağmen albenisi olan önerilere boyun eğmedi, bir zerre olsun ödün vermedi. İnanmış bir insanın tam ve çelik gibi bir örneği idi.

Çektiği çilelere her babayiğit dayanamazdı. Sefalet, sürekli polis takibi, mahkeme, hapis, tehdit, hiçbiri, ama hiçbiri onu yolundan alıkoyamadı.

Ankara'nın soğuk bir kış günü. Kapı açıldı. *Mehmet Kemal* içeri girdi. Perişan görünüyordu. Bir gün önce polisler evini basmışlar. Bu manevi baskının etkisi ortadan kalkmadan kızı rahatsızlanmış. Para yok, yakacak yok, yiyecek yok, üstelik çocuğun ilacı da yok. Gözleri dolu doluydu. Çocuğuna karşı vicdanının ve sorumluluğunun iniltilerini gözlerinden okur gibiydik. Masada ben ve *Suphi* vardık. O durumunu anlatıyor, biz 'anlatmasa da olur' gibi dinliyoruz. Onun durumunu anlamak için sözcükler gerekmiyordu, hali zaten bu dayanılmaz dramı anlatıyordu. Ölüm kapısını zorluyordu. Ve bu yıllardır süregelmekteydi.

O gün elbirliğiyle olanaklar zorlandıysa da elde edilenler sorunu çözümlemekten çok uzaktı. O günden sonraki günler ne olacaktı? İşte bu korkunç yıllarda hiçbir güç onu yıkamadı.

Aç kaldı, susuz kaldı, ilaçsız kaldı, yamalı paltolonla, altı delik ayakkabı ile dolaştı, dövüldü, sövüldü, tutuklandı, yılmadı.

Gençti, coşkulu bir yaradılışı vardı. Her şeyi görüyor, duyuyordu, ama hiçbir isteğine ulaşamıyor, sorunlarını içine atıyordu. Kısaca söylemek gerekirse: gençliğini yaşamadan yitirdi. Kendinden daha çok sorunları olan halkının sorunlarını dile getirmek, onları arkadaşlarıyla paylaşmak, şiir yazmak, kendi sorunlarını unutturuyor, ona inadına yaşamak duygusu, yaşama sevinci veriyordu.

Ona kötü gözlerle bakanlara karşın onlar için, insanlar için çırpınıyordu. Şiirlerini o insanlar için yazıyordu. Şiir yazardı yazmasına da yayımlayacak yer bulamazdı. Kitap çıkarması ise büyük bir hayaldi. Neden sonra bu hayaline kavuştu. Bin bir güçlükle '*Birinci Kilometre*' adlı kitabını yayımlatabildi. İşte o kitabından bir şiir, işte yaşama gücü:

Toprak,
Toprağın üstünde yeşil yaprak
Yaprağın üstünde bir akrep
Kaldırmış kuyruğunu korkulu gözlerle tetikte
Kımıldar durur...
Toprağın üstünde yeşillikler vesaire
Ve bu tükenmeyen daima devam eden büyük
daire
Yaşama gücü.

Yaşam yolculuğu hep kavgayla sürdü. Bir gün olsun, bir kez olsun mücadeleden vazgeçmedi. Tüm güçlükleri zekâsıyla, iradesiyle yenmesini bildi. Yaşama gücünü kırmadılar, kıramadılar. Çünkü onu ayakta tutan 'mukaddes insanlar' hep vardı, hep var olacaklar.

Yani karasabanın başında
İki öküzü bir karısı bir çocuğuyla
Güneşe, sıtmaya, nankör toprağa karşı

Tek derdı gaz, tuz, şeker olan
Yanı başı çemberli tütün kırmaya gıden kız
Yanı evde koca bekleyen
Yanı evlatlık, ahretlik, besleme hizmetçi
Yani yaşamın çilesini dolduranlar
Hepınız mukaddessiniz.

Mehmet Kemal'i ayakta tutan, ona güç veren biri daha vardı yaşamında. Üzüntü dolu günlerinde yaşam savaşında en zor koşullarda biri vardı. Bu yiğit, bu yürekli, her türlü baskıya yılmaksızın ve şikâyetsiz dayanan, *Mehmet Kemal*'e destek veren bu kişi onun çok sevdiği eşiydi. Hem çalışmış, hem de ideal bir anne olmuştu. *Mehmet Kemal* sevdalanmıştır ona, 'karını' demiştir.

Bir kere sevdalanmışım sana
Meyil vermişim
Namusum, arım demişim
Gözüm
Canım
Efendim
Sevdiğim
Devletli sultanım
Çocuğumun anası
Karım demişim
Bir kere sevdalanmışım sana.

Nice sevdalara...

KARMAKARIŞIK BİR GECE

KÜRT MEHMET

Ayın ilk günleri Kürdün Meyhane'si tıklım tıklım dolardı. Çoğu, "Bir günlük saltanat saltanattır," diyen küçük maaşlı memurlar... Ay başlarında *Kürt Mehmet*'in keyfinden yanına varılmaz. Şakalar yapar, tezgâhtan mezeler gönderir...

Hıncahınç dolu olan meyhanenin bir köşesinde kucak kucağa denecek biçimde bizim kadro da yerini alırdı: *Suphi Taşhan, Mehmet Kemal, Fethi Giray, Nusret Baban, Orhan Veli, Mütercim Galip, Ressam Ömer*, bir de Suphi'nin teyzezadesi *Kamuran Abi*...

Kamuran Abi bu meyhaneye seyrek gelenlerden. Onun görevi Çubuk'ta. Suphi'nin dediğine göre Kamuran Abi, ikinci kadehten sonra çok cömertleşirmiş, tüm sorun onu bu meyhaneye sokup iki kadeh içirtmekmiş, sonrası selametmiş... Ee, bu saydığım kişilerin çoğu işsiz, parasız kimselerdi. Böyle Çubuk'ta para artırılıp dolu keseyle aramıza gelen yakın bir dostu bulunca öyle kolay kolay savmak vicdansızlık olurdu, hepimiz için. Bir zamanlar romancı *Sadri Ertem* de aynı nedenlerle beklenen kişilerden biriydi.

Kural bozulmadı. İkinci kadehten sonra yine donandı masamız. Leblebi, bayırturpu ve şaraptan başka nimetin girmediği midelerin bayramına diyecek yoktu.

Şişkebabı, arnavutciğeri, koçyumurtası, pilaki gibi cennetlik yiyecekler bizim için lükslerin en lüksüydü. Şarabın yerini de rakı almıştı. Şişelerin biri gidiyor biri geliyordu. Coşkulu bir geceydi. İnsan harcamanın, esprinin bini bir paraydı. İç rakıyı, ye pilakiyi, batır yerin dibine kızdıklarını, yücelt, çıkart doruklara sevdiklerini. Oh, gel keyfim gel. Ne güzel şeymiş geçici de olsa şu iktisadi refah yarabbim! İnsanın zekâsı falan da açılıyor. Toplumsal sorunlar, yazınsal sorunlar, politik sorunlar, şiirsel kapışmalar, ülkenin 'ati'si, milletin 'beka'sı, mutlu gelecekler ve daha buna benzer çoğu kez kötümser yorumlara yol açan konuların tümü çözüm yoluna girmiş bulunuyordu o gece. Pürüzlü hiçbir sorun kalmamıştı. Gel rakı, git pilaki, gel pilaki git rakı, ama illaki sen ey ekonomik özgürlük, kuzum Allah aşkına sen kıpırdama yerinden. Pirim, sultanım efendim sakın sen bu gecelik olsun kıpırdama. Siz öyle meseleyi küçümsemeyin. *Cahit Sıtkı*'nın bir şiirinde dediği gibi, "*Ne söylesem az, çeken bilir.*" Saf yüreklerinden, bilinçli vatan sevgilerinden, gerçek aydın kafalarından, yaratıcı niteliklerinden başka tutunacak dalları olmayan bu insanlar için dilediğinden dilediği kadar yiyip içmenin, bir gecelik olsun ekonomik özgürlüğün büyük önemi vardı. İsteselerdi çok para kazanmanın yollarını kolayca bulabilirlerdi. Neşemizi bozmayalım, "*Gerin bedenim gerin doğan güne karşı*," diyelim, daha da neşelenelim.

Karanlığa sıkılmış bir kurşun gibi 'güm' diye patladım masanın ortasında. Kapıdan içeri giren, tezgâh başındakileri yara yara yürüyen sabık Ayaş Mal Müdürü'nü görmüştüm.

"Durun, şair geliyor," dedim.

Tüm başlar o yöne çevrilmişti. Kendi kendine, durmaksızın şiirler okuya okuya sokaklarda gezen, geceleri Sümerbank'ın köşesindeki merdivene oturarak esrarlı

sigarasını, mavi ispirtosunu içip insanlara tepeden bakan bu zatla bir gece hafiften söyleşmiştik. Divan'dan şiirler okumuştu, Orhan pek ilgilenmişti. "Doğru okudu," demişti. Zamanımız yoktu, fazla konuşamadık. Bize,

"Mademki ilgilisiniz, bir gelin de size kendi şiirlerimi de okuyayım," demişti.

İşte tam sırasıydı, masaya buyur ettik, tabii ki bizi tanımadı, duraksadı, eski bir tanış gibi ısrarla çağırdık.

"Çekinmeyin, bu masadakilerin çoğu şairdir," deyince yanaştı yanımıza.

Zavallı Ayaşlı şair meğer tımarhaneye de girip çıkmışmış. Kimseciği yokmuş.

"Beni yaşatan şiirdir, yiyip içtiklerim değil," diyordu.

Laf lafı açtı, Divan'dı, Tanzimat'tı, şuydu buydu, derken söz dönüp dolaşıp o günün şairlerine geldi. Orhan,

"Bugünün şairlerinden en çok kimleri seviyorsunuz?" diye sordu.

Ayaşlı biraz düşündü,

"Cahit Sıtkı'yı kendime yakın bulduğum için en çok onu seviyorum, ama Orhan Veli'nin şiirleri daha kudretli," dedi.

Hepimiz belli belirsiz gülümsedik. Orhan'ı tanımıyor, aramızda olduğunu bilmiyordu. Orhan'a dönüp Orhan Veli'yi uzun uzun övdü. Orhan'la, Orhan Veli üzerine hayli tartıştı. Arada bir sapıtıyor, kendi kendine bir şeyler mırıldanıyordu. Derken Suphi dayanamadı ve şaire dönüp,

"Sizin konuştuğunuz bu zat Orhan Veli'nin ta kendisidir," dedi.

Demesiyle birlikte adamın nevrinin dönmesi bir oldu. Yüzüne bir delilik gelmişti, büyümüş gözlerle, hid-

detle bir Orhan'a bir Suphi'ye bakıyordu. Yavaşça ayağa kalktı ve Suphi'ye dönerek,

"Benzete benzete bu serseriyi mi Orhan Veli'ye benzettin? Bari adam gibi birisini bulaydın, bu terbiyesizliğine bu kadar kızmazdım," dedi.

Suphi ikna etmek için çok uğraştıysa da yarar sağlamadı. Selamsız sabahsız arkasını dönüp gitmeye koyuldu. Garson *Kambur Hafız*'ın,

"Üstat erken gidiyorsunuz, hayrola?" demesinden cesaret alan şair, bizim masaya dönerek öfke ve nefretle şu üç dizeye haykırdı:

Hak ile batılı tefrikten aciz
Bir alay naçiz
Meserretleri şiddet bana.

Kalakalmıştık. Şaşkınlığımız geçince bir gülüşmedir başladı.

Şair bir daha meyhaneye gelmedi, bizden hep kaçtı.

Meyhane iyiden iyice tenhalaşmış, bizim masadan da gidenler olmuştu. Sivri fikirler uzmanı Suphi birden Kamuran Abi'ye dönerek,

"Yarın sabahleyin dönmecesine Çubuk'a gidelim mi?" demez mi?

Gecenin bu saatinde Çubuk'a gitmek ne demekti, niçin gidiliyordu? Bu soruların yanıtı bugün, bu saatte, "Ne anlamsız şey efendim, o saatte gitmenin ne gereği var efendim," biçiminde olabilir, ama o coşkun dostlarla, astronotlardan önce Ay'a bile gidilebilirdi. Hep bir ağızdan, 'elbette' dendi ve bir otomobil 'tedarik' edilerek Çubuk'a, 'müteveccihen' yola 'revan' olundu.

Gecenin on ikisi, hava sıfırın altında yirmi, kar diz boyu... Türküler, tartışmalar içinde bir sel gibi akıp gidiyoruz. Nedensiz ve niçinsiz gidiyoruz. Gönül öyle ferman eyledi. Şoför de bizden, ona da bir miktar kon-

yakla çikolata verildi, ama antrenmansız midesi bunları hemen iade etti. Bu yüzden az kalsın devriliyorduk. Nasıl ve ne kadar zamanda Çubuk'a geldik? Zaman kavramı üzerinde hiç kimsenin bir fikri yoktu. Akıllarda kalan Suphi'nin, Mehmet Kemal'in çok değer verdiği kahverengi şapkasını pencereden atması üzerine Mehmet'ten yediği zılgıttı. Gerçi yirmi dört saat sonra yenisi alındı ama...

Kamuran Abi'nin evi güzel. Komşu bakkal uyandırıldı, rakı alındı. Mutfağa daldım. Tulumpeyniri, ev sucuğu, lahana turşusu, köy tereyağı, köy ekmeği, taze yumurta, bal, çemensiz pastırma, füme yayınbalığı, ne buldumsa tepsiye aktardım, içeri götürdüm. Tepsinin içindekileri görünce bizimkiler deliye döndüler, hemen saldırıya geçtiler.

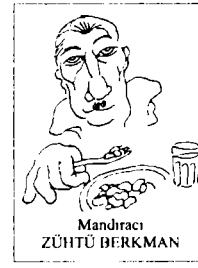
Deli olan biri daha vardı. Kamuran Abi. Bas bas bağırıyordu:

"Aman çocuklar, o yiyecekler benim değil. Yukarı katta oturan fen memuru arkadaşın. Yapmayın, onları yerine koyun."

Verilen yanıt ağız şapırtısından başka bir şey değildi.

UMUDUN GÜCÜ

Zühtü Berkman

Mandıracı
ZÜHTÜ BERKMAN

Güney halkının zor günlerinde, bir yandan Fransızlarla, öte yandan Ermeni çeteleriyle, elinde martin, kuşağında parabellum 'canını dişine takmışçasına Kozan, Kadirli dağlarında, ovalarında, yaylalarında çarpışan, her an ölümle karşı karşıya gelen *Zühtü*, hayatından hoşnut, türküler ve naralarla düşman peşinde koşuyordu. Bu bir bağımsızlık ve kurtuluş savaşıydı. Zühtü de bu savaşın zorlu yiğitlerinden biriydi.

Gönüllü olarak komitacı olan Zühtü, savaş sona erip barış olur olmaz yaşam mücadelesine atılıyor, onun bu ikinci savaşında 'yaşam grafiği' durmadan en dipten en üste, en üstten en dibe iniş-çıkışlarla bugünlere dek sürüp geliyor.

Şişmana yakın, uzunca boylu, kalın kaşlı, dişleri oldum bittim bozuk, yüzü hep güleç, aslı Rumelili, kâh sütçü, kâh mandıracı diye anılan *Zühtü Bekman*, Kürdün Meyhanesi'nin en tipik kişilerinden biriydi.

Onun özelliklerinin başında 'normal', 'olağan' düşüncelerin, zihninde hiçbir zaman yer etmemiş olması gelir. Hep sivri düşüncelerin, hep erişilmez hayallerin

peşisıra koşan bu insan bir tanesinin bile bir insanın yaşamını söndürmeye yeterli gelebileceği öldüresi darbeler karşısında yılmadan, dimdik durabilen, bir an umudunu yitirmeyen, kendi kendine yeniklik nedir bilmeyen, *Hugo*'nun 'Sefiller'indeki *Jan Valjan*'ından daha granit iradeli bir kişilik yapısına sahipti. Korku ile hiç tanışmamıştı. Sınırsız cesaretinin verdiği rahatlık içinde zaman zaman sanki devlet, yasa, nizam hiç yokmuş gibi davranır, gerçekleşmesi olanaksız, hiç kimsenin hayal edemeyeceği planlar, projeler hazırlar dururdu. Bunlardan birini seçip gerçekleştirmeye yöneldiği zaman olanca zekâsını seferber eder, tüm engelleri aşar, maddi ve manevi tüm ağırlığı ile yüklenirdi işin üzerine. Tökezlenir, düşer, kalkar, tutuklanır, yargılanır, üç yıl, beş yıl, yedi yıl içeri girer, çıkardı. Yılmak, durmak, uslanmak diye bir şey yoktu onun defterinde.

Yaş gelir yetmişe, o yine yepyeni, taptazedir. Dinamizmi yok olmaz bir türlü. Yeniden ütopik planlar peşindedir. Çoğunlukla başarısızlığa uğrasa bile, beş parasız, yasal, yasadışı fabrikalar kurmuş, milyoner olmuş, batmış, meteliksiz mandıralar oluşturmuş, eni konu zengin olmuş, iflas etmiş, kırk parasız dükkânlar açmış, kurumlar işletmiş, büyük paralar kazanmış, ama çeşitli yerlerden gelen karşı darbeler, kazıklar yemiş ve yeniden batmış, bir ara kavaklık peşine düşmüş, kavaklarını yakmışlar, bayilikler açmış, kazancı astronomik miktarlara yükselmiş, derken 'Hilal-i Ahmer'e muhtaç durumlara sürüklenmiş. Bir bakarsınız Altındağ'da on beş liralık bir evde oturur, çok geçmeden Yenişehir'de bin liralık bir dairededir. Hacıyatmaz gibi tepesi üste geldikçe bir silkinişte yine tabanlarını yere mıhlardı.

Bir kez olsun pes etmemiş, hep yenibaştan, hep aynı heyecanla, aynı tükenmez enerjiyle 'türlü, bin türlü' işlere koyulmuştur. Sonra içkiyi de çok sever ve de akıl almaz ölçüde içerdi. İçtiği içki, zırhtan yapılanı bile eri-

tebilecekken, beden yapısı, organları, hangi malzeme ile imal edilmişti ki bana mısın bile demeden, geceydi, gündüzdü hiç umurunda olmadan içer Allah içerdi. Sarhoş olduğu da pek görülmedi. Yaş yetmişti, ama içki âleminde yirmisinden fazla değildi.

Politikaya da dalmış, hem en tehlikeli uçta yürümüş, açık ve cesur ataklar yapmış, davalarına inanmış, iman etmiş insanların korkusuz dünyasında dolaşmış durmuştu. Onu izleyen polislere acır, "Yahu ortalık hırsızlar, uğursuzlarla doluyken, bu adamcağızlar ne ararlar benim peşimde dolaşmaktan?" der, ünlü kahkahalarını basardı.

Çoğu kez bir şişe bira ile durumu idare etmeye çalışan polisleri masasına davet eder, yedirir, içirirdi. Siyaset, başına iş açmıştı, bu yüzden yargılanmış, hüküm giymişti. Çeşitli nedenlerle hapishanede geçirdiği süre aşağı yukarı on beş yılı bulmuştur. Hapishanedeki tutukluluk süresini bir pösteki üstünde, elinde tespih, sus pus, bir köşede, gününü doldurmakla geçirdiğini sanırsanız aldanırsınız. Hapishaneye girdikten sonra kolları sıvar, derhal ekonomik ve sosyal örgütler kurar, kantinler işletir, kooperatifler ve daha bir sürü değişik projelerle derhal üretime geçer, hapisten eni konu zengin çıkardı.

Sefalet günlerindeki açlığı, yersizliği, mahpusluğu onun yüzündeki 'yenilmemişlik' gülümsemesini silememiştir. Tıpkı zenginliği, onu şımarıklığa, ne oldum delisi gösterilere sürüklemediği gibi.

Bir kez, yalnız bir kez yüzünün korkunç gerildiği, gözlerinin yuvalarından fırladığı, çehresinde öfkeyle hüznün ortaklaşa bir anlatıma vardığı gözlenmiştir. Polisin, yaşamından çok sevdiği büyük aşkı ve arkadaşı olan bir insandan, 'Bu solcudan boşanacaksın,' baskısı altında onu karısından ayırdıkları gün sarsılmış, ne yapacağına şaşırmıştır. O günden sonra kendini artık kim-

seye karşı sorumlu görmemiş, tam yolla veryansın etmiştir. İşte bu olaydan kısa bir süre sonra kendini toplayan Zühtü, toplumdan hınç alırcasına kinle, en olmayacak şeyleri gerçekleştirme yoluna koyulmuştur.

Geçenlerde rastladım Zühtü'ye, hapisten yeni çıkmıştı.

"Yüz yirmiden önce ölmem, eskisinden daha deneyimli ve güçlü hissediyorum kendimi. Bir planım var, bu kez milyarder olacağım," dedi.

Gülümsedim, yapar mı yapardı. Çünkü o Zühtü Berkman'dı...

NUSRET HIZIR

Kürdün Meyhanesi'nin ulema müşterileri de vardı. Bunların başında *Prof. Nusret Hızır* gelir. Nusret Hızır, Ayşe Abla Okulu'nun sahibi *Neriman Hızır*'la evli. Bir de *Osman* adında çocukları var. Mülkleri, gelirleri iyidir. 'Ayşe Abla Okulu'nda komünist telkinler yapılıyor,' diye nahoş söylentiler de çıktıydı, ama aslı astarı olmadığından örtbas oldu. Üstadın felsefe ve mantık açısından 'mertebe-i muâllâda' olduğunu yalnız Türkiye'nin değil Batı'nın da ilişkili olduğu aydın çevreleri onaylamıştır. Pek çok da öğrenci yetiştirmiştir. Birkaç dil bilen Nusret Hızır, bir altmış boyunda, yüz yirmi kilo ağırlığında olup, uzun, beyaz bir buket gibi duran saçlarıyla yakışıklı bir delikanlıdır. Yaşı altmış dolayında, ama gönlü yirmi birini henüz sürmekte. İkinci gençliğini değişik zamanlardaki ateşli aşklarıyla ispatlamıştır.

Tontondur, çok tatlıdır. Onunla birlikte oldunuz mu vaktin nasıl geçtiğini anlayamazsınız. Hele ikinci kadehten sonra bir cömertleşir bir cömertleşir. Aman yarabbi, durdur durdurabilirsen artık; onu Neriman Hızır bile kurtaramaz. Coşkun seller gibi akar gider. İçmeden önce cömertliği üstüne bir şey denemez, ama içtikten sonra vallahi de billahi de böyledir.

Orhan Veli ile bir gün at yarışlarına gitmeye karar verdik, ama paramız yoktu. Ne edelim, ne yapalım, di-

ye dokuz doğururken Orhan'ın aklına Nusret Hızır geldi; bir solukta evine gittik. Neriman da evde yok muymuş sana! Sevinçten deliye dönmüştük. En büyük sakınca ortadan kalkmış ve onluğa yüzde yüz kavuşmuştuk. Birbirimizle yarış edercesine durumumuzu anlattık. Sakin sakin dinledikten sonra:

"Biraz gelir misiniz çocuklar," dedi.

Yatak odasına girdik. Komodinin gözünü çekti, bir de ne görelim: Beşlikler, onluklar, ellilikler, yüzlükler kenetlenmiş haldeydiler. O günler bizim için ha Kârun'un hazinesi, ha Nusret Hızır'ın komodini, hiç fark etmezdi. Bakalım hangisinin kulağından tutup bize uzatacaktı, diye telaş ve heyecanla bakıyorduk:

"Şu paraları gördünüz mü?"

"Gördük."

"Gördük, gördük tabii."

"İşte ben bu paralardan bir tekine dahi dokunmak yetkisine sahip değilim."

Orhan,

"Sen söyle hangisini vereceğini, biz dokunuruz, böylece yetkini suistimal etmemiş olursun," dedi.

"Onlar sayılıdır Orhan, hiçbirine, ama hiçbirine dokunamayız. Aksilik bu ya, bende de yok. I am sorry, ne yazık ki size hiçbir yardımım dokunamayacak."

"Hoppala."

"İnanın ki bu böyle, uydurmuyorum."

Bir iniş indik merdivenlerden ki Allah kimsenin başına vermesin.

Yaa, çok şekerdir kendileri, dilbaz, hoşsohbet, dilara, şöyle bir oturun da görün bakalım, ayrılabilir misiniz bir daha. Ne yapsın zavallıcık, Neriman vermiyordu ki. O da doğrusu banknot fabrikası değildi ya. Tabii veremezdi. Ya da vermezdi. Tabii ki aile dayanışmasını düşünecek, tabii ki ailenin huzur ve sürurunu göz önü-

ne alacaktı. Bizim canımıza okundu, ama sen çok yaşa Nusret Hızır Paşa...

Tatlı bir aralık ayı, sümbüli bir hava, *Melih Cevdet*'le Özen'den kalktık, yürüye yürüye, konuşa konuşa *Kürdün Meyhanesi*'ne gitmeye karar verdik, paraları denkleştirdik, yola koyulduk. Tam Fakülte'nin önünden geçerken Melih'in birdenbire vicdanı sızlamaya başladı:

"Ben," dedi "Nusret'e uğrayıp onu almadan bir adım atmam."

"Gidip alalım."

"Hadi."

Tam merdivenlerden çıkarken Melih'in yüreğinden bir ses daha koptu geldi:

"Yahu Fahir, zavallı Nusretçik öğrenci yetiştireceğim, diye her Allah'ın günü bunca merdiveni nasıl çıkar acaba?"

"Sorma?"

Uzatmayalım, üstadı bulduk, niyetimizi açtık:

"Derhal, derhal."

Dedi, ama bir duraklar gibi oldu. Durumu anlıyorsunuz değil mi? Yani para sorunu. Seyyar banka Vestiyer Mehmet ne güne duruyor? Bir gün vade, yüzde yüz faiz. Tamam mı? Tamam. Doğru faizci Vestiyer Mehmet'e.

Bir anda kendimizi Postane Caddesi'nde bulduk. Yolda *Sebahattın Eyüboğlu* ile *Azra Erhat*'a ve Azra'nın kocası Macar mühendis dostumuza rastladık. Rastladık, ama sözleri varmış gelmediler.

Gelsin şaraplar, gelsin bıngıl bıngıl köfteler, hah şöyle. Hikâyeler, fıkralar, espriler, tartışmalar, tufan gibi. Ne güzel günlermiş o günler. Hey gidi Kürdün 'Yeni Hayat Meyhanesi.' Hey heyyy... Daha başka arkadaşlar da katıldı sohbete. Keyfe gidecek yoktu. Şu *Ömer Hayyam*, ne büyük adammış yahu? Sakın ayılma diyor,

çek Allalı çek, ayılır ayılmaz dünya gerçekleri karşına dikilir, dikilir dikilmez de hapı yuttuğunun resmidir.

Derken hikâye faslına girildi. Ben *Nurettin Artam*'dan naklen *Haşim*'e, *Nizamettin Nazif*'e ait bir hikâye anlatmıştım. Hikâye şöyle idi:

Günlerden bir gün biri, Haşim'e, Nizamettin Nazif'i övecek olmuş. Haşim:

"Bırak şunu canım, mankafanın biridir o. Boynuzların hayli uzadı diyoruz, kendini koç sanıp sağa sola tos vurmaya kalkışıyor," demiş.

Melih de bir-iki hikâye anlattı. Çok tatlı anlatır. Hikâyelerini dinlemek cana can katar. Derken Nusret Hızır da o günlerde başından geçen bir olayı anlattı:

"Efendim," dedi, "geçenlerde *Cevat Memduh*, Beethoven üzerine bir konferans verdi. Ben de sıralardan birinde oturuyordum. Çok yanlış şeyler söylemeye başladı. (Üstat, Batı Müziğini de çok iyi bilir.) Derken efendim, bana dönüp, 'Öyle değil mi Nusret Hızır Beyefendi?' demez mi? Kan beynime hücum etti, deli olacaktım. 'Yanlış söylüyorsunuz,' desem skandal olacak, 'doğru' desem o da olmayacak, çık işin içinden bakayım? 'O taraflarını pek iyi bilmem,' gibilerden bir şeyler geveledim. Ama yediği naneye bakın siz, ver konferansını olsun bitsin, bana ne diye sorarsın be zat-ı muhterem!"

Gördünüz mü, tontonu fena sıkıştırmışlar. Onun başına böylesi olaylar çok gelmiştir. Bir defasında Kutlu'da (Şimdi Yapı Kredi Bankası'dır.) *Ali Süha Delilbaşı*'nın saldırısına uğramış, darbeli saldırıya. Bir başka gün de Kürdün Meyhanesi'nde yakışıklı bir şairin karısının hal ve hatırını sorduğu için şiddetli bir saldırıya daha uğramıştı. Şair ayrıldıktan sonra, "Bu düpedüz kıskançlık, ama çok yersiz ve anlamsız," demişti. Yalnız yüzünde ne kadar belli etmemeye çalışsa da gizli bir sevincin belirtisini görmemek mümkün değildi. Eee ney-

lersin, insan bu, tabii zaafları olacak, tabii ki birtakım içgüdüsel akımlara kendini kaptıracak. Bilimle, profesörlükle ilgisi yok ki bunların.

Ya *Melih*'le ya da *Orhan*'la *Pir Sultan Abdal*'ın bir şiirini ona göre tanzir etmiştik, ama sanırım Melih'le idi:

Yürü bre Nusret Hızır
Senin de çarkın kırılır
Güvendiğin Neriman Hızır
O da bir gün devrilir.

Bunu ona da okumuştuk. Kahkahalarla gülmüştü.

"Aman Neriman duymasın, ola ki, ters bir zamanına rastlar, alınabilir," demiş ve eklemişti: "Aslında o böyle tatlı taşlamaları, yermeleri olağan ve hoşlukla karşılamasını bilir, ama bir kadın olduğunu unutmamak gerek."

BU DÜNYADAN
BİR ORHAN PEKER GEÇTİ

Orhan Peker'i 1954-1955 yıllarında İstanbul'da, o tarihte sanatçıların çokça uğradıkları Beyoğlu Balıkpazarı'ndaki 'Lambo' adlı meyhanede tanımıştım. Bu genci, şair *Metin Eloğlu* tanıştırmıştı bana. Dostluğumuz günden güne gelişmiş, birbirimizi arar olmuştuk.

Ben o yıllarda Vatan Gazetesi'nde, *Ahmet Emin Bey*'in, *Oktay Akbal*'ın, *Emil Galip Sandalcı*'nın, *Özcan Ergüder*'in gazetenin yazarları oldukları dönemde, plastik sanatlarla ilgili röportajlar yapıyor, eleştiriler yazıyordum. Bu yıllarda *Fikret Adil*, arada bir *Sebahattin Eyüboğlu* plastik sanatlarla ilgili yazılar yazan öbür kişilerdi. Daha sonraki yıllarda da *Sezer Tansuğ*...

İstanbul'da Türk-Alman Kültür Derneği'nde açtığı bir sergi nedeniyle *Orhan Peker*'le yaptığımız konuşma Vatan'da yayımlanmış, tepkiler almıştı. Çünkü *Orhan*, o konuşmada Güzel Sanatlar Akademisi'nden pek bir şey almadığını vurguluyordu. Nitekim Ankara'da *Cemal Tollu* ile bir karşılaşmamızda, o da vardı, bu yazıyı kınadığını söylemiş, 'tarizde' bulunmuştu.

İstanbul serüveni 1960'ta sona ermiş, o da, ben de Ankara'ya taşınmıştık. Selanik Caddesi'nde, çatı katındaki evimin sürekli konukları arasında o başta geliyordu. Bu evde *Sezer Tansuğ* da, *Mübin Orhon* da üçer dörder ay kalmışlardı. *Sevgi Soysal*'ın, *Özdemir Nutku*'nun

Sezer ve *Orhan Duru*'nun, *İlhan Berk*'in, *Edibe Berk*'in, *Murat Katoğlu*'nun, *Oya Katoğlu*'nun ve öteki sanatçıların sık sık katıldıkları rakılı, elmalı, balıklı toplantılarda Orhan Peker en renkli kişiydi. Sazlı sözlü, neşeli, coşkulu, tartışmalı, kavgalı günler, geceler birbirini izledi.

Orhan, Kürdün Meyhanesi'nin son müşterilerindendi. Aşırı ölçüde alıngan, duygusal, kuşkucu olan *Orhan*, pek geçimli sayılmazdı. Dostluğumuzun uzun zaman toz konmadan süregelmesi az rastlanan örneklerdendi. İki kez kavgaya dönüşen tartışmamızın nedeni –sonuncusu uzunca bir kopukluğu da birlikte getirmişti– üçüncü bir kişinin araya girmesi, lafları çarpıtarak taşımasıydı.

Hanelerimizi Ege'ye nakletmemiz, onun Ayvalık'ta, benim Foça'da –şimdi Erdek– yerleşmemiz, üstelik kısa zamanda ikimizin de ikinci evliliklerimizi yapmamız aynı tarihlere denk geliyordu.

Son olarak hastanede gördüğüm Orhan Peker, acı dolu, ama yaşam sevincini yitirmemiş gözlerle, "Ege'ye benden selam götür, oralara doyamamıştım," demişti.

Orhan Peker, büyük bir tutku içinde, sanatın çilesini çekmiş, bu uğurda savaşım vermiş, Türk resminde ayrıcalıklı yeri olan, nitelikli, yetenekli, güçlü kişilikli, genellikle art-grafik anlayışta, figüratif düzeyde resimler yapan bir sanatçıydı.

Hayvan sevgisi, kargaları, mandaları, atları, kedileri, horozları, kurbağaları, güvercinleri, kumruları sanatında konu almasına neden olmuştu. Onlara ne ölçüde sevecenlikle yaklaştığını yapıtlarında görmemek, sezmemek olanaksızdı. Bir ara itfaiyecileri konu olarak alan Orhan, geniş ölçüde ilk kez insanı işliyordu resimde. Bence en güzel dönemi idi, fantastik bir yaklaşımla eğilse, biraz ironi koksa, gerçekçilikten yana nasipsiz olsa bile. Mithat Paşa portresi gibi yaptığı bir dizi portre tümüyle değilse bile natüralist anlayışa daha yakındı.

Orhan Peker'de kendine yakın bulduğu objeleri ele alıp onları grafiksel formlar halinde işlemek eğilimi vardı, bırakana değin. Sonra bir başkasını... Bir ara çiçekleri tutturmuştu.

Desenleri, yumuşak, kıvrak bir karakter gösterir, sağlam bir bilgi ve deneyim tabanına oturduğu görülür. Renk duyarlılığı, içerik biçim bütünlüğü, özellikle doku ve ritim, üstün bir değer taşımaktaydı yapıtlarında. Bir ressamda olması gereken niteliklere, güzel huylara fazlasıyla sahipti.

Kendi kendine kurduğu bir disiplin içinde tutarlıydı, dahası tutucu bile denebilirdi ona. Sanatındaki bu tutarlılık, özel yaşamında da görülürdü. Sözgelimi parayı erdemin üstünde gördüğünü belirleyecek bir kanıt yoktur. Ankara Oteli'ndeki yarışmada ortaya koyduğu tavrı ve en yakın arkadaş sandığı kişiden yediği kazığa gösterdiği tepki de (*Fikret Otyam, Cengiz Bektaş* da ondan nasiplerini almışlardı.) savımızın doğruluğunu belirler.

Neydi onda açık seçik eksik olan şey? Bunun yanıtını sağlığında, 1 Kasım 1975'te Politika Gazetesi'nin sanat sayfasında vermiştim, aktarıyorum:

"İnsana, toplumsal sorunlara dönmesi gerekiyor. Tüm anlayışıyla, imgeleriyle, duyarlılığıyla, renkleri, içeriği, biçimi, tekniğiyle sapasağlam bir dünya görüşünü kendine temel alarak var edeceği sanatı, onu giderek dünya ölçüsünde bir sanat stadyumunda soluklu, güçlü bir bileşime eriştirebilir. Yönünü, yöntemini o saptayacaktır. Çıkış noktasını da o bulacaktır. Üstelik bulur da."

Aslında yaptıklarıyla tam bir uyum sağlamasa da onun sanat üzerinde sağlam görüşleri vardı. 30 Ocak 1972'de *Fikret Otyam* ile yaptığı bir konuşmada yüreklice:

"...Son örneklerden birini ele alalım istersen, daha düne kadar çevresini inceleyerek sevimli 'manzara re-

simleri' yapan, bu tutumuyla hiç değilse inandırıcı olan çelebi bir ressamımız bir süredir kalemi eline almış, Batı'da ne kadar resim akımı varsa tümünü çağdaşlık adına Türkiye'ye taşımaktadır," demektedir. Kim midir bu çelebi ressam? Kim olduğu önemli değil, önemli olan düşünce. Bu haklılığı yadsınamaz düşüncesini daha da sürdürüyor ve şunları ekliyor: "Bu tutumu ile hayali defileler hazırlamak üzere Batılı moda kreasyonlarını makaslayan acemi terzi kalfalarına benzemektedir. Alıcısı, yağlı müşterisi de Batı'dan gelecek, eleştiriciler, uzmanlar olacak, onlar kendisindeki dehayı keşfedecek ve de 'Amma da maymun adammış, bizdekiler ne yapmışsa bu da onları denemeye özenmiş,' diyerek kendisini dünya piyasasına süreceklerdir."

Sevgili dost Orhan Peker, eğer sanatını, belli bir dünya görüşüne, insanlığı içeren bir felsefeye, işlevselliği, topluma hizmet getirmeyi içeren bir temele oturtsaydı, tarih onu bir başka katta değerlendirecek ve toplumun sevgisini bir başka biçimde kazanacaktı. Ozanın sözüyle yazımızı noktalayalım:

Ölüm ölüm bir ölüm
Ayrılıklar olmasa.

SANATÇININ AŞKI

Nurullah Ataç

NURULLAH ATAÇ

Nurullah Ataç, Kürdün Meyhanesi'ne seyrek gelenlerdendi. Daha çok çeviri bürosunda yapılan toplantılardan sonra gelirdi, *Sebahattin Eyüboğlu* ile.

Parmakla sayılabilecek gelişlerinden biri. *Cahit Sıtkı*, ben, Ataç, *Eyüboğlu* oturmuşuz. Söz döndü dolaştı, ölüme geldi. Ataç, *Cahit Sıtkı*'nın ölüm temasına çokça değindiğini kınar gibi oldu, sonra bir şeyler anımsamışçasına:

"Eyüboğlu, ölümden korkmuyorum, ama ardımdan Nurettin Artam'ın mersiye yazmasından korkuyorum," dedi.

Korktuğu başına geldi. *Nurettin Artam*, ardından çok içli bir yazı yazmıştı. Ağlanacak bir yazıydı, ama ben kendimi tutamamış, gülmüştüm.

Ataç, sanatı ve sanatçıyı çok severdi. Yaşamını da sanat sorunlarına adamış kişilerden biriydi. Sanatı ve sanatçıyı severdi sevmesine de söz konusu kızı olunca...

Günlerden bir gün kızının âşık olacak, evlenecek yaşa geldiğini görür Ataç, alır karşısına:

"Gel şöyle yanıma otur, beni dinle. Kimseye öğüt vermeyi sevmem. Sana da ilk ve son öğüdümdür bu. Sanat şekerden tatlı, sanatçı baldan lezizdir. Sanatı sev, sanatçıyı sev, ama asla bir sanatçı ile evlenme. Gez, dolaş, arkadaşlık et, flört et, ama asla evlenme. Nedenlerini de bana sorma. İşte bu kadar," der.

Böyle bir şey söylemeye nasıl dili varır, diye söylenmeyin hemen. Der tabii, diyecek tabii. Babası değil mi? Demesine der de ya *Necati Cumalı*? Ne olacak Necati'nin hali. Genç ozan, öykücü, romancı, tiyatro yazarı Cumalı, 'İşte evlenebileceğim bir kız,' dediyse? Ya en azından içinden geçirdiyse, ne olacak o zaman?

Neden mi? Neden olacak, *Necati*, yufka yüreklinin biri, alabildiğine duygulu, âşık yaradılışlı. Sonra ya bu yasak aşk karşısında kendisine bir şeyler yapmayı düşünürse? Ya iki kadeh içtikten sonra gözyaşlarını tutamazsa? Yazık günah değil mi ona? O da ana-baba kuzusu, onun da sevmeye, sevgisine karşılık görmeye hakkı var... Gelgelelim üstat, birtakım şeyler duyumsadığından mıdır, yoksa aklına 'şıp' diye geldiğinden midir, kızına kesin bir dille 'olmaz' demiştir.

Kız da baba sözü dinleyen akıllı uslu bir kız. Babasının sözünü dinledi, 'olmaz' dedi. Necati'ye gelince, biraz 'ah'lardan, biraz 'oh'lardan sonra zamanın 'kahhar' kollarına kendini teslim edip unutma yolunu tutmada ve yeni 'ahlara' doğru yönelmede pek gecikti sayılmaz. Bu duygusal gencin başından ne sevdalar geçti, ne sevdalar...

Kızına nutuklar çektiğine bakmayın Ataç'ın. Kendisi de platonik âşığın tekiydi.

Kutlu'da oturuyoruz. Ataç telaşla içeri girdi. *Orhan Veli*'ye yöneldi:

"Senden bir ricam olacak," dedi.

"Buyurun beyefendi."

"Şey, bilmem nasıl anlatsam ki. Biraz tuhaf kaçacak bu yaşta belki, ama ben âşık oldum. Kızın haberi yok, olmasını da istemem. Platonik mi diyorlar ne diyorlarsa o türden. Bu sözcüğü de oldum olası sevememişimdir ya, neyse onu sonra konuşuruz. Peki sen bu işe ne dersin?"

"Allah, derim.

"Canım efendim, şakanın sırası değil şimdi, yani bu işin yakışıksız bir yanı var mı benim için, diyorum."

"Aksine... Bu sizin iç zenginliğinizi, yaşama gücünüzü yitirmediğinizi gösterir. Sevmenin bir suç olduğu, ahlak dışı sayıldığı nerede görülmüş, duyulmuştur?"

Orhan'ın bu sözleri Ataç'ı rahatlatmıştı.

"Tamam Orhancığım, şimdi ben senden bu kızın evini öğrenmeni istiyorum. Ben kızın ardısıra yalnız gidemem, benim yaşımda birine uygun düşmez. Oysa sen gençsin. Anlaşılsa bile olağan karşılanır. Kız biraz sonra buradan geçecek. Sana göstereceğim. Arkasından gidip oturduğu evi öğrenir misin?"

"Elbette efendim, ne olacak."

"Sağ olasın."

Nurullah Ataç'ın gözü yoldaydı. Biraz sonra:

"Orhancığım, kız geliyor. Şu sarışının yanındaki siyah saçlı, siyah gözlü olanı, diye gösterdi yaklaşanları.

"Peki şimdi kalkıyorum."

Çaktırmadan kızı izlemeye koyulan Orhan, on beş dakika sonra geldi.

"Öğrendim efendim, Ataç Sokak, No 25'te oturuyor."

"Yaşasın."

Aşkın kutsallığından uzun uzun söz eden, Divan Edebiyatı'ndan örnekler veren Ataç,

"E, hadi bakalım, şimdi de Ataç Sokağa gidelim de bana o evi gösteriver," diye buyurdu Orhan'a.

Hep birlikte yola koyulduk. Tam kapının önüne gelince, Ataç,

"Siz şöyle biraz yürüyüverin, ben şimdi gelirim," dedi.

Biz yürüdük, o kaldı. Bu kezlerce sürdü. Kafalar çekiliyor, Ataç Sokağa gidiliyor. Ataç apartmana giriyor, bir zaman sonra sevinç içinde dönüyor. Bu aşk herkesçe öğrenilmişti. Herkes bu tutkuya dönüşen aşka saygı duyuyordu.

Yine kafalar çekildi, yine 'ah minel aşk' dendi, şiirler okundu. Artık gitme zamanı gelmişti, kalktık. Yola koyulduk, Ataç Sokak'tayız. Tam apartmanın önünde. Nurullah Ataç heyecan içinde. Orhan:

"Beyefendi, çok özür dilerim, ben sonradan araştırdım, kız bir apartman ileride oturuyormuş, o dairede bir jandarma albayı ikâmet etmekteymiş," demez mi?

Nurullah Ataç deliye döndü.

"Demek en içten duygularımı dile getirdiğim yerde albay oturuyormuş ha? Şimdi ben sana gösteririm."

Şemsiyesini kaldırıp Orhan'ın üzerine yürüdü. Orhan hem gülüyor, hem kaçıyordu. Ataç yoruluncaya dek bu kaçıp kovalamaca sürdü Yenişehir'in sokaklarında. Ataç bu olaydan sonra uzun süre meyhaneye gelmedi ve bir süre Orhan'la konuşmadı.

Özen Pastanesi'nde oturuyorduk. Özen'de oturup gazete okumayı çok severdi Ataç. Onu görmek isteyenler de oraya gelirlerdi.

Ilık bir sonbahar günü. Bir-iki dost oturmuş hoşbeş ediyoruz. Ataç henüz gelmemişti. Garson Osman masaya yaklaştı:

"Efendim," dedi, "şu genç arkadaş Nurullah Bey'in evini soruyor."

Garsonun yanında gençten biri vardı.

"Bendeniz Edebiyat Fakültesi mezunuyum. Şimdi edebiyat öğretmenliği yapıyorum. İstanbul'a gideceğim, ama gitmeden önce Nurullah Ataç Beyefendi'yi ziyaret etmek istedim.

İçimizden biri,

"Adresini vermesine verelim, üstelik evi yakındır. Ama nerdeyse buraya gelir. İsterseniz biraz bekleyin," diyecek oldu.

Genç, sözün bitmesini beklemeden,

"Evine gitsem daha iyi olur."

"Yalnız üstat biraz tuhaf yaradılışlıdır. Çok iyi de karşılayamayabilir, aksilik de edebilir. Siz bilirsiniz, ama gitmeseniz daha iyi olur."

Genç edebiyat öğretmeni, kendine güvenen bir tavırla:

"Hayır, hayır. Beni iyi karşılayacağından eminim. Siz lütfen adresi verin," dedi.

Verdik, gitti.

Aradan on beş dakika geçti, yüzünden terler akarak ve koşar adım geldi edebiyat öğretmeni.

"Amanın yetişin, *Nurullah Bey* delirmiş," diye bağırmaya başladı. "Geç kalırsanız evde önemli bir olay olabilir."

Bunu duyar duymaz fırlayıp gittik. Zili çaldık. Kapıyı hanımı açtı.

"Nurullah Bey evde mi efendim?"

"Evde, buyurun."

Delilikle ilgili bir durum görünmüyordu evde. Yalnız yatak odasından bir gülmedir geliyordu. Doğru oraya gittik, don ve atletle yatağa uzanan üstat kahkahadan kırılıyordu.

Olanları bize güçlükle anlattı. Edebiyat öğretmeni zili çaldığında üstat yüzünü yıkamış, hanımından havlu istemekteymiş. Kekeme olduğu için 'havlu' diyemiyor, 'hav... hav... hav...' diyormuş, bu arada da kapıyı açmış

bulunmuş. Gözünde gözlük olmadığı için gelenin kim olduğunu anlamak amacıyla gözünü iyice açıp dik dik bakıyormuş gelenin yüzüne.

Yüzünden sular akan, don atlet karşısına çıkan, gözleri yuvalarından fırlamış birinin 'hav... hav... hav...' ettiğini gören öğretmen bizim de telkinimiz sonucu Nurullah Bey'in delirdiği yargısına varmış, durumu bize iletmek üzere kaçarak gelmiş...

MÜHENDİS GALİP BEY

Ressam *Fikret Muallâ*'nın arkadaşlarından. Almanya'da Güzel Sanatlar Akademisi'ni birlikte bitirmişler. Fikret Muallâ adı geçtiğinde *Galip Bey*'in gözleri yaşarır, hemen anılarını anlatmaya başlardı. Türkiye'de değerinin bilinmediğini, Fransa'da yaşamak zorunda bırakıldığını yana yakıla hikâye ederdi.

Galip Bey, Kürdün Meyhanesi'nin esaslı ve zengin müşterilerindendi. Ona itibar sonsuzdu. Rahmetli *Kürt Mehmet*, az insana ona gösterdiği saygıyı gösterirdi. Geniş omuzlu, iri yapılı, gövdesine göre büyücek bir başı, beyaz saçları, gözbebeklerine kadar inen iki parmak genişliğinde kaşları, sert ifadeli yüzü, karşısındakini hemen etkileyen güçlü bir görüntüsü vardı. Haksızlığa hiç dayanamayan, hemen karşı koyan, cesur, ama bütün bunların yanısıra sonsuz merhametli bir insandı. Sabahleyin saat dokuzda meyhaneye gelir, tezgâh başında içmeye başlar, ondan sonra meyhaneye gelen tüm tanıdıklarını çevresine toplar, ikram ederdi. Onunla birlikte bir süre ayakta içtikten sonra genç, ihtiyar yorulup birer birer masalara dağılırlardı. O ise akşam saat altıya kadar hiç oturmadan, ara vermeden içer, giderdi. Parasızlara para verir, kimilerine üstbaş alır, işsizlere iş bulur, bütün dertli insanların yaralarına merhem olmaya

savaşır dururdu. Bir gün solcu olduğu sanılan biriyle konuşunca biri kulağına eğilerek:

"Galip Abi, onunla konuşmasanız iyi olur, polis takip ediyor," dediğinde müthiş öfkelenmiş ve onu yanından kovmuştu.

"Bir insanın düşüncesi yüzünden mahkûm edilmesi, ortaçağdan kalma aforoz gibi bir ilkellikten başka bir şey değil," derdi.

Ankara istasyon binasının mimarı ve mühendisi oydu. O zamanların ünlü Nafia Vekili *Kel Ali* bile ondan çekinirmiş. Bir gün şantiye binasında çalışırken adamlarından biri:

"Efendim, Vekil Bey geliyor," deyince, hemen masasındaki rakı şişesini alıp ağzını rakı ile çalkalamış ve vekil geldiğinde yanına fazlaca sokulmuş. Vekil, rakı kokusunu alınca:

"İyi gidiyor, iyi gidiyor," demiş ve doğruca arabasına dönmüş.

Çok para kazanmış, ama sağa sola dağıtmaktan ve su gibi harcamaktan olacak, Ankara'daki son yıllarında durumu oldukça sarsılmıştı. Çok da onurlu bir insan olduğu için kimseden para istemezdi.

Sonradan İstanbul'a gitti ve eline geçen son para ile bir yer satın aldı ve yaşlıca bir hanımla evlendi. İstanbul'da rastlamıştım bir defasında, sarhoşluktan olacaktı, düşmüş ayak kemiği çatlamıştı, bastonla yürüyordu. Beni görünce gözleri yaşardı, boynuma sarıldı. Ankara'daki tanıdıkları sordu. Yetmişini aşmış ve ayağı sakatlanmasına rağmen ne manen ne de bünyece çökmüştü. Yine de akşamları bir-iki kadeh yuvarlıyormuş. Kızıltoprak'taki evine davet etti, ama gidemedim.

Ayaküstü konuşmamızda: "Fahir, oğlum, seninle bir gün meyhaneden çıkıp Dil-Tarih Fakültesi'nde bir hanımın sergisine gitmiştik. Sonra neler olduğunu hatırlıyor musun?" sorusuna, "Nasıl hatırlamam," dediğim-

de, memnun olmuş ve o gün olanları anıp bir süre gülüşmüştük. Bu olayı sizlere de anlatayım:

Bir öğleden sonraydı. Galip Bey'le şurdan burdan konuşuyorduk. "Nicedir resim sergisine gidemedim. Bu günlerde bir şey var mı?" diye sorunca ben de,

"Evet, Dil-Tarih Fakültesi'nde bir hanım ressamın sergisi var, isterseniz gidelim."

Biraz düşündükten sonra, "Peki," dedi ve yola koyulduk.

Bir şeyler olacağını hissetmiş insanların heyecanı vardı ikimizde de. Konuşmuyorduk. Güzeller güzeli, tatlılar tatlısı bir gündü. Havayı içe içe yürüyorduk. Sanki sonunun nereye varacağını bilmiyorcasına yürüyorduk.

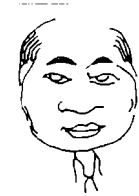
Sergiden içeri girer girmez, sımsıcak bir havayla karşılaştık. Resimlerin albenisi ikimizi de bir anda kendine çekivermişti. Bu ne içli resimlerdi! Yer yer ressamın acılarını, sevinçlerini, öfkelerini görür gibi oluyorduk resimlerinde? O kadar candan, gönülden kopma resimlerdi ki sanki büyülenmiştik. Çekingen, ürkek bir hanım olan ressam *Leman Hanım* küçük bir masanın başına oturmuş, yan gözle bize bakıyordu. Genç, zarif ve güzel bir hanımdı. Biz öylesine dalmıştık ki renk mahşerinden çevremizi göremez olmuştuk. Tam bu sırada yanımızda çirkin sesli bir adamın şu sözlerini duyduğumuzda şok geçirmişe döndük. Adam:

"Bunlar ne böyle? Resim diye mi asılmış bunlar?" demişti.

Leman Hanım'a baktım, yüzü kıpkırmızı olmuş, elleri titriyordu. Adam küstahlığına devam ediyordu:

"Bu müstehcen, bu resimden başka her şeye benzeyen şeyleri buraya asan kadar astıran da kabahatli. Ayıptır, rezalettir bu. Bu insanlarda ar ve haya namına hiçbir şey kalmadı mı?"

Sözlerini peşi peşine, makine hızı ile bağıra bağıra söyleyen bu adam, orta yaşlı, iyice giyinmiş, kalantor, 'mütekabbir' bir zattı.

Gazeteci
TUĞRUL TUNA

Galip Bey yavaşça adama dönerek:

"Yahu sen ne terbiyesiz bir insansın. Bu genç insanın inançla, severek, duygulanarak yaptığı bu saf ve temiz yürekli resimlerini sergilemiş olması senin hakaret etmen için sebep midir? Beğenmediysen çeker gidersin. Böylesine karalama ile çamur atma ile eleştiri olmaz. Sen şimdi, hemen burayı terk et. Sen böylesi bir sanat yuvasına layık bir insan değilsin. Çık, defol git buradan," diye gürledi.

Adam da hiddetlenmişti:

"Bana bak efendi, ben ressamım ressam. Senin gibi bu işlerden anlamayan biri değilim. Sen bana karışamazsın, haddini bil!"

Galip Bey'in yüzü kıpkırmızı olmuştu:

"Sen ressam olmadan önce insan ol. Önce insan ol, insan! Gözüne gözlük takmışsın, yüzün matruş, şeklen medeniyetten nasibedar gibisin, ama aslında sen bir eşşoğlu eşşeksin," dedi.

Demesiyle adamı ensesinden kedi gibi tutup ayaklarını da yerden kesmecesiyle kapıdan dışarı atması bir oldu. Adam yere uzanıvermişti. Galip Bey'le ben de korkudan tir tir titreyen Leman Hanım'ı teselli etmeye vardığımızda o da sandalyesine yıkılır gibi oturdu. Biri ölü gibi dışarıda yerlere serilmiş, öbürü de başı masanın üstünde baygın bir halde yatıyor. Neyse sergiyi gezen hanımlardan biri Leman Hanım'a kolonya koklattı ve bileklerini ovmaya başladı. Ben de adam öldü mü kaldı mı diye dışarı fırladım. O da ayağa kalkmıştı;

"Ben ona gösteririm kim olduğumu şimdi. Bana bedenen eza etmenin sonunun nereye varacağını anlatacağım ona. Poliiis... Poliiiiiiis!.. diye bağırmaya başladı.

Aksi gibi oradan da bir polis geçmiyor muymuş? Cümbür cemaat Anafartalar Karakolu'na gidildi. Karakolda da şiddetli tartışmalardan sonra halim selim ve idareci bir insan olan komiser muavini,

"İkiniz de içtimai mevki sahibi efendi insanlarsınız, şimdi ben sizi cürmü meşhuta göndereceğim, yarın gazetelerde resimleriniz çıkacak, bütün gece burada bekleyeceksiniz, gelin vazgeçin bu davalaşmadan," dedi.

Onların yanıtlarını beklemeden daktilo başındaki polis memuruna:

"Memur bey hukuku amme ile alakasızlığına ve tahrik neticesi alelâde bir darp vakası olup aralarında barışma vuku bulmasına mebni icap eden zabıt varakasını, bittanzim taraflara da imza ettirip hadisenin kasda makrun olmayıp bir hiddet ânında olmasıyla ve esasen sabıkalarının da adem-i mevcudiyeti nazarı itibara alınarak meselenin halli cihetine gidilmesini bendeniz vicdanen muvafık görmekteyim. Bunu Cenab-ı Hak da tasvip eder," dedi.

İtiraz edecek oldu Mütekait Ressam Bey, ama deneyimli komiser muavini hemen onun ağzını kapattı:

"Ama beyefendi, ceza ahkâmına göre son derece ağır bir tahrikte bulunmanız dolayısıyla zatıâlinizin de suçlu sandalyesine oturmanız icap etmekte; ola ki ressam hanıma da madde tasrihi sureti ile hakarette bulunmuş olmanız dolayısıyla hakkınızda dava ikame etmesi halinde ve şuhud-ı şahsiyenin şehadetiyle davanın mertebe-i subuta varmasını müteakip karar kesb-i katiyyet edeceği cihetle mahkûmiyetiniz gayri kabili içtinap hal alır ve binnetice hürriyetinizi feda etmek, refikai muhtereminizden, mahdum beyle kerime hanımdan bir müddeti muvakkate için de olsa ayrılmak mecburiyetin-

de kalacağınız çok kuvvetle melhuzdur. (Adamın yüzü sapsarı olmuştu. Komiser muavini devam ediyordu.) İşte bu ahval ve şerait içinde sulh yolunu tercih buyurmanız zatıâlinizin de menfaati iktizasındandır. Değil mi ya? Evet memur bey, sen zaptı yaz da beyler daha fazla beklemesinler. (Bıyık altından biraz gülerek Galip Bey'e baktı, tanıyordu galiba.) Malum ya akşam saati de yaklaştı hani," dedi ve vakt-i kerahati düşünmüş olacak ki bir-iki defa esaslı şekilde yutkunmadan edemedi, Anafartalar Karakolu müteferrika şubesi komiser muavini bey...

DÖRT MÜLKİYELİ

Celal Akbay, Ziya Şav, Mübın Orhon, Kıvırcık Fuat. Dördü de ateş gibi adamlardı. İçlerinde sanata en yatkın olan *Celal*'di. Şiir yazardı. Eni konu iyi şiirleri de vardı. Ama o 'en iyi şair' olamama ihtimali ve vehmi içinde gün geldi sanatçılığını yitirdi. Onun şiiri bırakmasını hatırladıkça içimde bir acı duyarım. Gerçi mesleğinde çok başarılı olmuş, yurduna hizmette payına düşenden fazlasını yapmış ve yapmaktadır, ama duygusuyla, zekâsıyla, sanatın en yüksek aşamalarına varabilecek nitelikte ve güçte olan bir kişinin sudan sebeplerle işi yarıda bırakmasını doğrusu kınamaktayım.

Kürdün Meyhanesi'nde o günün şairleriyle olan tartışmalarını, derinlemesine görüşlerini, eleştirilerini, zaman zaman inceden inceye alaylı ataklarını düşündükçe 'yazık oldu' diyorum. Ender rastlanır yeteneklerden biriydi.

Mübin'in ise Paris'te resme başladığını ve hızlı bir gelişme içinde sanatında kişilik kurduğunu duyduğum zaman başkaları gibi şaşırmadım. Onda bir gün böyle bir patlamanın olacağını seziyordum. Nitekim Paris gibi on binlerce ressamın pala salladığı, aman dinlemez bir çevrede sanatıyla hayatını kazanacak derecede varlığını kabul ettirmiş olması beni çok sevindirmişti. Çok sempatik ve şeytani bir zekâsı olan *Mübin*, yurttaşlıktan çıkartılmasına bir gün kala Türkiye'ye dönerek askerlik

ödevini seve seve yapmış, hakkında çıkartılan olumsuz söylentileri bir anda yok etmesini bilmişti.

Zıya Şav, sanatı çok seven bir kişi olmakla birlikte onun hobi olarak dahi sanat kollarından biriyle haşır neşir olduğunu görmedik. Ama arkadaşlarının çoğu sanatçı kişilerdi. Bilinçaltı ile olsa da onda sanata karşı gizli bir aşkın var olduğu, sanat çevrelerinden ayrılmaması ve sanatçılarla olup doyum sağlaması gibi nedenlerle açık seçik görülüyordu.

Serbest iş hayatını seçen *Zıya*, kısa zamanda ve dürüst yollarla hayatını kazanmış, bu çevrede güven sağlama yönünden güçlük çekmemiştir. Tüm bu işlere küçük paralarla başlayan ve başarı kazanan *Ziya*, hazırcevaplığı, esprisi, fıkraları ve neşesiyle unutulmayan ve daima aranan bir insandı.

Fuat'ın soyadını bilmediğim için 'Yiğit, lakabıyla anılır' atasözüne uyarak onu *Kıvırcık Fuat* diye anıyorum. Şimdi nerelerdedir bilmiyorum. O zaten içimizde olduğu zamanlarda da yok gibiydi, küçümsemek için söylemiyorum, aksine suspus oturduğu köşesinden, hiçbirimizin içinden çıkamadığı sorunları, o bir anda çözüverirdi. İçine dönük, sessiz sedasız bir insan olan *Fuat*, iskambil oyunlarını çok sever, havuzlu kahveden hiç ayrılmazdı. *Ziya*, onun çok iyi briç oynadığını söyler. En iyi arkadaşı *Mübin*'le Yeni Otel'de, *Orhan Veli*'nin odasında kalırlardı.

Çok kısa olarak yaşamöykülerini anlattığım bu dörtlü grup, ülkemizin ilerici ve has aydınlarının seçkin kişilerindendiler. Onlara dair anlatacak o kadar çok şey var ki, hangi birisini öne alayım, diye tereddüt içindeyim. Şimdilik Fuat'la ilgili tatlı bir öyküyü anlatmak istiyorum:

Ankara'nın güzel bir sonbahar günüydü. Sarı, kırmızı, kahverengi yaprakların yollarda uçuştuğu, insanı

ite kaka romantik duyguların içine sürükleyen, yaşamayı sevdiren, *Orhan Veli*'ye:

Deli eder insanı bu dünya

dedirten günlerden biriydi. O zamanlar tenha olan Mithat Paşa Caddesi'nde yürüyor, sanki bir sevgilim varmış da bir yerden karşıma çıkacak, 'Hadi Dikmen'e gidelim, o badem ağacının altında oturalım,' diyecekmişçesine düşler içindeydim. Birden *Celal*'le karşılaştım, bu güzel rastlantıya ikimiz de sevindik.

"Ayol, öyle romantik âşıklar gibi dalgın dalgın nereye gidiyorsun?" dedi.

"Bilmem gidiyorum işte."

"*Ziya* gelmiş, (Ziya o sıralar İstanbul'daydı.) Kürt'te buluşacağız. Sen de gelir misin?"

"Tabii gelirim."

"Yürü öyleyse."

Yolda şiirler okuduk. O, sevdiği kızdan söz etti. Ben biraz da kıskançlıkla dinliyor, olumsuz yanıtlar veriyordum. "Ölümsüz aşk mı? Yok öyle şey," gibilerden şeyler söylüyordum. Oysa bir gün yok dediğim şeyin varlığını öylesine duydum, öylesine yaşadım ve yaşıyorum ki, tüm dostlar başına. Mesele o aşkı var edecek duygularla karşılaşmaktaymış. Dünyadaki çoğu insan bunu duymadan ölür gider. Yani yaşamadan ölürler. Neyse konu derin... Uzatırsak sabah olur da gene bitmez.

Kürdün Meyhanesi tıklım tıklımdı. Arka tarafta bir yere oturduk. *Suphi* çıkageldi. Derken *Fuat*'la *Mübin*, en sonra da *Ziya* teşrif etti; takım kurulmuştu. Ağır ağır insan harcama makineleri harekete geçiyordu. Espriler kurbanlık adam arıyorlardı. Şişede durduğu gibi durmaz ki mübarek; kana karıştıkça her biri volkan halini alıyordu. Bu ara masaya bir yabancı gelmeyegörsün ha-

fazanallah dünyaya geldiğine pişman olur, bu meyhaneye bir daha ayak atmak şöyle dursun, meyhanenin sokağından bile geçmezdi. Böylelerine rastlamıştık. Bir defasında bu çarkların arasına sıkışan biri bana, "Sizler birer canisiniz, evet insanları manen öldüren birer cani. Sizlerden birine rastlamamak için Ulus tarafına bile gitmemeye gayret ediyorum, demişti.

Pek haksız da sayılmazdı.

Fuat bir ara sessizce kayboldu. Az sonra geldi Mübin'e işaret etti. Birlikte gittiler. Bu gidip gelmeler ne oluyordu, anlamıyorduk. Derken biraz sonra tekrar geldiler. Bu kez de ısrarla Suphi'yi alıp gittiler. Celal'in bir işi varmış, o da ayrıldı, Ziya ile dereden tepeden konuşurken iki sivil memur geldi, bizi dışarı çağırdılar. Ziya,

"Ne oluyoruz yahu? Burada konuşalım, dediyse de adamlar dinlemediler.

Dışarı çıktık, bir de baktık ki kapının önünde otomobil duruyor, bizimkiler de içinde. Hayırdır inşallah demeye kalmadan adamlar,

"Buyurun efendim, Birinci Şube'ye kadar gideceğiz," demezler mi?

Birinci Şube neresi biliyor musunuz? Siyasi bir suç işlerseniz soluğu orada aldırırlar insana. Sakın merak edeyim falan demeyin, öyle duvarları lati lokumdan, tavanı ve tabanı şeker içi badem, şamfıstığından değildir. Ciddi bir yerdir. Fartı-ı ciddiyetinden gülen yüze pek rastlayamazsınız. Öyle hüzzam faslından falan şarkı söyletmezler adama. Başkaca ince fasıllar söyletirler. Ama ne yapsınlar onlar da haklı. Ülkemizin âli menfaatleri uğruna, muasır medeniyetin icapları uğruna kırk sopa yeseniz de sonra da insanlık uğruna ayaklarınızı tuzlu suya batırsalar çok mu? Bir tarafta âli menfaat, diğer tarafta kırk sopacık. Ne çıkar bundan? Hadi diyelim ki sen suçsuzsun, bir iftiraya kurban gitmişsin, kırk so-

payı yemişsin. Ya doğruysa? Memleket uğruna şairin dediği gibi: '*Ben deli divane olmuşum çok mu?*' Vallahi de değil, billahi de. Az bile. Aslında kırk seksene çıkmalı. Tabii çıkmalı, neden çıkmasın? Seksen, yüz altmışa... Artır artır, artırma eksiltme kanununa göre üstünde kalır. Keyifli keyifli yer dursun. Ye Mehmet ye. Siz hiç ihaleye girmediniz mi? Sermayeniz mi yoktu? İyi ya işte, buradaki artırmalara ne sermaye ister ne mermaye. Şöyle 'milli servet eşitlik içinde dağıtılmıyor' cinsinden bir şey söyleyiver en güvendiğin dostlarından birine. Pey akçesiz ihaleye öyle bir girersin ki çıkmak bilemezsin. Hani *Oktay*'ın bir şiiri vardır:

Bir girmiş ramazan
Çıkmak bilmiyor
Beş senedir ramazan
On senedir ramazan
Ramazan efendim ramazan

Yaa... Bir şiir yüzünden de oraya girip çıkıldı. Neyse...

Demokrasiden sonra dayak falan kalkmış diyorlar. Şimdikilerde delil-i kati ve şuhud-i şahsiye arıyorlarmış. Kriminal tiplerle anti-kriminal tipleri ayıran Amerikan uzmanları varmış. Islahat başlamış, bir masum mahkûm olacağına kırk suçlu beraat etsin, demeye getiriyorlarmış uzman oğlu uzmanlar.

Neyse, alâyı valâ ile Birinci Şube'ye gittik. Sorgu, sual, istintak, tetkikat, tahkikat, parmak izi hepsi bitti. Şimdi meseleyi yüce vicdanınıza arz ediyoruz. Suçlu muyuz, değil miyiz? Plancı *Fuat* taksitle bir radyo almış, peşin para ile satacak olmuş, elinde paket bir-iki yere başvurmuş, ama tutturamamış. Bu ara arkasında iki kişi peydah olmuş. Gelmiş meyhaneden *Mübin*'i almış, ama ikinci tur da sonuç vermemiş. Arkalarındaki

iki kişi üç kişi olmuş. Derken Suphi akıllarına gelmiş. Olayı ona anlatmışlar. Bir otomobile binip Suphi'nin bir tanıdığına gitmişler. O da olmamış. Bir başka yere daha uğramışlar gene olmayınca çaresiz meyhaneye dönerlerken bu üç kişi önlerine dikilmiş ve "Buyurun Birinci Şube'ye," demişler. Allem kallem etmişler, ama dert anlatamamışlar. Kürdün Meyhanesi'ne gelinmiş ve "Siz burada bir dakika bekleyin arkadaşlarınızı da götüreceğiz," demişler. Nitekim bizi de aldılar götürdüler. Şubedeki duruma gelince sivil başkomiserin karşısına hepimiz dikildiğimizde takipçilerden biri olayı şöyle anlattı:

"Kıymetli başkomiserim, tevdi buyurduğunuz şerefli vazifeyi ifa ederken irşadatınız bizim için paha biçilmez bir rehber kıymetindedir.

"Bırak şimdi onları da anlat bakalım ne oldu?"

"Efendim, kulunuz ve Mustafa vazifeli kıldığınız mahalde (Kürdün Meyhanesi) bir şişe bira ile kifaf-ı nefs edip rüiyetimize aldığımız huzurunuzdaki şahısları dikizlerken birinin şüpheli hareketlerle meyhaneyi terk ettiği görülmüştür. Derakap Mustafa'yı orada bırakarak kapı önünü tutmuş olan Süleyman Efendi ile peşine düştük. Durmadan arkasına bakarak ve etrafı kolaçan ederek iz kaybettirme manevralarını eksik etmeden ilerleyip bir dükkânın önünde durup takip olunmadığına iyice emin olduktan sonra süratle içeri girip orada bulunan bir zatla kulak kulağa konuşmayı müteakip ellerinde dosya ile çıktığını tespit ettik. Tekrar meyhaneye gelen maznun, bir arkadaşını alarak diğer mıntıkalardaki teşkilatla temaslarını inkişaf ettirdiler. Nihayet üçüncü şahsı da meyhaneden alarak otomobille gaybubete tevessül ettilerse de çevik bir hareketle peşlerine düşmemiz elimizden kurtulmalarını önlemiştir. Diğer iki kişi-

yi kaçarlarken yakaladık ve suç unsurlarıyla birlikte huzurlarınıza getirdik.

Başkomiser, Fuat'a:

"Açın bakalım o paketi," dedi.

Fuat, bir şey söyleyecekmiş gibi davrandıysa da başkomiser sert bir hareketle:

"Açın, diyorum size anlıyor musunuz!" diye bağırdı.

Paket açıldı ve tabii içinden radyo çıktı.

"Nedir bu, alıcı alet mi?"

" Efendim..."

"Sus, alıcı mı, verici mi itiraf et. Yiyeceğin ceza da azalır, hatta hakkında şefaatte bulunuruz. İtiraf et oğlum, itiraf et. Zaten inkâr edilecek bir tarafı da kalmadı işin, hadi..."

Sessiz Fuat'ın kafası kızmıştı.

"İtiraf edilecek bir şey yok. Şu radyoyu taksitle aldık, peşin para ile satmak istedik. Mesele bundan ibaret. İsterseniz radyocuya gidelim," dedi.

"Söyle bakayım, hangi radyocudan aldınız?"

"Ahmet İşbilir'den."

Tanıdığı imiş. Telefon etti. Mesele anlaşıldı. Başkomiser sert sert memurlara baktı, süt dökmüş kedi gibiydiler.

" Serbestsiniz, yalnız bir daha öyle şüpheli hareketlerle zabıtayı meşgul etmeyin. Hakkınızda zabıt tutar, İkinci Şube'ye gönderirim. Hadi bakalım yallah."

Fuat paketi sararken başkomiser birden kükredi:

"Dur, radyonun altına gizlediğin o paket ne?"

"Şey..."

"Ne şeyi? Çabuk aç bakayım, konuşma, çabuk aç diyorum..."

Paketi ağır ağır açıyorduk, memurlardan biri elinden kaptı ve hızla açtı. İçinden ne çıksa beğenirsiniz, kediye alınan akciğer...

Başkomiser zıvanadan çıkmıştı:

"Çıkın, defolun, bir daha buralara düşmeyin, alimallah beyninizi patlatırım."

Memurlara döndü:

"Sizin kafanızda beyin mi var, saman mı? Bana vaka getirin vaka. Allah'ın serserilerini başıma musallat etmeyin. Hepinizi sürdürürüm. Kiminiz Kızılçakçak'ı, kiminiz Kağızman'ı, kiminiz de Beytülşebap'ı boylarsınız, anlaşıldı mı? Siz de çıkın dışarı. Yüzünüzü şeytanlar görsün!"

Maznunlarla polisler dışarı çıktılar. Başkomiser hızını alamamış arkadan hâlâ söyleniyordu:

"Vaka isterim vaka. Radyocu istemiyorum, anlaşıldı mı!"

Hava soğumuştu. Çıktıktan biraz sonra evlere dağılıştık.

Ellerim cebimde, Selanik Caddesi'ne doğru yürüyorum. Şimdi Gima olan yerde Buket Lokantası vardı. Lokantanın son müşterilerinden *Cahit Sıtkı* ile *Ahmet Muhip* çıkıyorlar. Hiç seslenmedim. O gece yalnız kalmak, sokaklarda yürümek geliyordu içimden. Birinci Şube'yi, komiseri düşünüyordum. Acıyordum onlara.

Issız Ankara sokaklarında yürüyorum. Hafiften yağmur çiseliyor. Islaklık sonbahar yapraklarını yerlere yatırmış, sarı, yeşil, kırmızı yapraklar pırıl pırıl parlıyorlar. Düşler peşimi bırakmıyor. "Bir gün sen de delicesine seveceksin, içinde tertemiz, yepyeni bir dünya doğacak, her şeyi unutacaksın."

Yavaş yavaş gün ağarmaya başlıyor, horozlar ötüyor, yeni bir gün doğuyor Ankara'da, sanki başka bir doğuşu müjdeleyen bir gün bu...

SIRADIŞI BİR GAZETECİ

Fikret Otyam

Fikret Otyam'ı, Kürdün Meyhanesi'nde tanıdım. O İstanbul'da Cumhuriyet Gazetesi'nde çalışmaya yeni başlamıştı. Ankara'ya gelmiş, o tarihte Cumhuriyet'in Ankara temsilcisi olan *Mekki Sait*'le birlikte Yeni Hayat Lokantası'na şeref vermişlerdi.

Otyam, genç, zeki, atak, çok sempatik bir kişiydi. Güzel Sanatlar Akademisi'nin resim bölümünü bitirmiş. Akademik çalışmalarını Bedri Rahmi atölyesinde sürdürmüştü. Gelgelelim o gazeteciliği seçmişti. Sonradan bunun nedenini çözümlemiştim. Fikret, resim kadar edebiyata da ilgi duyuyordu. Nitekim bu alanda değme gazetecileri sollamış, yaptığı Anadolu gezileriyle ilgili yazıları, ropörtajları, sosyolojik değer taşıyan analizleri, mizah yüklü ve eskilerin 'tahkiye' dedikleri nitelikte bir üslupla kaleme alınmış olması, geniş bir okuyucu kitlesini etkilemişti. Bu yazıları, sonradan derleyerek kitaplar halinde yayınlamış, gittiği yörelerde, özgün halk şiirleri, halk türküleri toplamış, önemi azınsanmayacak koleksiyonlara sahip olmuştu. Bu dönem çalışmalarını coşkuyla izleyenlerin başında *Yaşar Kemal* gelir; durmadan onu roman yazmaya teşvik ederdi.

Daha sonraki yaşamını Ankara'da sürdüren Fikret Otyam, başarılı bir gazetecilik örneği vermişti. Emekli

oluncaya değin bu kentte yaşadı. Evlendi, çocukları oldu, ayrıldı, yeniden evlendi ve Antalya'nın Gazipaşa İlçesi'nde bir yer alarak otağını oraya kurdu.

Buraya kadar onun edebiyatla ilgili yaşamına değindim. Oysa işin bir de resim yanı vardı. Deyim yerinde ise resim sanatı öteki sanatlar gibi çok bencil, ortak kabul etmeyen bir karakter taşır; yalnız kendisiyle haşır-neşir olunmasını ister. Gerçi arada bir resim de yapıyordu, ama ağırlık edebiyattaydı. Ne ki, Fikret Otyam'da bol bol coşku, yaratıcılık gücü sayesinde bu sanat dalıyla kısa zamanda kurduğu yoğun ilişki sonuç vermiş ve aralarında derin bir 'muaşaka' başgöstermişti.

Hızla başladığı resim çalışmaları, birbirini izleyen sergilerle bu alandaki becerisini kanıtladığı gibi yeni bir resim dilinin kapısını da zorlamaya başladı. Seçtiği özler, konular, edebiyatta olduğu gibi gene Anadolu halkıydı. Otyam'ın, büyük kent insanlarının, özellikle aydınlarının, üniversite çevrelerinin gözleri önüne serdiği Anadolu gerçeklerinin dramatik kesitlerini, trajik yönlerini belgesel değerler taşıyan sergileriyle ortaya koyması, büyük yankılar uyandırdı.

Bu resimler, popülizme düşmeden toplumcu ve gerçekçi bir dünya görüşünü temel alıyor; kurduğu estetik, gerçekçi ve hümanist bir anlam taşıyordu. Yapıtlarında, doğa ile, Anadolu insanı ile bütünleşme yolunda neler olabileceği, nerelere varılabileceği, açık seçik görülüyordu. Kullandığı teknik, biçim, öz, renk ıskalası düşündürücü ve kendine özgü bir anlayışa dayanıyordu.

Öte yandan seçtiği konularla güneşli bir ülke olan Türkiye'nin doğasıyla, sözgelimi kilim, cicim, kolon, heybe ve çoraplardaki çarpıcı, has renklerle, şiirsel tatlarla bezenmiş otantik yapıtları ulusal-evrensel sanatın inandırıcı örnekleriydi, kuşkusuz...

Fikret'in Batı sanatını da yakından izlemiş olması, onu Batı ya da yöresel taklitçiliğe değil, yeni sentezlere,

resim sanatına daha geniş bir açıdan bakmasına, yeni boyutlar, değişik perspektifler edinmesine yol açmıştır.

Ne yazık ki, halkbilimle ilgili, edebiyat alanında saygıdeğer insan *Pertev Naili Boratav*'la *İlhan Başgöz*'ün yapıtları evrensel ve olağanüstü değerdedir, ama bu yolda görsel sanatlarla ilgili çalışmalar çok alt düzeydedir. Şahabettin Uzluk'un, Malik Aksel'in, halk resmi konusundaki kitapları tarihsel bir değer taşısa bile analitik ve estetiksel bir yaklaşımı içermemektedir.

1970'lerde yayınladığım Köken adlı dergi bu amaca yönelikti; Halk Edebiyatı'nı ve halk sanatını derinlemesine incelemek... Ama çeşitli nedenlerle dergiyi yürütemedik.

Fikret'in deli dolu, coşkun mizacının yanı sıra mizah yanı da çok önem taşır. Tüm yapıtlarında bu unsur görülmektedir. Üstelik güncel yaşamında da sıkça karşılaşırsınız bu yanıyla, yani şakacılığı ile...

Ankara'da açtığı bir sergide benzer mizaçta olan şair *İlhan Berk*'le serginin açılış günü, ziyaretçilerin, basın mensuplarının, 'rüesa-i-devletin' değerlerini bilmem, ama önemli zatların huzurunda, alt-alta, üst-üste, kıran kırana, bedensel kavgaya girişerek ortalığı savaş alanına döndürmelerinin, İlhan'ın 'Yeter artık!' demesi üzerine kavganın sakinliğe ermesini izleyen dakikalarda hiçbir şey olmamış gibi derlenip toparlanırken gülmeye başlamaları dillere destan olmuştu. Fikret'in kavgaları, başkalarıyla da süregelmişti. Bu ara Yaşar Kemal'le de aralarında sert sürtüşmeler olmuşsa da sonradan gene dostlukları süregelmiştir.

Fikret'in Filiz'le olan ikinci evliliği onu mutluluğun doruğuna çıkartmıştı. Filiz de sanatçı idi. Onun birbirinden güzel özgün dokumalarının, Fikret'in yapıtlarıyla birlikte sergilenmesi, birbirini tamamlayan

bir bütünlüğü vurguluyordu. Hele Almanya'da açtıkları sergi, her ikisi için de büyük bir başarıydı.

Bilmem size Otyam'ı anlatabildim mi?

ÜÇ RESSAMIN ÖLÜMÜ

Bundan hayli yıl önceleri, 1939'dan 1950'lere doğru başımızı çevirip belleğimizi yokladığımız zaman tüyler ürpertici olayların sıralandığını görürüz.

Egemen güçlerin ılımlı olsun, atak, taşkın olsun soldaki tüm sanatçılara ve aydınlara karşı takındığı tavır tek sözcükle korkunçtu. Yalnız 1945-1946 arası bir 'devr-i hürriyet' bir 'devr-i uhuvvet' başladığı sanılmıştı. Demokrasinin girmesiyle politik hoşgörünün, özgür düşünce yolunun açılacağına inananlar, dergi çıkararak, dernek, parti kurarak örgütlenmeye yönelmişlerdi. Kısa zamanda ne denli aldandıklarını, özgürlüğün verilemeyeceğini, güçlü girişimler, savaşımlarla alınabileceğini bir kez daha öğrendiler. Sanatçılar duygu insanıdır, hemen inanıverirler. Ama kötü gidişi en önce sezenler gene onlardır. Ülkeyi uçuruma sürükleyenlerin karşısına korkusuzca hemen dikiliverirler. Topları, tüfekleri olmadığı için yapıtlarıyla halkı uyarmaya, gerçekleri göstermeye çabalarlar.

İşte sözümona var edilen yapay, yutturmaca özgürlük ortamı, yerini şiddete, hiddete, erdemsiz yöntemlere bırakınca, örgütler, dernekler, partiler kapatılıp takipler, dayaklar, hapishaneler kol gezmeye başlayınca kötü yöneticilerin karşısına ilk dikilenler 'kelle koltukta sanatçılar' olmuştur. 1950'den 1960'tan sonra da öyle olmamış mıydı? Önce umutla, sevinçle girişimlere geçil-

miş, sonradan beklenilen şeylere kavuşmak şöyle dursun, baskıların, acıların, işkencelerin boy hedefi onlar olmuştu. Tüm bunlar toplumsal değişmelerin, oluşumların doğal sonuçlarıydı. Bir sosyal patoloji dönemi yaşanıyordu. Ne yazık ki çağdaşlık sınırına yaklaşalım derken, onun çok uzağına düştük.

Bu durumun sonuçlarıyla ilgili birkaç anımdan söz etmek, sanat yelpazesinin devrimci ve ilerici kişilerinin çektiği acıları resim dalında gözlediğim somut ve trajik birkaç örnekle kanıtlamak isterim:

Şimdiki kuşakların adlarını bile bilmedikleri bu kahraman kişiler, *Haşmet Akal, Sırrı Taylan, Rasih Güran* saldırılar, baskılar sonucu yaşadıkları zor günlere, fizyolojik ve psikolojik darbelere dayanamayarak genç denilebilecek yaşlarında ölümün soğuk kucağına atılmışlardır. (O tarihte aynı nedenlerle göçüp gidenlerden biri de *Fikret Hakan*'ın babası edebiyatçı ve çevirmen saygıdeğer *Gaffar Güney Hoca*'dır.)

Vicdanlı ve sağduyulu tüm sanatçıların dillerini, kalemlerini, fırçalarını *Nef*'i gibi tutamamaları; keskin eleştirilerini, toplumcu tutumlarını, halk çıkarını, savaşımlarını *Nâzım* gibi sürdürmeleri sonucu başlarına gelmedik kalmamıştır.

Haşmet Akal

Coşkulu, atak, esprili, has anlamda bir sanatçı olan Haşmet Akal, Güzel Sanatlar Akademisi'ni bitirdikten sonra Fransa'ya gitmiş, orada bir süre kaldıktan sonra yurda dönerek toplumcu içerikli resimlerini sergilemeye başladığından birtakım kişilerin peşine takıldığını görüp kuşkulanmıştı. Acaba neden izleniyordu? Kötü bir şey yapmıyordu ki. Ülkesini çok seviyor, sanatını top-

lumsal gerçekler üzerine kurmaya çalışıyordu. Yanlış olan bu muydu?

'Liman Lokantası' sergisi, onunla birlikte *Nuri İyem*'in, *Ferruh Başağa*'nın, *Abıdın Dino*'nun ve nice masumun baskılara, dayaklara, sürgünlere gönderilmelerine yol açan bir sergi olmuştu. Bu çiçek 'orak-çekice' benziyor, bu portre 'Stalin'in tıpkısı', bu sefalet tablosu 'sınıflar arasına nifak sokmaya yönelik' gibilerden suçlamaların ardı arkası kesilmiyordu. Sık sık siyasi şubeye götürülen, yıllarca takip edilen Haşmet'in artık canı burnuna gelmiş, bir yolunu bularak bir akrabasının aracılığıyla güç bela kendini Mersin Lisesi resim öğretmenliğine tayin ettirmişti.

Takip orada da sürüyordu.

Onu Mersin'de gördüğüm zaman derin bir korkunun kıskacı içinde ve şaşkın bir haldeydi.

Evinde resimlerini seyrederken 'Adana Ovası ve Bir İşçi' adındaki tablosunu sevmiş, bana satmasını istemiştim.

"Peki," dedi. Ama geç vakit otele dönmek üzere evden ayrılırken resmi vermedi. "Ben sana yarın sabah uğrar, resmi de getiririm," dedi.

Doğrusu bu davranışına bir anlam verememiştim.

Saat tam sekiz buçukta resmi otele getirdi ve acele okula yollandı. Paketi açtım, baktım, resimde bir değişiklik yapmış, ayakları çıplak olan işçiye kundura giydirmiş.

Öğleyin Akkahve'de buluştuk. Ben hemen,

"Kuzum Haşmet, bu ayakkabı giydirmek de ne oluyor?" dediğimde,

"Buna benzer bir resim nedeniyle Sansaryan Hanı'nda benim gibi sen de dayak yeseydin, ayakkabı giydirmenin anlamına varırdın," diye yanıtlamıştı.

Daha sonraları Mersin'de bunalan ve Ankara'ya gelen, ama bir türlü Gazi Eğitim Enstitüsü'nde kadroya

alınmayan Haşmet Akal, üzüntülerin, geçirdiği streslerin etkisiyle, 1961 yılında geçirdiği bir enfarktüs sonucu gözlerini dünyaya kapamıştı.

Haşmet Akal'ın görsel sanatlarla olduğu kadar edebiyat ve tiyatro ile de ilgisi vardı ve bu alanda birçok çalışmalar yapmıştı.

Sururi Taylan

Geleceği parlak ressamlardan biriydi. Güzel Sanatlar Akademisi'ni birincilikle bitirmiş, bir ara Fransa'ya da gitmişti. Kabına sığamayan, atak, cesur, sözünü esirgemeyen, düşüncesini, eleştirilerini özgürce ortaya koyan, başına geleceklerden korkmayan *Sururi Taylan*, okumayı çok sever, özellikle sosyal içerikli kitapları seçerdi. Güçlü bir mantıkla tartışmalarda karşısındakileri zor durumlara sokardı. İnandığı yolda her şeyini feda etmeye hazırdı:

"Beni yetiştiren, beni ben eden toplumuma yararlı olmak istiyorum, salt kişisel çıkarlarıma bağlı kalarak, ülkeyi kötüye götürenlerin karşısında, verecekleri üç-beş kuruş uğruna boyun eğerek onların bir dalkavuğu gibi yaşamak onuruma dokunuyor. Bana etliye sütlüye karışma, sen yalnız sanatını düşün, yapıtlarınla savaşımını sürdür, diyorlar. Bence yansız kalmakla ülke aleyhine çalışmak eşdeğerdedir. Dürüst, vicdanlı, ülkesini, halkını seven bir insanın kabul edeceği şey değil bu; gözlerimin önünde süregelen olaylara, onların çektiklerine nasıl göz yumar, nasıl neme lazım, ben işime bakarım derim. Bunu diyenin yeri halk düşmanlarının yanıdır. Kim ne derse desin, sonuç ne olursa olsun, ben sanatımı onların dramlarını dile getirme uğrunda, inancımın doğrultusunda kullanacağım. Düşüncelerimle de onlara yararlı olmaya çalışacağım."

Sururi, Kürdün Meyhanesi'ne gelmez, Kavaklıdere Şaraphanesi'ne giderdi. Orada bir bardak şarap karşılığında gel-git işlerinde kullanılan, herkesin, 'Hacı' dediği yaşlı, sevimli bir Arap vardı. Günün birinde kapıdan girerken düşüp öldü. Sururi, yerde yatan Hacı'ya baktı, baktı, "Şehid-i bade, dedi. İşsizliğe, parasızlığa, amansız izlenmelere dayanamayan Sururi Taylan, bir gün ölüp gitti. Ne gariptir öldüğünü duyduğum zaman onun Hacı için söylediğini anımsadım, Sururi için, 'Şehid-i vatan' diyesim geldi.

Ölümünden birkaç gün önce *Çallı İbrahim* ile ilgili bir fıkrada geçen bir sözü durmadan yineler olmuştu:

"Yaşamadık ki."

Haşim, '*Canan kı gündüzleri gelmez / Akşam görünür havz üzerinde*,' demişti.

Orhan Veli, şaka yollu, Haşim'i yansılayarak takılmıştı:

Canan ki Degüstasyon'a gelmez
Balıkpazarı'na hıç gelmez,

Degüstasyon'dayız. Bir İtalyan lokantası, ressam *Edip Hakkı, İbrahim Çallı, Fikret Adil* oturmuşlar tatlısından söyleşiyorlar. Bir ara İbrahim Çallı anlattı:

"Bugün matbaacı Agop'u gördüm Bâbıâli'de. Selam sabahtan sonra Agop: 'Çallı yahu hiç yaşlanmıyorsun,' dedi. Gülümsedim; 'Yaşamadık ki,' dedim."

Rasih Güran

Türkler'in izlenimci ressamları arasında en güçlülerinden biri olan *Nazmi Ziya Güran*'ın yeğeni... Felsefeci, çevirmen, ressam... Kültürlü, zeki, sempatik, esprili,

bulunmaz insan... Onu 1929'da Amerikan Koleji'nde öğrenci olduğumuz sıralarda tanıdım.

Edebiyat dünyası, çevirileri, özellikle *Faulkner*'den, *John Steinbeck*'ten yaptığı çevirilerle tanımıştı onu. Sonradan istese de istemese de, yurdunu seven her aydın gibi zorunlu olarak politikaya atıldı. Sol kanattaki etkinlikleri, baskıların, takiplerin birbirini kovalamasına yol açtı. Bu nedenle sağlığı da bozulmuştu. Bir ara her şeyi bırakmış, dört elle resme sarılmıştı. Sanırım en mutlu dönemi de buydu. Sonra gene parasal nedenlerle gene çevirilere girişti. Bir de ansiklopedide çalıştı. Uzaktan bakıldığında, ona buna aldırmayan, neşeli, uysal gibi görünürdü, ama aslında her şeyden kuşku duyar, için için acı çekerdi. Son zamanlarda bunalımlar geçirmeye başlamış, kendini kanser olduğuna inandırmış, sağlığı iyiden iyiye bozulmuştu. Bir gün yeri zor doldurulur, has anlamda aydın bir kişi olan sevgili Rasih Güran intihar ederek yaşamına son verdi.

Sanırım 1958'di. On yıllık resim çalışmalarından oluşan bir sergi açmıştı İstanbul Şehir Galerisi'nde. Resimleri öyle sade suya tirit cinsinden değildi. Resim sanatının aslını astarını kurcalayan, doğru, aydınlık bir gelişime yönelen denemelerdi bunlar. Sanat üzerine söyleştik. Bu söyleşi, Vatan Gazetesi'nde yayımlandı:

"Belli bir çıkar gözetmeden sanat yapılabileceğine inanıyor musun?"

"İnanmıyorum, ama toplumumuzda eşi çalışmayan ya da babadan kalan bir geliri olmayan sanatçı için amatörlükten caymamayı daha doğru buluyorum. Örneğin geçimini başka bir işten sağlayabiliyorsa ticari sanattan uzak kalabilmesi bakımından bu durum onun lehinedir. Hem sonra bu tip sanatçı gündelik yaşamın ilintileri içinde bulunduğundan sanat alanında daha canlı organik örnekler verebilir."

"Sevdiğiniz ressamlar?"

"Resimlerimden de belli değil mi? *Klee* ve *Miro*.

"Nonfigüratif akım üzerinde ne düşünüyorsunuz?"

"Bütün akımların rölatif (göreceli) ve geçici olduğu belli, bir resmin figürsüz olması, o resmin değerini artırmayacağı gibi figüratif olması da azaltmaz. Figürlü resimden ille de kaçınmak ne kadar yanlış, züppece bir özenti ise, nonfigüratifi de kategorik olarak sanat dışına itelemek öylesine dogmatik ve softaca bir davranıştır, tutumdur. Yaşamın prioritesine ve yaratıcılığına inananlara bu çeşit düşünme ve savunmaların yakışmayacağı kanısındayım. Bence satıh, hacim, form, nonfigüratif gibi yüzlerce akım ve bölümler tekrar tekrar kurcalanacak, yeniden bütünlenip parçalanacak, yoğrulacak birer elemandırlar; dahası, korkmadan söyleyeyim, birer oyuncaktırlar. Sanat bilim değildir. Bunlarla rahatça, korkmadan oynanabilir. Canlı kalabilmek ancak böyle mümkündür."

"Anımsadığıma göre siz eskiden başarılı çeviriler de yapardınız. Niye caydınız bu işten?"

"Topluma yararlı olabilme umudumu yitirdim de ondan."

"Sizi fazla karamsar görüyorum, oysa resimlerinizden böyle bir şey sezilmiyor. Keyifli, cıvıl cıvıl işler."

"Son yıllardaki çeşitli olayları izleyen bir Türk aydınının gerçekten umutlu olabileceğine aklım ermiyor. Buna rağmen resimlerimde umutlu, neşeli bir hava varsa, tek sebebi yaşama gücümden, sevincimden bir türlü kopamayışımdır. Belki tüm bu resimlerde ne umut var, ne de karamsarlık, sadece onların savaşması."

"Peki bu inançlarla egzistansiyalizme yönelmiş olmuyor musunuz?"

"Belki, ama bu sadece benim suçum değil, iyi gelecekleri büyük umutsuzlukların hazırladığına inanıyorum."

Yeraltı örgütü kurmamış, gizli hesaplarla yola çıkmamış, zorbalığı ve şiddeti seçmemiş bu ressamların tüm suçu o tarihteki yöneticiler gibi düşünmemeleri, gönülden bağlı oldukları ülkelerinin toplumsal kalkınmasıyla ilgili düşüncelerini içtenlikle dile getirmeleriydi. Ve işte elinde fırçasından ve kaleminden başka bir şeyi olmayan ve ölümü asla umursamayan binlerce yiğit gibi bu insanların da yüreklerde ve insanlık tarihinde silinmez izler ve acılar bırakarak tensel yaşamları düşünce uğruna son bulmuştu.

Onların anılarını sızlayan yüreklerinde taşıyanların, vücutlarını bağrına çeken toprağın daha güçleneceğine ve daha güzel ürünler vereceğine inanıyorum.

BİR PERDELİK CURCUNA

Suphi Taşhan: Bugün ayın biri galiba.

Fethi Giray: Sana ne?

Suphi Taşhan: Masalar meze ile dolu da... Hem kalabalığa baksana... Adım atacak yer yok.

Fuat: Görünürlerde Kürt de yok. Lazlarla kumara gitti galiba.

Fethi Giray: Bizim masa için ayın biriymiş, ikisiymiş hiç fark etmez, gene bayırturpu ile leblebidir nafakamız...

Garson Mustafa: Koçyumurtası biiiiiiiiiir!..

Garson Hafız: İki karışık ızgara, bir pilakiiiiiiii!..

Yan masalardan: "Sorma birader, mutemetle az kalsın gırtlak gırtlağa gelecektik. Herif pardösünün taksitini keseceğim diye tutturmaz mı?"

"Var mısın ulan onluğuna, tek mi çift mi?"

"Aklımı peynir ekmekle yemedim, sen git de Kemancı Behzat Bey'le oyna..."

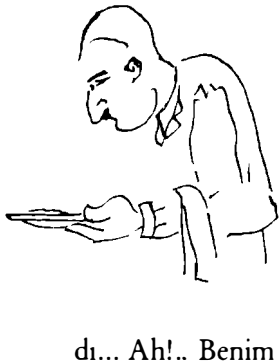
"Ben var oynamak seninle?"

"Bak bir akıllı çıktı işte, oğlum bana bak, bu Macaristan'da at yarışlarında jokeylik etmeye benzemez. Çantandaki son meteliğine kadar gider paran..."

"Yok yok, ben var çok şans..."

"İyi ya, biraz sonra boyunun ölçüsünü aldığında görürüz seni. Kendin kaşındın..."

Garson Hafız: Çılbıııır biiiir!..
Fuat: Bizim masaya böyle günlerde hiç itibar edilmez zaten... Yarım saattir şu bardağa şarap doldurtamadık...
Suphi: Hafız, şu bardağı doldursana...
Hafız: Şimdi beyim.
Fuat: O her seferinde 'şimdi beyim' deyip toz oluyor.
Fethi: Parası ile değil mi yani?
Fuat: Yağlı müşteriler dururken bize harcayacakları zamanları yok herhalde?
Fethi: Ne demek zamanları yok? Ben şimdi onların hakkından gelirim. Mustafaaa!.. Baksana bir dakika buraya...
Mustafa: Buyurun beyim..
Fethi: Bu ne hal böyle yahu? Masamız Kerbela'ya döndü. Acele bize dört bardak şarap getir. Leblebiyi de tazele... Bana bak Mustafa, sana söylüyorum, burada eşşek osurmuyor.
Mustafa: Geldi beyim... şimdi... İsmail dört bardak açık şarap doldur... Çabuk tut elini biraz çabuk. Bak Fethi Abi fena öfkelendi. Leblebiniz de şimdi geliyor. Başka bir emriniz?...
Fethi: Şimdilik bu kadar.
Fuat: Sanki sonradan olacakmış gibi.
Fethi: Olur olur, belli olmaz.
Fuat: Mirasyedi bir arkadaşın mı gelecek?..
Fethi: Yoo, *Salim Şengil* gelecek... Bizim telif hakkını getirecek...
Fuat: İstiareye mi yattın?
Fethi: Hayır Kıvırcık Fuat Bey, ofise telefon ettim, altıda çıkıyorlarmış, altı buçukta gelirim, dedi.
Suphi: Bakalım parası var mı? Hem telif hakkı ne tutacak sanki?..
Fethi: Amma üstelediniz ha!..
Yan masalardan: "Nasılsınız jokey bey, ben sana deme-

dim mi? Şimdi böyle ibibik kuşu gibi düşün dur bakalım..."

"Siz bilmiyor, ben kazandım."

"Neyi kazandın? Meyhaneden eve tabanvayla yürüme hakkını mı?"

"Yok canım otobüs parasını veririz, o kadar hain değiliz..."

"Siz anlamak yok. Ben para kaybetti, amma aşkta kazandı... Ah!.. Benim sevgili Magdelena!"

Mustafa: Beye bir tabak maydonoz getir...

"Yok bre Mustafa, istemez maydonos. Sen de anlamadın. Neysem efendim benim Türkçem yok... En güzel şimdi eve gitmek ben..."

"Sen şu otobüs parasını al bakalım, hadi nazlanma..."

"Yok para almak... ben yürüyecek... ve Magdelena'yı yolda düşünecek..."

Fuat: Gözün aydın Fethi... Bak *Salim* göründü kapıdan, seni arıyor, yanında *Cahit Sıtkı* da var...

Suphi: Şimdi işler doğruldu. *Cahit* de maaş almıştır...

Fethi: Onun maaşının eti ne budu ne?

Suphi: Herhalde senin telif hakkından daha çok işe yarar onun maaşı.

Fethi: Görürüz bakalım...

Salim ve Cahit: Merhaba çocuklar!..

Masadakiler koro halinde: Merhabaaa. Şöyle geç Cahitçiğim... Sen de büyük editör şu tarafa...

Salim: Ne zamandan beri büyük editör olduk?...

Suphi: Telif hakkı ödemeye başladığından beri...

Salim: Sen de yaz... Sana da verelim... Ama sen tembelsin...

Suphi: Sen benim şiirimi basmazsın...

Salim: Ne zaman verdin de basmadık?
Suphi: Basar mısın?
Salim: Çık şiiri...
Cahit: 'Bahar beklediğimi getirmedi. / Bahar gene gelir' şiirini versene... Bal gibi şiir...
Suphi: Cahit, sen şu şiirin telif hakkını alınca vermek üzere bir on kâğıt uzatsana masanın altından.
Cahit: Sava monşer sava...
Salim: Fethi ben de sana telif hakkın olan yedi buçuk lirayı vereyim bari...
Masadakiler: Şimdi yaşadık işte...
Fethi: Mustafaaaa iki şişe şarap, çift porsiyon şişkebabı...
Garson Mustafa: Efendim, anlamadım... Şişkebap mı?...
Masadakiler hep bir ağızdan: Evet şişkebabı... Çok mu şaşırdın?
Salim: Bana bir duble votka ile limon...
Fuat: Sen şimdi su koyverdin işte...
Salim: Neden, ben kendi paramla içiyorum?
Fuat: O tabii öyle de. Yalnız hayalimizi bozacak. Alışık değiliz masamızda birtakım ispirto türünden içki görmeye.
Yan masalardan: "İbrahim Macar'dan kaç kestin?"
"Yok canım öyle fazla bir parası yokmuş. Şunun şurasında topu topu otuz lirasını aldım.
"Buradan doğru Tabarin Bar'a"
"Sen sağmal inek arıyorsun galiba."
"Arkadaş değil miyiz?"
"Arkadaşız ne olacak, yani kazancın yarısını zatınıza mı takdim edeceğiz?"
"Yok İbrahim yanlış anladın. Yani demek istiyorum ki haydan gelen huya gider. Sen bonkör bir arkadaşsın, bizi komazsın yarı yolda... Hem yeni bir karı düşmüş... Vallahi bir içimlik su... Roknol mu diyorlar ne? İşte o dansı bir kıvırıyor, deme gitsin..."

CAHİT SITKI TARANCI

"Dur patlama, elbet bir şeyler düşüneceğiz."

"Namussuzum bir bel var karıda, anladın mı, bir kalça var, tam da onun şimdi oynama saati.

"Anladık, anladık, hadi kalk gidiyoruz. Karı dediğin gibi çıkmazsa metelik vermem. Bunu da iyi bil..."

"Yok babacığım, sen yürü sen, hele bir yürü. Sonrası Allah kerim. Paranın aramızda lafı olmaz."

"Ben de olunca değil mi?"

"Ne adamsın be İbram? Şekersin, şeker. Hadi yürü yürü."

Suphi: Fethi yeni şiirlerinden birini okusana.

Fethi: Sen oku hele, sıramız gelince biz de okuruz.

Suphi: Bu naz ne oluyor?

Fethi: Oğlum Suphi, sen galiba şiiri gazelle karıştırıyorsun.

Cahit: Durun ben okuyayım bir şiirimi:

Yaş otuz beş yolun yarısı eder
Dante gibi ortasındayız ömrün

Suphi: Cahit sen iyi bir şairsin, ama nedense sosyal temaları pek işlemiyorsun şiirlerinde. Hem mistik bir hava da seziliyor.

Fethi: Canım her yiğidin bir yoğurt yiyişi var. Canı öyle istiyor, öyle yazıyor. Bu işler ısmarlama olmuyor ki.

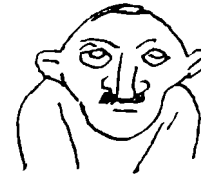
Suphi: Sen şimdi bana akıl öğretme. Herkesin bildiği şeyi tekrarlıyorsun.

Fethi: Bilmediğin anlaşılıyor.

Fuat: Durun yahu, kavga etmeyin. Cahit burda, bırakın da kendini o savunsun...

Cahit: Sava monşer sava...

Suphi: Cahit üçüncü kadehi aşınca sava monşe sava'dan başka bir şey söylemez ki...

Fethi: Öyleyse ne diye soruyorsun?

Suphi: Üçlediğini bilmiyordum. Hem sen bu işe karışma bakalım.

Fethi: Karışırım.

Suphi: Karışamazsın.

Salim: O ho, siz eni konu kavgaya tutuşacaksınız.

Cahit: Ben şiir yazıyorum, hem sapma kadar şiir yazıyorum. Anladın mı Suphi?

Fuat: Tartışma bu kerteye geldi mi içinden çıkılmaz. Hadi bir yudum içelim de açılalım.

Yan masalardan: "Namık üstüme üstüme gelme, asabım bozuk."

"Nedenmiş?"

"Elinin köründenmiş."

"Yahu sana adam gibi soruyoruz."

"Neden olacak, o karım olacak şıllık, eşyaları topladığı gibi babasının evine kaçmış."

"Seninkileri de götürmüş mü?

"Yok bırakacaktı, götürmüş tabii. Zaten en çok ona bozuldum."

"Eee, şimdi ne yapacaksın?"

"Ne bileyim ben ne yapacağım. Bir avukata vereceğim."

"Bana bak, sen de onun evinden kaçır eşyaları."

"Boyacı küpü değil bu."

"Ya ne küpü?"

"Senin sırtın kaşınıyor galiba. Benim başımı belaya sokma. Kalk git şu masadan."

"Babanın çiftliğinden mi kovuyorsun? Sen çık git."

"Bana bak!"

"Baktım sana..."

"Al öyleyse... şak... şak..."

Garson Mustafa: Beye biiiiiir poliiiiiiss!..

Dayko: A be Mustafa ne çığırırsın dışarıdan polis? Görmez misin meyhanenin yarısı polistir? Aha muavin Kara Nizam...

Garson Hafız: Onlar bu işe karışmazlar. Hem sen her işe burnunu sokma...

Dayko: Ya hangi işe karışırlar? Polis değil midir bunlar? Siyasi imişler... Tee... Ne ararlar burada? Ne Bolşevik vardır, ne Menşevik... Yoksa şairlerin mi peşine düşmüşlerdir?.. Akıllarına turp suyu sıkayım. Buncağızların ne suçları vardır? Asıl suçluları ben bilirim nerdedir, ama yetmez gücüm, yetmez... Hayfa Zindanı'na Namık Kemal'i atanlar unutuldu ama...

"Siz fazla ileri gittiniz, biraz dışarı gelir misiniz?"

"Onu götüremezsiniz, evrensel insan haklarına aykırı düşer. Anayasadaki fikir özgürlüğüne de aykırıdır bu davranışınız."

"Yüürrrrrüüü merkeze... Sen de... Sen de..."

Dayko: Gideriz be ağam, gideriz. Ne varmış?... Bir canımız var. Balkan Harbi'nde, İstiklal Harbi'nde çıkmayan canımız... Varsın...

Suphi: Tevkif kararı olmadan zor kullanamazsınız.

Bütün Meyhane: Zor kullanamazsınız, onu götüremezsiniz...

(Önde Dayko, arkada idealist genç, karanlıkta kaybolurlar...)

Fahir Aksoy

KÜRDÜN MEYHANESİ

Ankara'da bir lokanta. Ankara'daki aydınların sürekli gittikleri bir yer. O küçük mekânda geçen buluşmalar, 1944 yılına kadar gidiyor, 1960'lara kadar geliyor. Ankara'da yaşayan şairlerin, romancıların, öykü yazarlarının, eleştirmenlerin, ressamların, tiyatrocuların, müzisyenlerin, gazetecilerin ve bilim adamlarının yanı sıra bol sayıda sivil polisin de sürekli uğradığı içkili bir yer. İşletenin Kürt oluşundan dolayı da bu lokanta gerçek adıyla değil, ***Kürdün Meyhanesi*** diye anılmakta. Okuyunca göreceksiniz, sürekli para sıkıntısı çeken aydınların akşamüzerleri geldikleri bir uğrak yeri orası, bir aydınlar kulübü. Bugün bildiğimiz pek çok ünlü yazarın. sanatçının gençlik yılları o yıllar. *Ataç, Orhan Veli, Cahit Sıtkı, Ceyhun Atuf Kansu, İlhan Tarus, Çetin Altan, Salim Şengil, Mehmet Kemal,Cüneyt Arcayürek, Cihat Burak, Orhan Peker, Fikret Otyam* ve daha nice sanatçının, aydının o küçük meyhanede geçen hoş anılarını bulacaksınız bu kitapta. Naif resmin ustalarından ***Fahir Aksoy***'un o yıllardan, o günlerden günümüze taşıdığı öyküye yakın duran bu sevgi dolu anılarda o yıllardan çok canlı kesitler bulacaksınız. Keyifle okunacak bir kitap.

Kapak resmi: FAHİR AKSOY

ISBN 975-8440-38-1

9 789758 440382

http://www.canyayinlari.com

KDV İÇİNDEDİR